

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् २ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

वा॒यु॒व्यः॑ श्वे॒तमा॒ल॒भे॒त् भू॒ति॒का॒मो वा॒युर्वै॑ ।। क्षे॒पि॒ष्ठा दे॒वता॑
वा॒युमे॒व स्वे॒न भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति स ए॒वैनं॑ भू॒ति॒ङ्ग॒मय॑ति
भ॒व॒त्ये॒वाति॑क्षिप्रा दे॒वते॒त्याहुः॑ सै॒न॒मी॒श्वरा॑ प्र॒दह॑ इत्ये॒तमे॒व
सन्तं॑ वा॒यवे॑ नि॒यु॒त्वंत॑ आ॒ल॒भे॒त् नि॒यु॒द्वा अ॒स्य धृ॒ति॒र्द्धृ॒त ए॒व
भू॒ति॒मु॒पै॒त्यप्र॑दाहाय भ॒व॒त्ये॒व (1)

वा॒यवे॑ नि॒यु॒त्वंत॑ आ॒ल॒भे॒त् ग्रा॒म॒का॒मो वा॒युर्वा॑ इ॒माः
प्र॒जा न॑स्यो॒ता नै॒नी॒यते॑ वा॒युमे॒व नि॒यु॒त्वंन्तः॑ स्वे॒न
भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति स ए॒वास्मै॑ प्र॒जा न॑स्यो॒ता नि॒यच्छ॑ति
ग्रा॒म्ये॒व भ॑वति नि॒यु॒त्वंते॑ भ॒वति॑ द्धु॒वा ए॒वास्मा॑ अन॑पगाः
करो॑ति वा॒यवे॑ नि॒यु॒त्वंत॑ आ॒ल॒भे॒त् प्र॒जाका॑मः प्रा॒णो वै
वा॒युर॑पा॒नो नि॒यु॒त्प्रा॑णापा॒नौ खलु॑ वा ए॒तस्य॑ प्र॒जायाः॑ (2)

अप॑क्रामतो॒ योऽलं॑ प्र॒जायै॑ सन्प्र॒जान्न॑ वि॒न्दते॑ वा॒युमे॒व

नियुत्वन्तः३ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्राणापा॒ना-
भ्यां॑ प्रजां प्रज॑नयति वि॒न्दते॑ प्रजाँ॒धाय॑वै नियुत्वन्त॒ आल॑भेत
ज्यो॒गाम॑यावी प्रा॒णो वै वा॒युर॑पा॒नो नियु॑त् प्रा॒णापा॒नौ खलु॑ वा
ए॒तस्मा॑दप॒क्राम॑तो यस्य॒ ज्यो॒गाम॑यति वा॒युमे॒व नियु॑त्वन्तः३
स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑ (3)

धा॒वति॒ स ए॒वास्मिन्प्रा॑णापा॒नौ द॑धात्यु॒त यदी॑तासु॒र्भव॑ति
जीव॑त्ये॒व प्र॒जाप॑ति॒र्वा इ॒दमे॑कं आसी॒त्सोऽका॑मयत
प्र॒जाः प॒शून्सृ॑जेयेति॒ स आ॒त्मनो॑ व॒पामु॑द॒क्खि॑दत्ताम॒ग्नौ
प्रा॒गृह्णा॑त्ततोऽज॒स्तूप॑रः स॒म॒भव॑त्तः३ स्वा॒यै दे॒वता॑या आ-
ल॑भेत॒ ततो॑ वै स प्र॒जाः प॒शून्सृ॑जत॒ यः प्र॒जाका॑मः
(4)

प॒शुका॑मः स्या॒त्स ए॒तं प्रा॑जाप॒त्यमृ॑जन्तू॒पर॑माल॑भेत
प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑
प्र॒जां प॒शून्प्र॑ज॑नयति॒ यच्छ्रु॑णस्तत्पुरु॒षाणां॑ रू॒पं
यत्तू॒पर॑स्तद॒श्वानां॑ यद॒न्यतो॑द॒न्तद्ग॒वां यद॒व्या इ॒व
श॒फास्त॑द॒वीनां॑ यद॒ज- स्तद॒जाना॑मे॒ताव॑न्तो॒ वै ग्रा॒म्याः
प॒शव॑स्तान् (5)

रूपेणैवावरुन्धे सोमापौष्णत्रैतमालभेत पशुकामो द्वौ
 वा अजायै स्तनौ नानैव द्वावभिजायेते ऊर्जं पुष्टिन्तृतीयः
 सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै
 पशून्प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता
 सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयत्यौदुम्बरो
 यूपो भवत्यूर्वा उदुम्बर ऊर्क्पर्शव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं
 पशून्वरुन्धे॥६॥

—[१] भवत्येव प्रजाया आमयति वायुमेव नियुत्वन्तः३
 स्वेन भागधेयेनोप प्रजाकामस्तान् यूपस्त्रयोदश च।⁽¹⁾

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
 वरुणमगच्छन्ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न
 पुनरददात्सोऽब्रवीद्वरं वृणीष्वार्थं मे पुनर्देहीति तासां
 वरमाऽलभत स कृष्ण एकशितिपादभवद्यो वरुणगृहीतः
 स्यात्स एतं वारुणं कृष्णमेकशितिपादमालभेत वरुणम्
 (7)

एव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति
 कृष्ण एकशितिपाद्भवति वारुणो ह्येष देवतया

समृद्धौ सुवर्भानुरासुरः सूर्यन्तमंसाऽविद्धत्तस्मै देवाः
 प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्य यत्प्रथमन्तमोऽपाघ्नन्त्सा कृष्णा-
 ऽविर्भवद्यद्वितीयः सा फल्गुनी यत्तृतीयः सा बलरूपा
 यदद्व्यस्थादपाकृन्तन्त्साऽविऽर्वशा (8)

समभवत्ते देवा अब्रुवन्देवपशुर्वा अयः समभूत्कस्मा
 इममालप्स्यामह इत्यथ वै तर्ह्यल्पा पृथिव्यासीदजाता
 ओषधयस्तामवि वशामादित्येभ्यः कामायाऽलभन्त ततो वा
 अप्रथत पृथिव्यजायन्तौषधयो यः कामयेत प्रथेय पशुभिः
 प्र प्रजया जायेयेति स एतामवि वशामादित्येभ्यः कामाय
 (9)

आ लभेतादित्यानेव कामः स्वेन भागधेयेनोपधावति
 त एवैनं प्रथयन्ति पशुभिः प्र प्रजया जनयन्त्यसावादित्यो
 न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एता
 मल्हा आलऽभन्ताग्नेयीङ्क्षुष्णग्रीवीः सः हितामैन्द्रीः
 श्वेतां बार्हस्पत्यान्ताभिरेवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः
 स्यात्तस्मा एता मल्हा आलभेत (10)

आग्नेयीङ्क्षुष्णग्रीवीः सः हितामैन्द्रीः श्वेतां बार्हस्पत्यामेता

ए॒व दे॒वताः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ ता ए॒वास्मि॑न्ब्रह्मवर्च॑स॒न्दध॑
 ब्रह्मवर्च॑स्ये॒व भ॑वति व॒सन्ता॑ प्रा॒तरा॑ग्नेयीङ्कु॒ष्णाग्री॒वीमा॑ल॒भेत॑
 ग्री॒ष्मे म॒द्ध्यन्दि॑ने स॒ंहिता॑मै॒न्द्रीः श॒रद्य॑परा॒ह्णे श्वे॑तां
 बा॒र्हस्प॑त्यात्रीणि॒ वा आ॑दि॒त्यस्य॑ तेजा॑सि व॒सन्ता॑
 प्रा॒तर्ग्री॑ष्मे म॒द्ध्यन्दि॑ने श॒रद्य॑परा॒ह्णे याव॑न्त्ये॒व तेजा॑सि
 तान्ये॒व (11)

अ॒व रु॒न्धे सं व॒त्स॒रं प॒र्याल॑भ्यन्ते सं व॒त्स॒रो वै
 ब्र॒ह्मवर्च॑सस्य॑ प्रदा॒ता सं व॒त्स॒र ए॒वास्मै॑ ब्रह्मवर्च॑सं प्रय॑च्छति
 ब्रह्मवर्च॑स्ये॒व भ॑वति गु॒र्भिण॑यो भवन्तीन्द्रि॒यं वै गर्भ॑
 इन्द्रि॒यमे॒वास्मि॑न्दधति॒ सार॑स्वतीं मे॒षीमा॑ल॒भेत॑ य ई॒श्वरो॑
 वा॒चो व॑दि॒तोः स॒न्वाच॑न्न वदे॒द्वाग्वै॑ सर॑स्वती॒ सर॑स्वतीमे॒व
 स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ सैवास्मि॑न् (12)

वाच॑न्दधाति॒ प्रव॑दि॒ता वा॒चो भ॑वत्य॒पन्न॑दती भवति॒
 तस्मा॑न्मनु॒ष्याः सर्वा॑ वाचं॒ वद॑न्त्याग्ने॒यङ्कु॒ष्णाग्री॒वमा॑ ल॒भेत॑
 सौ॒म्यं ब॒भ्रु॒ज्यो॒गा॒मया॑व्य॒ग्निं वा ए॒तस्य॑ शरी॑रङ्गच्छति॒
 सोम॑ः र॒सो यस्य॑ ज्यो॒गा॒मय॑त्य॒ग्नेरे॒वास्य॑ शरी॑रन्निष्क्रीणाति॒
 सोमा॑द्रसमु॒त यदी॒तासु॑र्भवति॒ जीव॑त्ये॒व सौ॒म्यं ब॒भ्रुमा॑ल॒भेता॒ग्नेयः॑

प्रजाकामः सोमः (13)

वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै
रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजामाग्नेयङ्कृष्ण-
ग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूच्य न
विरोचेत यदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन्तेन दधाति
यत्सौम्यो ब्रह्मवर्चसन्तेन कृष्णग्रीव आग्नेयो भवति तम
एवास्मादपहन्ति श्वेतो भवति (14)

रुचमेवास्मिन्दधाति बभ्रुः सौम्यो भवति ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्नि
सौम्यं बभ्रुमाग्नेयङ्कृष्णग्रीवं पुरोधयाः स्पर्धमान आग्नेयो वै
ब्राह्मणः सौम्यो राजन्योऽभितः सौम्यमाग्नेयौ भवतस्तेजसैव
ब्रह्मणोभयतो राष्ट्रं परिगृह्णात्येकधा समावृङ्क्ते पुर एनन्दधते॥
(15)

लभेत वरुणं वशेतामविं वशामादित्येभ्यः कामाय मल्हा आलभेत तान्येव सैवास्मिन्सोमः
श्वेतो भवति त्रिचत्वारिंशच्च। (2)॥ [२]

देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्द्धन्त स एतं विष्णुर्वामनमपश्यत्तः
स्वायै देवताया आलभत ततो वै स इमाल्लोकानभ्यजयद्वैष्णवं
वामनमालभेत स्पर्द्धमानो विष्णुरेव भूत्वेमाल्लोकानभिजयति

विषमं आलभेत विषमा इव हीमे लोकाः समृद्ध्या इन्द्राय
मन्युमते मनस्वते ललामं प्राशृङ्गमालभेत सङ्ग्रामे (16)

सं यत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्ग्रामञ्जयतीन्द्रमेव
मन्युमन्तं मनस्वन्तः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति स
एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति जयति तः
सङ्ग्राममिन्द्राय मरुत्वते पृश्निसक्थमालभेत ग्रामकाम
इन्द्रमेव मरुत्वन्तः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै
सजातान्प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्तेन (17)

ऐन्द्रो यत्पृश्निस्तेन मारुतः समृद्धौ पश्चात्पृश्निसक्थो
भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै विशङ्करोति सौम्यं
बभ्रुमालभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्नः३ सोममेव स्वेन
भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव
भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपः३ समृद्धौ सौम्यं
बभ्रुमालभेत यमलम् (18)

राज्याय सन्तः३ राज्यन्नोपनमेत्सौम्यं वै राज्यः३ सोममेव
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैनः३
राज्यन्नमति बभ्रुर्भवत्येतद्वै सोमस्य रूपः३ समृद्ध्या इन्द्राय

वृत्रतुरे ललामं प्राशृङ्गमालभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः
 पाप्मानमेव वृत्रन्तीर्त्वा प्रतिष्ठाङ्गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने
 ललामं प्राशृङ्गमा (19)

लभेत यः पाप्मना गृहीतः स्यात्पाप्मा वा
 अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहनुः स्वेन भागधेयेनोपधावति
 स एवास्मात्पाप्मानमभिमातिं प्रणुदत इन्द्राय वज्रिणे
 ललामं प्राशृङ्गमालभेत यमलः राज्याय सन्तः
 राज्यन्नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणः स्वेन भागधेयेनोपधावति
 स एवास्मै वज्रं प्रयच्छति स एनं वज्रो भूत्या इन्ध उपैनः
 राज्यन्नमति ललामः प्राशृङ्गो भवत्येतद्वै वज्रस्य रूपः
 समृद्धौ॥ (20)

सङ्ग्रामे तेनालमभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमैनं पञ्चदश च।३।। [३]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा
 एतान्दशर्षभामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकाम
 स्यात्तस्मा एतान्दशर्षभामाऽलभेतामुमेवादित्यः स्वेन
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्ब्रह्म- वर्चसन्दधाति
 ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वसन्ता प्रातस्त्रील्ललामानालभेत ग्रीष्मे

मृच्छन्दिने (21)

त्रीञ्छितिपृष्ठाञ्छुरद्यपराह्णे त्रीञ्छितिवारात्रीणि वा
 आदित्यस्य तेजांसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मृच्छन्दिने
 शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजांसि तान्येवावरुन्धे त्रयस्त्रय
 आलभ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन्तेजो दधाति सं वथ्सरं
 पर्यालभ्यन्ते सं वथ्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता सं वथ्सर
 एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति सं
 वथ्सरस्य परस्तात्प्राजापत्यङ्कद्रुम् (22)

आलभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव
 प्रतितिष्ठति यदि बिभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णः
 श्याममालभेत सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः पशवः
 स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचङ्करोति न दुश्चर्मा भवति
 देवाश्च वै यमश्चास्मिन्नौकेऽस्पृद्धन्त स यमो देवानामिन्द्रियं
 वीर्यमयुवत तद्यमस्य (23)

यमत्वन्ते देवा अमन्यन्त यमो वा इदमभूद्यद्वयः
 स्म इति ते प्रजापतिमुपाधावन्त्स एतौ प्रजापतिरात्मनं
 उक्षवशौ निरमिमीत ते देवा वैष्णावरुणी वशामा-

ऽल॑भ॒न्तै॒न्द्रमु॒क्षाण॒न्तं वरु॑णे॒नैव ग्रा॑हयित्वा विष्णु॑ना य॒ज्ञेन॒
प्राणु॑द॒न्तै॒न्द्रेणै॒वास्ये॑न्द्रि॒यम॑वृ॒ञ्जत॒ यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात्स
स्प॒र्द्धमा॑नो वैष्णावरु॒णीम् (24)

व॒शामा॑ल॒भेतै॒न्द्रमु॒क्षाणं वरु॑णे॒नैव भ्रातृ॑व्यङ्ग्राहयित्वा
विष्णु॑ना य॒ज्ञेन॒ प्रणु॑दत ऐ॒न्द्रेणै॒वास्ये॑न्द्रि॒यं वृ॒द्धे भव॑त्यात्मना
परा॑स्य भ्रातृ॑व्यो भव॒तीन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑ह॒न्तं वृ॒त्रो ह॑त॒ष्पो॒डश॑भिर्भोगैर॒सि
वृ॒त्रस्य॑ शी॒र्षतो॑ गाव॒ उदा॑य॒न्ता वैदे॒ह्योऽभव॑न्तासा॒मृष॑भो
ज॒घने॑ऽनू॒दैत्तमिन्द्रः॑ (25)

अ॒चा॒य॒त्सोऽम॑न्यत॒ यो वा इ॒ममा॑ल॒भेत॒ मुच्ये॑ता॒स्मात्पा॑प्मन॒
इति॑ स आ॒ग्नेय॑ङ्कु॒ष्णग्री॑वमाल॒भेतै॒न्द्रमृ॑षभ॒न्तस्या॒ग्निरे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॒नोप॑सृत॒ष्पो॒डश॑धा वृ॒त्रस्य॑ भो॒गान॑प्य॒दह॑दै॒न्द्रेणै॑न्द्रि॒यमा॑त्म॒
यः पा॑प्मना॒ गृही॑तः स्यात्स आ॒ग्नेय॑ङ्कु॒ष्णग्री॑वमाल॒भेतै॒न्द्रमृ॑षभ॒न्ति
स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑सृतः (26)

पा॒प्मान॒मपि॑ दह॒त्यै॒न्द्रेणै॑न्द्रि॒यमा॑त्म॒न्धत्ते॒ मुच्य॑ते पा॒प्मनो॒
भव॑त्ये॒व द्या॑वापृथि॒व्या॒न्धेनु॑माल॒भेत॒ ज्यो॒गप॑रु॒द्धो ऽनयो॑र्हि
वा ए॒षोऽप्र॑ति॒ष्ठितो॑ऽथै॒ष ज्यो॒गप॑रु॒द्धो द्या॑वापृथि॒वी ए॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ ते ए॒वैनं॑ प्र॒तिष्ठा॑ङ्ग॒मय॑तः प्र॒त्ये॒व ति॑ष्ठति

पर्या॒रिणी॑ भवति पर्या॒रीव॒ ह्येतस्य॑ रा॒ष्ट्रं यो ज्योग॑ंपरुद्धः
समृ॑द्धौ वाय॒व्यम् (27)

व॒त्स॒मा ल॑भेत वा॒युर्वा अ॒नयो॑र्व॒त्स इ॒मे वा ए॒तस्मै॑ लो॒का
अप॑शुष्का॒ विडप॑शुष्काऽथैष ज्योग॑प॒रुद्धो वा॒युमे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ इ॒माल्लौ॑कान् वि॒शं प्र॑दा॒पय॑ति
प्रा॒स्मा इ॒मे लो॒काः स्तु॑वन्ति भु॒ञ्जत्ये॑नं वि॒डुप॑तिष्ठते॥ (28)

म॒द्ध्यन्दि॑ने क॒र्द्रं य॒मस्य॑ स्प॒र्द्ध॑मानो वैष्णा॒वरु॑णीन्तमिन्द्रो॑ऽस्य स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑सृतो
वा॒य॒व्य॑न्दि॒चत्वारि॑शच्च। (4)॥ [४]

इन्द्रो॑ व॒लस्य॑ बि॒लम॑पौ॒र्णो॒त्स य उ॑त्त॒मः प॒शुरा॑सी॒त्तं पृ॑ष्ठं
प्रति॑ स॒ङ्ग॒ह्योद॑क्खि॒दत्त॑ स॒हस्रं॑ प॒शवो॑ऽनू॒दाय॑न्त्स उ॒न्नतो॑-
ऽभ॒वद्यः॑ प॒शुका॑मः स्या॒त्स ए॒तमै॑न्द्रमु॒न्नत॑माल॑भेतेन्द्र॒मेव स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प॒शून्प्र॑यच्छति प॒शुमा॑ने॒व
भ॑वत्यु॒न्नतः॑ (29)

भ॒वति॑ सा॒ह॒स्री वा ए॒षा ल॒क्ष्मी यदु॑न्न॒तो ल॒क्ष्मियै॑व
प॒शून॑वरु॒न्धे य॒दा स॒हस्रं॑ प॒शून्प्राप्सु॑यादथ॑ वैष्णा॒वं वा॑म॒नमा॑
ल॑भेतै॒तस्मि॒न्वै तथ्स॒हस्र॑म॒द्ध्यति॑ष्ठ॒त्तस्मा॑दे॒ष वा॑म॒नः समी॑षितः
प॒शुभ्य॑ ए॒व प्र॑जा॒तेभ्यः॑ प्र॒तिष्ठा॑न्दि॒धाति॑ कोऽ॒र्हति॑ स॒हस्रं॑

प॒शून्प्राप्तु॑मित्या॒हुरहो॑रा॒त्राण्ये॒व स॒हस्र॑ꣳ स॒ंपाद्या॑ल॒भेत॑ प॒शवः॑
(30)

वा अ॑हो॒रा॒त्राणि॑ प॒शूने॒व प्र॒जा॑ता॒न्प्रति॑ष्ठाङ्ग॒मय॑त्योष॒धीभ्यो॑
वे॒हत॑मा॒ल॒भेत॑ प्र॒जाका॑म॒ ओष॑धयो॒ वा ए॒तं प्र॒जायै॑
परि॑बाधन्ते॒ योऽलं॑ प्र॒जायै॑ सन्प्र॒जान्न॑ वि॒न्दत॑ ओष॑धयः
खलु॒ वा ए॒तस्यै॑ सू॒तुम॑पि॒ घ्नन्ति॑ या वे॒हद्व॑व॒त्योष॑धीरे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ ता ए॒वास्मै॑ स्वा॒द्योनेः॑ प्र॒जां प्र॒ज॑नयन्ति
वि॒न्दते॑ (31)

प्र॒जामा॑पो॒ वा ओष॑ध॒योऽस॑त्पुरुष॒ आप॑ ए॒वास्मा॑ अ॒संतः॑
सद्व॑दति॒ तस्मा॑दाहु॒र्यश्चै॒वं वेद॑ यश्च॒ नाप॑स्त्वावा॒संतः॑
सद्व॑दतीत्यै॒न्द्रीꣳ सू॒तव॑शा॒मा॒ल॒भेत॑ भू॒तिकामो॑ऽजा॒तो वा ए॒ष
योऽलं॑ भू॒त्यै स॑न्भूति॒न्न प्रा॒प्नोती॑न्द्रं॒ खलु॒ वा ए॒षा सू॒त्वा
व॒शाऽभ॑वत् (32)

इन्द्र॑मे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ भू॒तिङ्ग॑मयति॒
भ॒व॑त्ये॒व यꣳ सू॒त्वा व॒शा स्या॑त्तमे॒न्द्रमे॒वा॒ल॒भेतै॒तद्वा॑व
तदि॑न्द्रि॒यꣳ सा॒क्षादे॒वेन्द्रि॒यम॑वरु॒न्ध ऐ॒न्द्राग्रं॑ पु॒नरु॑त्थ॒सृष्ट॑मा॒ल॒भेत॑
य आ॒ तृ॒तीया॒त्पुरु॑षा॒त्सोम॑न्न पि॒बेद्वि॑च्छि॒न्नो वा ए॒तस्य॑

सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (33)

तृतीयात्पुरुषात्सोमन्न पिबंतीन्द्राग्नी एव स्वेन
भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छतु
उपैनं सोमपीथो नमति यदैन्द्रो भवंतीन्द्रियं वै सोमपीथ
इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे यदाग्नेयो भवत्याग्नेयो वै
ब्राह्मणः स्वामेव देवतामनु सन्तनोति पुनरुत्सृष्टो भवति
पुनरुत्सृष्ट इव ह्येतस्य (34)

सोमपीथः समृद्धौ ब्राह्मणस्पत्यन्तूपरमालंभेताभिचरन्ब्रह्मणस्
स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमा वृश्चति
ताजगार्तिमाच्छति तूपरो भवति क्षुरपविर्वा एषा
लक्ष्मी यत्तूपरः समृद्धौ स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो
वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवेनं वैभीदक
इद्धो भिनत्येवेनम्॥ (35)

भवत्युन्नतः पशवो जनयन्ति विन्दतैऽभवत्सन्नैतस्येद्धास्त्रीणि च॥ (5)॥—[५]

बारहस्पत्यं शितिपृष्ठमालंभेत ग्रामकामो यः
कामयेत पृष्ठं संमानानां स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन
भागधेयेनोपधावति स एवेनं पृष्ठं संमानानांङ्करोति ग्राम्येव

भवति शितिपृष्ठो भवति बारहस्पत्यो ह्येष देवतया समृद्धौ
पौष्णः श्याममालभेतान्नकामोऽन्नं वै पूषा पूषणमेव स्वेन
भागधेयेनोपधावति स एवास्मै (36)

अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा
अन्नस्य रूपः समृद्धौ मारुतं पृश्निमालभेतान्नकामोऽन्नं वै
मारुतो मारुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं
प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति पृश्निर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपः
समृद्ध्या ऐन्द्रमरुणमालभेतेन्द्रियकाम इन्द्रमेव (37)

स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियन्दधातीन्द्रियाव्ये
भवत्यरुणो भ्रूमान्भवत्येतद्वा इन्द्रस्य रूपः समृद्धौ
सावित्रमुपद्धस्तमालभेत सनिकांमः सविता वै प्रसवानामीशे
सवितारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सनिं
प्रसुवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्युपद्धस्तो भवति
सावित्रो ह्येषः (38)

देवतया समृद्धौ वैश्वदेवं बहुरूपमालभेतान्नकामो वैश्वदेवं
वा अन्नं विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा
अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति बहुरूपो भवति बहुरूपः
ह्यन्नः समृद्धौ वैश्वदेवं बहुरूपमालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै

संजा॒ता विश्वा॑ने॒व दे॒वान्ध॒स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धावति॒ त ए॒वास्मै॑
(39)

स॒जा॒तान्प्रय॑च्छन्ति॒ ग्राम्ये॑व भ॒वति॑ ब॒हुरू॒पो भ॑वति॒
ब॒हुदे॒वत्यो ३ ह्ये॑ष स॒मृद्धौ॑ प्रा॒जाप॒त्यन्तू॒पर॒माल॑भेत॒
यस्या॑ना॒ज्ञात॑मि॒व ज्यो॒गाम॒येत्प्रा॒जाप॒त्यो वै पु॑रुषः
प्र॒जाप॑तिः खलु॒ वै तस्य॑ वेद॒ यस्या॑ना॒ज्ञात॑मि॒व
ज्यो॒गाम॒यति॑ प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धावति॒
स ए॒वैन॒न्तस्मा॑त्स्त्रा॒मा॒न्मुञ्च॑ति तू॒परो भ॑वति प्रा॒जाप॒त्यो ह्ये॑ष
दे॒वत॑या॒ समृद्धौ॑॥ (40)

अ॒स्मा इन्द्र॑मे॒वैष संजा॑ता विश्वा॑ने॒व दे॒वान्ध॒स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑धावति॒ त ए॒वास्मै॑ प्रा॒जाप॒त्यो
हि त्री॑णि च॥ (6)॥ [६]

व॒षट्का॒रो वै गा॑यत्रि॒यै शिरो॑ऽच्छि॒नत्तस्यै॑ र॒सः परा॑-
ऽप॒त॒त्तं बृ॒हस्प॑तिरु॒पांगृ॒ह्णा॒त्सा शि॑तिपृ॒ष्ठा व॒शाऽभ॑वद्यो
द्वि॒तीयः॑ प॒राप॑त॒त्तं मि॒त्रावरु॑णा॒वुपा॑ंगृ॒ह्णीता॑ ५ सा द्वि॒रूपा
व॒शाऽभ॑वद्यस्तृ॒तीयः॑ प॒राप॑त॒त्तं वि॒श्वे दे॒वा उ॒पांगृ॒ह्न्त्सा
ब॒हुरू॒पा व॒शाऽभ॑वद्यश्चतु॒र्थः प॒राप॑त॒त्तस्य॑ पृ॒थि॒वीं प्रा॑वि॒शत्तं
बृ॒हस्प॑तिर॒भि (41)

अ॒गृ॒ह्णा॒दस्त्वे॒वायं॑ भो॒गा॒येति॑ स उ॒क्ष॒व॒शः॑ स॒म॒भ॒व॒द्यल्लो॑हि॒तं
प॒रा॒प॒त॒त्तद्रु॒द्र उपा॑गृ॒ह्णा॒थ्सा रौ॒द्री रो॑हि॒णी व॒शाऽभ॑व॒
द्वा॒र्ह॒स्प॒त्या॑ ५ शि॒ति॒पृ॒ष्ठा॒मा॒ल॒भे॒त ब्र॑ह्मव॒र्च॒सका॑मो
बृ॒ह॒स्प॒ति॒मे॒व स्वे॒न॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मि॑न्ब्रह्म॒
व॒र्च॒स॒न्द॒धा॒ति ब्र॑ह्मव॒र्च॒स्ये॒व भ॑वति॒ छ॒न्द॒सां॒ वा ए॒ष र॒सो
यद्व॒शा र॒सं इ॒व खलु॑ (42)

वै ब्र॑ह्मव॒र्च॒सञ्छ॒न्द॒सामे॒व र॒से॒न॒ र॒सं ब्र॑ह्मव॒र्च॒सम॑व॒रु॒न्धे
मै॒त्रा॒व॒रु॒णी॒न्दि॒रू॒पा॒मा॒ल॒भे॒त वृ॒ष्टि॑का॒मो मै॒त्रं वा अ॑ह॒र्वा॒रु॒णी
रा॒त्रि॒र॒हो॒रा॒त्रा॒भ्या॒ङ्ग॒लु वै प॒र्ज॒न्यो व॑र्षति मि॒त्रा॒व॒रु॒णा॒वे॒व
स्वे॒न॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ ता॒वे॒वा॒स्मा॑ अ॒हो॒रा॒त्रा॒भ्यां॑ प॒र्ज॒न्यं
व॑र्षयत॒श्छ॒न्द॒सां॒ वा ए॒ष र॒सो यद्व॒शा र॒सं इ॒व खलु॑ वै
वृ॒ष्टि॒श्छ॒न्द॒सामे॒व र॒से॒न॒ (43)

र॒सं वृ॒ष्टि॒म॒व॒रु॒न्धे मै॒त्रा॒व॒रु॒णी॒न्दि॒रू॒पा॒मा॒ल॒भे॒त प्र॒जाका॑मो
मै॒त्रं वा अ॑ह॒र्वा॒रु॒णी रा॒त्रि॒र॒हो॒रा॒त्रा॒भ्या॒ङ्ग॒लु वै प्र॒जाः प्र॒जा॑यन्ते
मि॒त्रा॒व॒रु॒णा॒वे॒व स्वे॒न॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑धावति॒ ता॒वे॒वा॒स्मा॑
अ॒हो॒रा॒त्रा॒भ्यां॑ प्र॒जां प्र॒ज॑नयत॒श्छ॒न्द॒सां॒ वा ए॒ष र॒सो यद्व॒शा
र॒सं इ॒व खलु॑ वै प्र॒जा छ॒न्द॒सामे॒व र॒से॒न॒ र॒सं प्र॒जाम॑व॒

(44)

रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं
 विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं
 प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा
 रस इव खलु वा अन्नञ्छन्दसामेव रसेन रसमन्नमवरुन्धे
 वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (45)

सजाता विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोपधावति त
 एवास्मै सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति छन्दसां वा
 एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै सजाताश्छन्दसामेव
 रसेन रसं सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुख्यवशमालभेत
 ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स
 एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसम् (46)

दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति वशं वा एष चरति
 यदुख्या वश इव खलु वै ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशं
 ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे रौद्रीं रौहिणीमालभेताभिचरन्नुद्रमेव स्वेन
 भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमाच्छति
 रौहिणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्धौ स्फ्यो यूपो

भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः
शृणात्येवैनं वैभीदक इच्छो भिनत्येवैनम्॥ (47)

अभि खलु वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन प्रजामवं वैश्वदेवा वै ब्रह्मवर्चसं यूप एकात्रविंशतिश्च।

(7)।। [७]

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा
एतां सौरीं श्वेतां वशामाऽलभन्त तयैवास्मिन्नुचमदधुर्यो
ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतां सौरीं श्वेतां
वशामालभेतामुमेवादित्यः स्वेन भागधेयेनोपधावति
स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवति बैल्वो
यूपो भवत्यसौ (48)

वा आदित्यो यतोऽजायत ततो बिल्वं उदतिष्ठत्सयोन्येव
ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकर्णीमा लभेताभिचरन्वारूप
पुरस्तान्निर्वपेद्वरुणेनैव भ्रातृव्यङ्गाहयित्वा ब्रह्मणा स्तृणुते
बभ्रुकर्णी भवत्येतद्वै ब्रह्मणो रूपं समृद्धौ स्फ्यो यूपो
भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः
शृणाति (49)

एवैनं वैभीदक इच्छो भिनत्येवैनं वैष्णवं वामनमालभेत् यं

य॒ज्ञो नो॒प॒नमे॒द्विष्णुर्वै॑ य॒ज्ञो वि॒ष्णुमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति
 स ए॒वास्मै॑ य॒ज्ञं प्रय॑च्छत्यु॒पै॒नं य॒ज्ञो न॑मति वा॒म॒नो भ॑वति
 वैष्ण॒वो ह्येष॑ दे॒वत॑या॒ समृ॑द्धौ त्वा॒ष्ट्रं व॑ड॒बमाल॑भेत
 प॒शुका॑म॒स्त्वष्टा॒ वै प॑शूनां मि॒थुना॑नाम् (50)

प्र॒ज॒न॒यि॒ता त्वष्टा॑रमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति स
 ए॒वास्मै॑ प॒शून्मि॑थुना॒न्प्रज॑नयति प्र॒जा हि वा ए॒तस्मि॑न्प॒शवः॑
 प्रवि॑ष्टा अथै॒ष पु॒मान्थ॑सन्व॒ड॒बः सा॒ख्यादे॒व प्र॒जां प॒शून्व॑रुन्धे
 मै॒त्रः श्वे॒तमाल॑भेत सङ्ग्रा॒मे सं य॑त्ते स॒म॒यका॑मो मि॒त्रमे॒व
 स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति स ए॒वैनं॑ मि॒त्रेण॒ सन्न॑यति (51)

वि॒शा॒लो भ॑वति॒ व्य॒व॒साय॑त्ये॒वैनं॑ प्रा॒जाप॑त्यङ्कृ॒ष्णमाल॑भेत
 वृ॒ष्टि॑कामः प्र॒जाप॑तिर्वै वृ॒ष्ट्या ई॒शे प्र॒जाप॑तिमे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति स ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑ति कृ॒ष्णो
 भ॑वत्ये॒तद्वै वृ॒ष्ट्यै रू॒पं रू॒पेणै॒व वृ॒ष्टि॑म॒वरु॑न्धे श॒बलो॑
 भ॑वति वि॒द्युत॑मे॒वास्मै॑ ज॒नयि॑त्वा व॒र्षय॑त्यवाशृ॒ङ्गो भ॑वति
 वृ॒ष्टि॑मे॒वास्मै॑ नि॒यच्छ॑ति॥ (52)

—————[८] शृणाति॑ मिथुनाना॑न्नयति यच्छति॥ (8)

वरुणं॑ सुषुवा॒णम॒न्नाद्य॒न्नोपा॑नम॒त्स ए॒तां वा॑रु॒णीङ्कृ॑ष्णां

व॒शाम॑पश्य॒तां स्व॑यै दे॒वता॑या आ॒ऽल॑भत॒ ततो॑ वै
 तम॒न्नाद्य॑मु॒पा॒नम॑द्यमलं॒मुन्ना॑द्याय॒ सन्त॑म॒न्नाद्य॑न्नोप॒नमे॑त्स
 ए॒तां वा॑रु॒णीङ्कु॑ष्णां व॒शामा॑ल॒भेत॑ वरु॒णमे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ अन्नं॒ प्रय॑च्छत्यन्नादः
 (53)

ए॒व भ॑वति कृ॒ष्णा भ॑वति वा॒रु॒णी ह्येषा॑ दे॒वता॑या
 समृ॑द्ध्यै मै॒त्रः श्वे॑तमाल॒भेत॑ वा॒रु॒णङ्कु॑ष्णमु॒पा॒श्रौष॑धीनाश्च
 स॒न्धाव॑न्न॒कामो॑ मै॒त्रीर्वा ओष॑धयो वा॒रु॒णीरा॒पोऽपा॑श्च॒ खलु॑
 वा ओष॑धीनाश्च॒ रस॑मु॒पजी॑वामो मि॒त्रावरु॑णावे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मा॑ अन्नं॒ प्रय॑च्छतोऽन्नाद ए॒व
 भ॑वति (54)

अ॒पा॒श्रौष॑धीनाश्च॒ स॒न्धावा॑ल॒भत॑ उ॒भय॑स्यावरु॒द्ध्यै
 वि॒शा॒खो यू॒पो भ॑वति॒ द्वे ह्ये॑ते दे॒वते॑ समृ॑द्ध्यै मै॒त्रः श्वे॑तमा
 ल॒भेत॑ वा॒रु॒णङ्कु॑ष्ण॒ज्यो॒गाम॑यावी॒ यन्मै॑त्रो भवति॒ मि॒त्रेणै॒वास्मै॑
 वरु॑णः शमयति॒ यद्वा॑रु॒णः सा॒क्षादे॒वैनं॑ वरु॒ण- पा॒शान्मु॑ञ्चत्यु॒त
 यदी॑तासुर्भवति॒ जीव॑त्ये॒व दे॒वा वै पु॑ष्टि॒न्नावि॑न्दन् (55)

तां मि॒थुने॑ऽपश्य॒न्तस्या॒न्न सम॑राधय॒न्ताव॑श्विना॒वब्रू॑तामा॒वयो॑व

ए॒षा मैत॑स्यां॑ वद॒द्धमि॑ति॒ साऽश्वि॑नो॒रेवा॑भ॒वद्यः॑ पु॒ष्टि॑कामः
 स्या॒त्स ए॒तामा॑श्वि॒नीं य॒मीं व॒शामा॑ल॒भेता॑श्वि॒नावे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मि॒न्पुष्टि॑न्ध॒त्तः पु॒ष्य॑ति प्र॒जया॑
 प॒शुभिः॑॥ (56)

अ॒न्नादो॑ऽन्ना॒द ए॒व भ॑वत्यवि॒न्दन्य॑श्च॒त्वारि॑श॒च्च।१॥ [९]

आ॒श्विन॑न्धू॒म्रल॑लाम॒माल॑भेत् यो दु॒र्ब्रा॑ह्मणः सोमं
 पिपा॑सेद॒श्विनौ वै दे॒वाना॑मसो॒मपा॑वास्ता॒न्तौ प॒श्चा
 सोम॑पी॒थं प्राप्नु॑ताम॒श्विना॑वे॒तस्य॑ दे॒वता॑ यो दु॒र्ब्रा॑ह्मणः
 सोमं॑ पिपा॑सत्य॒श्विना॑वे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒
 तावे॒वास्मै॑ सोम॑पी॒थं प्र॑यच्छ॒त् उपै॑न॒ सोम॑पी॒थो न॑मति॒
 यद्धू॒म्रो भ॑वति धू॒म्रिमा॑ण॒मेवा॑स्मा॒दप॑हन्ति ल॒लामः॑ (57)

भ॒वति॑ मु॒ख॒त ए॒वास्मि॑न्तेजो॑ दधाति वा॒युव्य॑ङ्गोमृ॒गमा॑ल॒भेत्
 यम॑ज॒घ्निवा॑स॒मभि॑श॒सैयु॑रपू॒ता वा ए॒तं वा॑गृच्छति॒
 यम॑ज॒घ्निवा॑स॒मभि॑श॒सन्ति॑ नैष ग्रा॒म्यः प॒शुना॑रण्यो
 यद्गो॑मृ॒गो ने॒वैष ग्रा॑मे ना॒रण्ये॑ यम॑ज॒घ्निवा॑स॒मभि॑श॒सन्ति॑
 वा॒युर्वै दे॒वानां॑ प॒वित्रं॑ वा॒युमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स
 ए॒व (58)

ए॒नं प॒व॒य॒ति॒ प॒रा॒ची॒ वा ए॒तस्मै॑ व्यु॒च्छन्ती॑ व्यु॒च्छति॑
 तमः॑ पा॒प्मानं॑ प्रवि॑शति॒ यस्या॑श्चि॒ने श॒स्य॒माने॑ सूर्यो॑
 नावि॑र्भवति॒ सौर्यं॑ ब॒हुरू॒पमाल॑भेता॒मुमे॒वादित्य॑ः स्वेन॑
 भाग॑धेयेनोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॒त्तमः॑ पा॒प्मानम॑प॒हन्ति॑
 प्र॒तीच्य॑स्मै व्यु॒च्छन्ती॑ व्यु॒च्छत्य॑प॒ तमः॑ पा॒प्मानः॑ ह॒ते॥
 (59)

ल॒लामः॑ स ए॒व प॒द्म॒त्वारि॑ः श॒च॥10॥ [१०]

इन्द्रं॑ वो वि॒श्वत॒स्परीन्द्र॒न्नरो॑ मरु॑तो यद्ध॑ वो
 दि॒वो या वः॑ शर्म॑। भरे॑ष्विन्द्रः॑ सु॒हवः॑ ह॒वामहे॑-
 ॐ॑होमुचः॑ सु॒कृत॒न्दैव्य॑ञ्जनम्॑। अ॒ग्निं मि॒त्रं वरु॑णः॑ सा॒तये॑
 भग॑न्धावा॑पृथि॒वी मरु॑तः॑ स्व॒स्तये॑। म॒मत्तु॑ नः॑ परि॑ज्मा
 वस॑र्हा म॒मत्तु॑ वा॒तो अ॒पां वृष॑ण्वान्। शि॒शीत॑मिन्द्रा॒पर्व॑ता
 यु॒वन्न॒स्तन्नो॑ वि॒श्वे वरि॑वस्यन्तु दे॒वाः। प्रि॒या वो॒ नाम॑ (60)

हु॒वे तुरा॑णाम्। आय॑त्तृप॒न्मरु॑तो वाव॒शानाः॑। श्रि॒यसे॑ कं
 भा॒नुभिः॑ संमि॑मिक्षिरे॒ ते र॒श्मिभि॑स्त ऋ॒क्भिः॑ सु॒खाद॑यः। ते
 वा॒शीम॑न्त इ॒ष्मिणो॑ अ॒भीर॑वो वि॒द्रे प्रि॒यस्य॑ मा॒रुत॑स्य॒ धाम्नः॑।
 अ॒ग्निः प्र॑थ॒मो वसु॑भिर्नो॒ अव्या॑त्सोमो॒ रु॒द्रेभि॑र॒भिर॑क्षतु॒ त्मना॑।

इन्द्रो मरुद्विर्ऋतुधा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः सः शिशातु।
सन्नो देवो वसुभिरग्निः सम् (61)

सोमस्तनूभी रुद्रियाभिः। समिन्द्रो मरुद्विर्यज्ञियैः
समादित्यैर्नो वरुणो अजिज्ञिपत्। यथाऽऽदित्या
वसुभिः संबभूवुर्मरुद्भी रुद्राः समजानताभिः। एवा
त्रिणामन्नहृणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु।
कुत्राचिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने। अरहन्तश्चिद्यमिन्धुते
सञ्जनयन्ति जन्तवः। सं यदिषो वनामहे सः हव्या
मानुषाणाम्। उत द्युम्नस्य शवंसः (62)

ऋतस्य रश्मिमाददे। यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो
भवता मृडयन्तः। आवोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्या- दः होश्चिद्या
वरिवोवित्तराऽसत्। शुचिरपः सूर्यवसा अदब्ध उपक्षेति
वृद्धवयाः सुवीरः। नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां
भवति प्रणीतौ। धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा
विश्वस्य भुवनस्य गोपाः। दीर्घाधियो रक्षमाणाः (63)

असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि। तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीः
रुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम्। ऋतेनादित्या महि

वो महित्वन्तर्दर्यमन्वरुण मित्र चारु। त्यान्नु क्षत्रिया५
 अव आदित्यान् याचिषामहे। सुमृडीका५ अभिष्टये। न
 दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा।
 पाक्याचिद्वसवो धीर्याचित् (64)

युष्मानीतो अभयञ्ज्योतिरश्याम्। आदित्यानामवसा
 नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन। अनागास्त्वे अदितित्वे
 तुरासं इमं यज्ञन्दधतु श्रोषमाणाः। इमं मे वरुण श्रुधी
 हवमद्या च मृडय। त्वामवस्युराचके। तत्त्वा यामि ब्रह्मणा
 वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणेह
 बोद्ध्युरुश५स मा न आयुः प्रमोषीः॥ (65)

नामाग्निः स५ शवसो रक्षमाणा धीर्याचिदेकान्नपञ्चाशच्च॥११॥ [११]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

प्रजापतिः प्रजा असृजत् ताः सृष्टा इन्द्राग्नी अपांगूहता५
 सोऽचायत्प्रजापतिरिन्द्राग्नी वै मे प्रजा अपाघुक्षतामिति
 स एतमैन्द्राग्रमेकादशकपालमपश्यत्तन्निरवपत्तावस्मै प्रजाः

प्रासा॑धयतामिन्द्रा॒ग्नी वा ए॒तस्य॑ प्र॒जामपंगू॑हतो॒ योऽलं॑ प्र॒जायै॑
सन्प्र॒जान्न वि॒न्दत॑ ऐन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपाल॒न्निर्वपेत्प्र॒जाका॑म
इन्द्रा॒ग्नी (1)

ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मै॑ प्र॒जां प्रसा॑धयतो
वि॒न्दते॑ प्र॒जामैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपाल॒न्निर्वपेत् स्प॑र्द्धमानः
क्षेत्रे॑ वा सजा॒तेषु वेन्द्रा॒ग्नी ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒
ताभ्या॑मेवेन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ भ्रातृ॒व्यस्य॑ वृ॒द्धे वि पा॒प्मना॒
भ्रातृ॒व्येण॑ जय॒तेऽप॒ वा ए॒तस्मा॑दिन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ क्रामति॒ यः
सङ्ग्रा॑ममु॒पप्र॒यात्यैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपाल॒न्निः (2)

व॒पेत्सङ्ग्रा॑ममु॒पप्र॒यास्यन्निन्द्रा॒ग्नी ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति
तावे॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑न्धत्तः स॒हेन्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑णो॒पप्र॒याति॒
जय॑ति॒ त९ सङ्ग्रा॑मं वि वा ए॒ष इन्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण॒र्द्धते॒ यः
सङ्ग्रा॑मञ्जय॒त्यैन्द्रा॒ग्नमेका॑दश- कपाल॒न्निर्वपेत्सङ्ग्रा॑मञ्जित्वेन्द्रा॒ग्नी
ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्यं॑म्
(3)

ध॒त्तो नेन्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण॒ व्य॑र्द्धतेऽप॒ वा ए॒तस्मा॑दिन्द्रि॒यं

वीर्यङ्गामति॒ य एति॑ ज॒नता॑मैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेज्ज॒नता॑मे
 ए॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑न्धत्तः
 स॒हेन्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण ज॒नता॑मेति॒ पौष्ण॑श्चरुमनु॒निर्व॑पेत्पूषा वा
 इन्द्रि॒यस्य॑ वी॒र्य॑स्यानु॒प्रदा॒ता पू॒षण॑मे॒व (4)

स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ इन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मनु॒
 प्रय॑च्छति॒ क्षेत्र॑प॒त्यश्च॒रुन्निर्व॑पेज्ज॒नता॑मा॒गत्ये॒यं वै क्षेत्र॑स्य
 पति॑र॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठत्यैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपालमु॒परि॑ष्टा॒न्निर्व॑पेद॒स
 प्रति॑ष्ठायेन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मु॒परि॑ष्टादा॒त्मन्ध॑त्ते॥ (5)

प्र॒जाका॑म इन्द्रा॒ग्नी उप॑प्रयात्यैन्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपाल॒न्निर्वी॑र्यं पू॒षण॑मे॒वैका॒न्नच॑त्वारि॒ंशच्च॑॥१॥ [१]

अ॒ग्नये॑ प॒थि॒कृते॑ पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल॒न्निर्व॑पेद्यो
 द॑र्शपूर्णमा॒सया॒जी सन्न॑मावा॒स्यां वा पौ॑र्णमा॒सीं वा॒
 ऽति॑पा॒दये॑त्प॒थो वा ए॒षोऽध्य॑प॒थेनै॑ति॒ यो द॑र्शपूर्णमा॒सया॒जी
 सन्न॑मावा॒स्यां वा पौ॑र्णमा॒सीं वा॒ऽति॑पा॒दय॑त्यग्निमे॒व
 प॑थि॒कृत॑ ३ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वैन॑मप॒थात्प॒न्थ्याम॑पि॒
 नय॑त्यनु॒ङ्गान्दक्षि॑णा व॒ही ह्ये॒ष समृ॑द्ध्या अ॒ग्नये॑ व्र॒तप॑तये (6)

पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल॒न्निर्व॑पेद्य आहि॑ताग्निः सन्न॑व्र॒त्यमि॑व

चरेदग्निमेव व्रतपतिः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति
 स एवैनव्रतमालंभयति व्रत्यो भवत्यग्नये रक्षोघ्ने
 पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्य५ रक्षांसि सचैरन्नग्निमेव
 रक्षोहणः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षा५स्यपंहन्ति
 निशितायान्निर्वपेत् (7)

निशितायाः५ हि रक्षांसि प्रेरते संप्रेर्णान्येवैनानि
 हन्ति परिश्रिते याजयेद्रक्षसामनन्ववचाराय रक्षोघ्नी
 याज्यानुवाक्ये भवतो रक्षसाः५ स्तृत्या अग्नये रुद्रवते
 पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेदभिचरन्नेषा वा अस्य घोरा
 तनूर्यद्रुद्रस्तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमाच्छत्यग्नये
 सुरभिमतं पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्यस्य गावो वा पुरुषाः
 (8)

वा प्रमीयेरन् यो वा बिभीयादेषा वा अस्य
 भेषज्या तनूर्यथ्सुरभिमती तयैवास्मै भेषजङ्करोति
 सुरभिमतं भवति पूतीगन्धस्यापंहत्या अग्नये क्षामवते
 पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेत्सङ्ग्रामे सं यत्ते भागधेयेनैवैनः५

शमयित्वा परानुभि निर्दिशति यमवरेषां विद्ध्यन्ति जीवन्ति
स यं परेषां प्र स मीयते जयति त९ सङ्ग्रामम् (9)

अभि वा एष एतानुच्यति येषां पूर्वापरा अन्वञ्चः
प्रमीयन्ते पुरुषाहुतिर्ह्यस्य प्रियतमाऽग्नये क्षामवते
पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्भागधेयेनैवैन९ शमयति नैषां पुरा-
ऽऽयुषोऽपरः प्रमीयतेऽभि वा एष एतस्य गृहानुच्यति यस्य
गृहान्दहत्यग्नये क्षामवते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्भागधेयेनैवैन
शमयति नास्यापरङ्गृहान्दहति॥ (10)

व्रतपतये निशितायान्निर्वपेत्पुरुषाः सङ्ग्रामत्र चत्वारि च॥२॥ [२]

अग्नये कामाय पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्यङ्गामो
नोपनमेदग्निमेव काम९ स्वेन भागधेयेनोप धावति स
एवैनङ्गामेन समर्द्धयत्युपैनङ्गामो नमत्यग्नये यविष्ठाय
पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेत्स्पर्द्धमानः क्षेत्रे वा सजातेषु
वाऽग्निमेव यविष्ठ९ स्वेन भागधेयेनोपधावति तेनैवेन्द्रियं
वीर्यं भ्रातृव्यस्य (11)

युवते वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽग्नये यविष्ठाय

पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेदभिचर्यमाणोऽग्निमेव यविष्ठः३
 स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षांसि यवयति
 नैनमभिचरन्थस्तृणुतेऽग्नय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद
 कामयेत सर्वमायुरियामित्यग्निमेवायुष्मन्तः३ स्वेन
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् (12)

आयुर्दधाति सर्वमायुरेत्यग्नये जातवेदसे पुरोडाशमष्टाकपाल
 ऽग्निमेव जातवेदसः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं
 भूतिङ्गमयति भवत्येवाग्नये रुक्मते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्रुक्म
 ऽग्निमेव रुक्मन्तः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति स
 एवास्मिन्नुचन्दधाति रोचत एवाग्नये तेजस्वते पुरोडाशम्
 (13)

अष्टाकपालन्निर्वपेत्तेजस्कामोऽग्निमेव तेजस्वन्तः३ स्वेन
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्तेजो दधाति तेजस्व्येव
 भवत्यग्नये साहन्त्याय पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेत्सीक्षमाणो-
 ऽग्निमेव साहन्त्यः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति तेनैव संहते
 यः सीक्षते॥ (14)

अ॒ग्नये॑ऽन्न॒वते॑ पु॒रो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पा॒लन्निर्व॑पे॒द्यः का॒मये॑ता॒न्नवान्श्च
स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॑नोप॒धाव॑ति॒ स ए॒वैन॒मन्न॑वन्तङ्क॒रोत्य॑न्न॒वाने॒व
भ॑वत्य॒ग्नये॑ऽन्ना॒दाय॑ पु॒रो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पा॒लन्निर्व॑पे॒द्यः
का॒मये॑ता॒न्नादः॑ स्या॒मित्य॒ग्निमे॒वान्ना॒दः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॑नोप॒धाव॑ति॒
स ए॒वैन॒मन्ना॒दङ्क॒रोत्य॑न्ना॒दः॑ (15)

ए॒व भ॑वत्य॒ग्नये॑ऽन्न॒पतये॑ पु॒रो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पा॒लन्निर्व॑पे॒द्यः
का॒मये॑ता॒न्नप॑तिः स्या॒मित्य॒ग्निमे॒वान्न॑पतिः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॑नोप॒धाव॑ति॒
स ए॒वैन॒मन्न॑पतिङ्क॒रोत्य॑न्न॒पतिरे॒व भ॑वत्य॒ग्नये॑ प॒व॒मानाय॑
पु॒रो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पा॒लन्निर्व॑पे॒द॒ग्नये॑ पा॒व॒काया॑ग्नये॑ शुच॑ये
ज्यो॒गा॒मया॑वी॒ यद॑ग्नये॑ प॒व॒मानाय॑ निर्व॒पति॑ प्रा॒णमे॒वास्मि॒न्तेन॑
द॒धाति॑ यद॒ग्नये॑ (16)

पा॒व॒काय॑ वाच॑मे॒वास्मि॒न्तेन॑ द॒धाति॑ यद॒ग्नये॑ शुच॑य॒
आयु॑रे॒वास्मि॒न्तेन॑ द॒धात्यु॑त॒ यदी॑तासु॒र्भव॑ति॒ जी॒व॒त्ये॒वैता॑मे॒व
निर्व॑पे॒च्चक्षु॑ष्कामो॒ यद॑ग्नये॑ प॒व॒मानाय॑ निर्व॒पति॑ प्रा॒णमे॒वास्मि॒न्तेन॑
द॒धाति॑ यद॒ग्नये॑ पा॒व॒काय॑ वाच॑मे॒वास्मि॒न्तेन॑ द॒धाति॑ यद॒ग्नये॑
शुच॑ये॒ चक्षु॑रे॒वास्मि॒न्तेन॑ द॒धाति॑ (17)

उ॒त यद्य॒न्धो भ॑व॒ति प्रै॒व प॑श्यत्य॒ग्नये॑ पु॒त्रव॑ते

पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेदिन्द्राय पुत्रिणे पुरोडाशमेकादशकपा
 प्रजाकामोऽग्निरेवास्मै प्रजां प्रजनयति वृद्धामिन्द्रः
 प्रयच्छत्यग्नये रसंवतेऽजक्षीरे चरुन्निर्वपेद्यः कामयेत
 रसवान्त्स्यामित्यग्निमेव रसवन्तः३ स्वेन भागधेयेनोपधावति
 स एवैनः२ रसवन्तङ्करोति (18)

रसवानेव भवत्यजक्षीरे भवत्याग्नेयी वा एषा यदजा
 साक्षादेव रसमवरुन्धेऽग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्यः
 कामयेत वसुमान्त्स्यामित्यग्निमेव वसुमन्तः३ स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनं वसुमन्तङ्करोति वसुमानेव
 भवत्यग्नये वाजसृते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेत्सङ्ग्रामे सं
 यत्ते वाजम् (19)

वा एष सिंसीर्षति यः सङ्ग्रामञ्जिगीषत्यग्निः
 खलु वै देवानां वाजसृदग्निमेव वाजसृतः३ स्वेन
 भागधेयेनोपधावति धावति वाजः२ हन्ति वृत्रञ्जयति
 तः२ सङ्ग्राममथो अग्निरिव न प्रतिधृषे भवत्यग्नयेऽग्नवते
 पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्यस्याग्नावग्निमभ्युद्धरेयुर्निर्दिष्टभागो
 वा एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यस्तौ संभवन्तौ यजमानम्

(20)

अभिसंभवतः स ईश्वर आर्तिमार्तोऽयं दग्नेऽग्निते
 निर्वपति भागधेयेनैवैनौ शमयति नार्तिमार्छति यजमानो-
 ऽग्नये ज्योतिष्मते पुरोडाशमष्टाकपालन्निर्वपेद्यस्याग्निरुद्धृतो-
 ऽहुतेऽग्निहोत्र उद्वायेदपर आदीप्यान्नुद्धृत्य इत्याहुस्तत्तथा न
 कार्यं यद्वागधेयमभि पूर्वं उद्ध्रियते किमपरोऽभ्युत् (21)

ह्रियेतेति तान्येवावक्षाणानि सन्निधाय मन्थेदितः
 प्रथमञ्जो अग्निः स्वाद्योनेरधि जातवेदाः। स गायत्रिया
 त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्निति
 छन्दोभिरेवैनः स्वाद्योनेः प्रजनयत्येष वाव सो-
 ऽग्निरित्याहुर्ज्योतिस्त्वा अस्य परापतितमिति यदग्ने
 ज्योतिष्मते निर्वपति यदेवास्य ज्योतिः परापतितन्तदेवावरुन्धे।

(22)

करोत्यन्नादो दधाति यदग्ने शुचये चक्षुरेवास्मिन्तेन दधाति करोति वाजं यजमानमुदेवास्य
 षट् ॥ ४ ॥

[४]

वैश्वानरन्द्वादशकपालन्निर्वपेद्वारुणश्चरुन्दधिक्रावणे
 चरुमभिशस्यमानो यद्वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति

सं वत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सं वत्सरेणैवैनं
 स्वदयत्यप पापं वर्णं हते वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति
 दधिक्राव्णा पुनाति हिरण्यन्दक्षिणा पवित्रं वै हिरण्यं
 पुनात्येवैनमाद्यमस्यान्नं भवत्येतामेव निर्वपेत्प्रजाकामः सं
 वत्सरः (23)

वा एतस्याशान्तो योनिं प्रजायै पशूनान्निर्दहति योऽलं
 प्रजायै सन्प्रजान् विन्दते यद्वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति सं
 वत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सं वत्सरमेव भागधेयेन शमयति
 सोऽस्मै शान्तः स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयति वारुणेनैवैनं
 वरुणपाशान्मुञ्चति दधिक्राव्णा पुनाति हिरण्यन्दक्षिणा
 पवित्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनम् (24)

विन्दते प्रजां वैश्वानरन्द्वादशकपालं निर्वपेत्पुत्रे जाते
 यदष्टाकपालो भवति गायत्रियैवैनं ब्रह्मवर्चसेन पुनाति
 यन्नवकपालस्त्रिवृतैवास्मिन्तेजो दधाति यदशकपालो
 विराजैवास्मिन्त्राद्यन्दधाति यदेकादशकपालस्त्रिष्टुभैवा-
 स्मिन्निन्द्रियं दधाति यद्द्वादशकपालो जगत्यैवास्मिन्पशून्दधाति
 यस्मिञ्जात एतामिष्टिन्निर्वपति पूतः (25)

ए॒व ते॒ज॒स्व्य॑न्ना॒द इ॒न्द्रि॒या॒वी प॑शु॒मान्भ॑वत्य॒व वा
 ए॒ष सु॑व॒र्गालो॒काच्छि॑द्यते॒ यो द॑र्शपूर्णमा॒सया॒जी
 स॒न्नमा॑वा॒स्यां वा पौ॑र्णमा॒सीं वा॑ऽतिपा॒दय॑ति सु॒वर्गा॒य
 हि लो॒काय॑ द॑र्शपूर्णमा॒सावि॒ज्येते॑ वै॒श्वान॒रन्द्वा॑द॒श-
 क॒पाल॒न्निर्व॑पेदमा॒स्यां वा पौ॑र्णमा॒सीं वा॑ऽतिपाद्यं सं
 व॒त्स॒रो वा अ॒ग्निर्वै॑श्वान॒रः सं व॑त्स॒रमे॒व प्री॑णात्यथो सं
 व॒त्स॒रमे॒वास्मा॒ उप॑दधाति सु॒वर्ग॑स्य लो॒कस्य॒ सम॑ष्ट्यै (26)

अथो॑ दे॒वता॑ ए॒वान्वा॒रभ्य॑ सु॒वर्ग॑ल्लो॒कमे॑ति वी॒र॒हा वा
 ए॒ष दे॒वानां॑ यो॑ऽग्निमु॒द्वास॑यते॒ न वा ए॒तस्य॑ ब्रा॒ह्म॒णा ऋ॑ता॒यवः॑
 पु॒राऽन्न॑मक्षन्नाग्ने॒यम॑ष्टाकं॒पाल॒न्निर्व॑पेद्वैश्वान॒रन्द्वा॑द॒शक॑पालम॒ग्निमु॑
 यद॑ष्टाकं॒पालो भ॑वत्य॒ष्टाक्ष॑रा गाय॒त्री गा॑य॒त्रोऽग्नि॑र्यावा॒नेवा॑ग्निस्तर
 आ॒ति॒थ्यङ्क॑रोत्यथो॒ यथा॒ जन॑ यते॒ऽव॒सङ्क॑रोति॒ ता॒दृक् (27)

ए॒व तद्वा॑द॒शक॑पालो वै॒श्वान॒रो भ॑वति॒ द्वा॑द॒श मा॑साः
 सं व॒त्स॒रः सं व॑त्स॒रः ख॒लु वा अ॒ग्रेयो॑निः स्वामे॒वैनं॑
 योनि॑ङ्गमयत्याद्यम॒स्यान्न॑ भवति वै॒श्वान॒रन्द्वा॑द॒शक॑पालन्निर्व॑पेन्मा
 स॒प्तक॑पाल॒ङ्गाम॑काम आ॒हव॑नीये॒ वैश्वान॒रमधि॑श्रयति
 गा॒र्हप॑त्ये मा॒रुतं॑ पा॒पव॑स्य॒सस्य॒ वि॒धृत्यै॒ द्वा॑द॒शक॑पालो

वैश्वान॒रो भ॑वति॒ द्वाद॑श॒ मासाः॑ सं व॒थ्स॒रः सं व॒थ्स॒रेणै॒वास्मै॑
सजा॒ता ऽश्वा॑वयति॒ मारु॒तो भ॑वति (28)

म॒रुतो॑ वै दे॒वानां॑ वि॒शो दे॒ववि॒शेनै॒वास्मै॑ मनुष्यवि॒शमव॑रुन्धे
स॒प्तक॑पालो भवति॒ सप्त॑ग॒णा वै म॒रुतो॑ ग॒णश॑ ए॒वास्मै॑
सजा॒तानव॑रुन्धेऽनू॒च्यमा॑न॒ आसा॑दयति॒ विश॑मे॒वास्मा॑
अनु॑व॒र्त्मान॑ङ्करोति॥ (29)

प्रजाकामः सं वथ्सरः पुनात्येवैनं पूतः समष्टौ तादृङ्ङारुतो भवत्येकान्नत्रिंशच्च॥५॥ [५]

आ॒दि॒त्यश्च॒रुन्निर्व॑पेत्सङ्ग्राममु॒पप्र॑या॒स्यन्नि॒यं वा अ॑दि॒तिर॒स्यामे॑
पूर्वे॒ प्रति॑तिष्ठन्ति॒ वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पेदा॒यतन॑ङ्गत्वा
सं व॒थ्स॒रो वा अ॒ग्निर्वै॑श्वान॒रः सं व॒थ्स॒रः खलु॑ वै
दे॒वाना॑मा॒यत॑नमे॒तस्मा॒द्वा आ॒यत॑नाद्दे॒वा अ॑सु॒रान॑जयन्
यद्वै॑श्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पति॒ दे॒वाना॑मे॒वाय॑तने॒ यत॑ते
जय॑ति॒ तं स॑ङ्ग्राममे॒तस्मि॒न्वा ए॒तौ मृ॑जाते (30)

यो वि॒द्विषा॑णयो॒रन्न॑मत्ति॒ वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पेद्विद्विषा॒
सं व॒थ्स॒रो वा अ॒ग्निर्वै॑श्वान॒रः सं व॒थ्स॒रस्व॑दि॒तमे॒वात्ति॑
नास्मि॑न्मृजाते॒ सं व॒थ्स॒राय॑ वा ए॒तौ सम॑माते॒ यौ

संम॒माते॒ तयो॒र्यः॑ पूर्॒वोऽभि॒द्रुह्य॑ति॒ तं वरु॑णो गृह्णाति
 वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पेत्सम॒मान॒योः॑ पूर्॒वोऽभि॒द्रुह्य॑ सं
 वत्स॒रो वा अ॒ग्निर्वैश्वान॒रः सं वत्स॒रमे॒वात्वा निर्व॑रुणम्
 (31)

पर॒स्तां॑दभि॒द्रुह्य॑ति॒ नैनं॒ वरु॑णो गृह्णा॒त्याव्यं॑ वा ए॒ष
 प्रति॑गृह्णाति॒ योऽविं॑ प्रति॑गृह्णाति॒ वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पेदविं॑
 प्रति॑गृह्यं सं वत्स॒रो वा अ॒ग्निर्वैश्वान॒रः सं वत्स॒रस्व॑दितामे॒व
 प्रति॑गृह्णाति॒ नाव्यं॑ प्रति॑गृह्णा॒त्यात्म॒नो वा ए॒ष मा॒त्रा॑मा॒प्नोति॒ य
 उ॒भया॑द॒त्प्रति॑गृह्णा॒त्यश्वं॑ वा पु॒रुषं॑ वा वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पे
 (32)

प्रति॑गृह्यं सं वत्स॒रो वा अ॒ग्निर्वैश्वान॒रः सं वत्स॒रस्व॑दितमे॒व
 प्रति॑गृह्णाति॒ नात्म॒नो मा॒त्रा॑मा॒प्नोति॒ वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पेत्
 वत्स॒रो वा अ॒ग्निर्वैश्वान॒रो यदा॑ खलु॒ वै सं वत्स॒रञ्ज॑नता॒याश्चर॑त्य
 स ध॑ना॒र्घो भ॑वति॒ यद्वैश्वान॒रन्द्वाद॑शकपाल॒न्निर्व॑पति॒ सं
 वत्स॒रसा॑तामे॒व स॒निम॒भि प्र॒च्यव॑ते॒ दान॑कामा अस्मै प्र॒जा
 भ॑वन्ति॒ यो वै सं वत्स॒रम् (33)

प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवत्येतमेव
 वैश्वानरं पुनरागत्य निर्वपेद्यमेव प्रयुङ्क्ते तं भागधेयेन
 विमुञ्चति प्रतिष्ठित्यै यया रज्ज्वोत्तमाङ्गामाजेत्तां भ्रातृव्याय
 प्रहिणुयान्निर्ऋतिमेवास्मै प्रहिणोति॥ (34)

[६] निर्वरुणं वपेदुभयादद्यो वै सं वथ्सरं षट्त्रिंशच्च।⁽⁶⁾

ऐन्द्रश्चरुन्निर्वपेत्पशुकाम ऐन्द्रा वै पशव इन्द्रमेव
 स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पशून्प्रयच्छति
 पशुमानेव भवति चरुर्भवति स्वादेवास्मै योनैः
 पशून्प्रजनयतीन्द्रायेन्द्रियावन्ते पुरोडाशमेकादशकपालन्निर्वपेत्पशु
 इन्द्रियं वै पशव इन्द्रमेवेन्द्रियावन्तः स्वेन भागधेयेनोप
 धावति सः (35)

एवास्मा इन्द्रियं पशून्प्रयच्छति पशुमानेव भवतीन्द्राय
 घर्मवन्ते पुरोडाशमेकादशकपालन्निर्वपेद्ब्रह्मवर्चसकामो
 ब्रह्मवर्चसं वै घर्म इन्द्रमेव घर्मवन्तः स्वेन भागधेयेनोपधावति
 स एवास्मिन्ब्रह्मवर्चसन्दधाति ब्रह्मवर्चस्यैव भवतीन्द्रायार्कवन्ते
 पुरोडाशमेकादशकपालन्निर्वपेदन्नकामोऽर्को वै देवानामन्नमिन्द्रः

स्वेन॑ भाग॒धेये॑न (36)

उप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॒ अन्नं॒ प्रयच्छ॑त्यन्ना॒द ए॒व भ॑व॒तीन्द्रा॑य
घ॒र्मव॑ते॒ पुरो॑डाश॒मेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त
इन्द्रा॑यार्क॒वते॒ भूति॑कामो॒ यदिन्द्रा॑य॒ घ॒र्मव॑ते॒ निर्व॑पति॒ शिर॑
ए॒वास्य॒ तेन॑ करोति॒ यदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त आ॒त्मान॑मे॒वास्य॒
तेन॑ करोति॒ यदिन्द्रा॑यार्क॒वते॒ भूत॑ ए॒वान्नाद्ये॒ प्रति॑तिष्ठति॒
भव॑त्ये॒वेन्द्रा॑य (37)

अ॒५हो॒मुचै॑ पुरो॑डाश॒मेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेद्यः पा॒प्मना॑
गृही॒तः स्या॑त्पा॒प्मा वा अ॒५ह इन्द्र॑मे॒वा॒५हो॒मुच॑३
स्वेन॑ भाग॒धेये॑नोप॑धावति॒ स ए॒वैनं॑ पा॒प्मनो॑ऽ॒५ह॑सो
मुञ्च॑तीन्द्रा॑य॒ वैमृ॑धाय॒ पुरो॑डाश॒मेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेद्यं
मृधो॑ऽभि॒ प्रवे॑पैरन्ना॒ष्ट्राणि॑ वा॒ऽभिस॑मि॒युरिन्द्र॑मे॒व वैमृ॑ध३
स्वेन॑ भाग॒धेये॑नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मान्मृ॑धः (38)

अप॑ह॒न्तीन्द्रा॑य॒ त्रा॒त्रे पुरो॑डाश॒मेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेद्बुद्धो
वा॒ परि॑यत्तो॒ वेन्द्र॑मे॒व त्रा॒तार॑३ स्वेन॑ भाग॒धेये॑नोप॑धावति॒ स
ए॒वैन॑त्रायत् इन्द्रा॑यार्क॒श्वमे॑ध॒वते॒ पुरो॑डाश॒मेका॑दशकपाल॒न्निर्व॑पेद्यं
म॑हाय॒ज्ञो नोप॑नमे॒देते॒ वै म॑हाय॒ज्ञस्यान्त्ये॑ त॒नू यद॑र्का॒श्वमे॑धाविन्द्र॑

स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ स ए॒वास्मा॑ अन्त॒तो
महाय॒ज्ञश्चा॑वयत्यु॒पैनं॑ महाय॒ज्ञो न॑मति॥ (39)

इन्द्रियावन्तः५ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ सोऽर्क॑वन्तः५ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नैवेन्द्रा॑यास्मान्मृ॒धोऽस्मै

सप्त॑ च।७।॥ _____ [७]

इन्द्रा॒यान्वृ॑जवे॒ पुरो॒डाश॒मेका॑दशकपाल॒त्रिर्व॑पे॒द्राम॑काम
इन्द्र॑मे॒वान्वृ॑जुः५ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मै॑
सजा॒ताननु॑कान्करोति॒ ग्राम्ये॑व भ॒वतीन्द्रा॒ण्यै च॒रुत्रिर्व॑पे॒द्यस्य॑
सेना॑ऽस॒शिते॑व॒ स्यादिन्द्रा॒णी वै सेना॑यै दे॒वतेन्द्रा॒णीमे॒व
स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ सैवा॒स्य सेना॑ऽ स॒श्यति॑
बल्ब॑जान॒पि (40)

इ॒क्ष्णे सन्न॑ह्ये॒द्रौर्य॑त्राधि॒ष्कन्ना॒ न्यमे॑ह॒त्ततो॒ बल्ब॑जा॒
उद॑तिष्ठ॒न्गवा॑मे॒वैनं॑ न्या॒यम॑पिनीय॒ गा वैद॑य॒तीन्द्रा॑य म॒न्युम॑ते
मन॑स्वते॒ पुरो॒डाश॒मेका॑दशकपाल॒त्रिर्व॑पे॒थ्सङ्ग्रामे॑ सं य॒त्त
इन्द्रि॒येण॒ वै म॒न्युना॒ मन॑सा सङ्ग्राम॒ञ्जय॑तीन्द्र॒मेव॑ म॒न्युम॑न्तं
मन॑स्वन्तः५ स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं
म॒न्युं मनो॑ दधाति॒ जय॑ति॒ तम् (41)

स॒ङ्ग्राम॑मे॒तामे॒व निर्व॑पे॒द्यो ह॒तम॑नाः स्व॒यंपा॑प इ॒व

स्यादे॒तानि॒ हि वा ए॒तस्मा॒दप॑क्रान्ता॒न्यथै॑ष ह॒तम॑नाः स्व॒यंपा॑प॒
 इन्द्र॑मे॒व म॑न्युमन्तं॒ मन॑स्वन्तः॒ ३ स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑धावति॒ स
 ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं म॑न्युं मनो॑ दधाति॒ न ह॒तम॑नाः स्व॒यंपा॑पो
 भव॑तीन्द्रा॒य दा॒त्रे पु॑रो॒डाश॑मेका॒दश॑कपाल॒न्निर्व॑पेद्यः का॒मये॑त॒
 दान॑कामा मे प्र॒जाः स्युः (42)

इतीन्द्र॑मे॒व दा॒तारः॒ ३ स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑
 दान॑कामाः प्र॒जाः क॑रोति॒ दान॑कामा अ॒स्मै प्र॒जा भ॑वन्तीन्द्रा॒य
 प्रदा॑त्रे पु॑रो॒डाश॑मेका॒दश॑कपाल॒न्निर्व॑पेद्यस्मै प्र॒त्तमि॑व॒ सन्न
 प्रदी॑येतेन्द्र॑मे॒व प्र॑दा॒तारः॒ ३ स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑धावति॒ स ए॒वास्मै॑
 प्रदा॑पय॒तीन्द्रा॒य सु॒त्राम्णे॑ पु॒रोडा॑श॒मेका॒दश॑कपाल॒न्निर्व॑पेदप॒रुद्धो॑
 वा (43)

अ॒प॒रु॒द्धमा॑नो वेन्द्र॑मे॒व सु॒त्रामा॑णः॒ ३ स्वेन॑ भा॒गधे॑येनोप॑धावति॒
 स ए॒वैन॑त्रायतेऽन॒प॒रु॒द्धो भ॑व॒तीन्द्रो॒ वै स॒दृङ्
 दे॒वता॑भिरासी॒त्स न व्या॑वृ॒तम॑गच्छ॒त्स प्र॒जाप॑तिमुपा॑धाव॒त्तस्मा॑
 ए॒तमै॒न्द्रमे॒का॒दश॑कपाल॒न्निर्व॑प॒त्तेनै॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं म॑दधा॒च्छक्क॑री
 याज्या॑नुवा॒क्ये अ॑करो॒द्वज्रो॒ वै शक्क॑री॒ स ए॒नं वज्रो॒ भूत्या॑
 ऐ॒न्ध (44)

सोऽभवत्सोऽबिभेदूतः प्र मा धक्ष्यतीति स प्रजापतिं
 पुनरुपाधावत्स प्रजापतिः शक्यं अधि रेवतीन्निर्मिमीत
 शान्त्या अप्रदाहाय योऽलः श्रियै सन्त्सदृङ्ख्समानैः
 स्यात्तस्मा एतमैन्द्रमेकादशकपालन्निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन
 भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियन्दधाति रेवतीं
 पुरोनुवाक्या भवति शान्त्या अप्रदाहाय शक्यं याज्या वज्रो
 वै शक्यं स एनं वज्रो भूत्या इन्धे भवत्येव॥ (45)

अपि तः स्युर्वेन्ध भवति चतुर्दश च॥७॥ [८]

आग्नावैष्णवमेकादशकपालन्निर्वपेदभिचरन्त्सरस्वत्याज्यभागा
 स्याद्बार्हस्पत्यश्चर्यदाग्नावैष्णव एकादशकपालो
 भवत्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं यज्ञेन
 चाभिचरति सरस्वत्याज्यभागा भवति वाग्वै सरस्वती
 वाचैवैनमभिचरति बार्हस्पत्यश्चरुर्भवति ब्रह्म वै देवानां
 बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनमभिचरति (46)

प्रति वै पुरस्तादभिचरन्तमभिचरन्ति द्वे द्वे पुरोनुवाक्ये
 कुर्यादतिप्रयुक्त्या एतयैव यजेताभिचर्यमाणो देवताभिरेव
 देवताः प्रतिचरति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा

ब्रह्म स देवतांश्चैव यज्ञश्च मद्ध्यतो व्यवसर्पति
 तस्य न कुतश्चनोपाव्याधो भवति नैनमभिचरन्स्तृणुत
 आग्नावैष्णवमेकादशकपालन्निर्वपेद्यं यज्ञो न (47)

उपनमेदग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञोऽग्निश्चैव विष्णुश्च
 स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै यज्ञं प्रयच्छत उपैनं
 यज्ञो नमत्याग्नावैष्णवद्धृते चरुन्निर्वपेच्चक्षुष्कामोऽग्रेवै चक्षुषा
 मनुष्या वि पश्यन्ति यज्ञस्य देवा अग्निश्चैव विष्णुश्च स्वेन
 भागधेयेनोपधावति तावेव (48)

अस्मिश्चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति धेन्वै वा एतद्रेतो
 यदाज्यमनुहुहस्तण्डुला मिथुनादेवास्मै चक्षुः प्रजनयति
 घृते भवति तेजो वै घृतन्तेजश्चक्षुस्तेजसैवास्मै
 तेजश्चक्षुरवरुन्ध इन्द्रियं वै वीर्यं वृद्धे भ्रातृव्यो यजमानो-
 ऽयंजमानस्याद्धरकल्पां प्रति निर्वपेद्भ्रातृव्ये यजमाने
 नास्यैन्द्रियम् (49)

वीर्यं वृद्धे पुरा वाचः प्रवदितोर्निर्वपेद्यावत्येव
 वाक्तामप्रौदितां भ्रातृव्यस्य वृद्धे तामस्य वाचं प्रवदन्तीमन्या

वाचोऽनु प्रवदन्ति ता इन्द्रियं वीर्यं यजमाने दधत्याग्नावैष्णवमष्ट
 सवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्वार्हस्पत्यश्चरुर्यदष्टाक्षरा
 भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं प्रातः सवनं प्रातः सवनमेव
 तेनाप्रोति (50)

आग्नावैष्णवमेकादशकपालत्रिर्वपेन्माध्यन्दिनस्य
 सवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्वार्हस्पत्यश्चरुर्यदेकादश
 भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभं माध्यन्दिनं सवनं
 माध्यन्दिनमेव सवनन्तेनाप्रोत्याग्नावैष्णवद्वादशकपालत्रिर्वपेत्तृतीय
 सरस्वत्याज्यभागा स्याद्वार्हस्पत्यश्चरुर्यद्वादशकपालो
 भवति द्वादशाक्षरा जगती जागतन्तृतीयसवनन्तृतीयसवनमेव
 तेनाप्रोति देवताभिरेव देवताः (51)

प्रतिचरति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म
 कपालैरेव छन्दाः स्याप्रोति पुरोडाशैः सवनानि
 मैत्रावरुणमेककपालत्रिर्वपेद्विंशत्यै काले यैवासौ भ्रातृव्यस्य
 वशाऽनूबन्ध्या सो एवैषैतस्यैककपालो भवति नहि कपालैः
 पशुमर्हत्याप्तुम्॥ (52)

ब्रह्मणैवेनमभिचरति यज्ञो न तावेवास्थैन्द्रियमाप्रोति देवताः सप्तत्रिंशच्च। 9॥ — [९]

असावा॑दित्यो न व्य॑रोचत॒ तस्मै॑ दे॒वाः प्राय॑श्चित्तिमैच्छ॒न्तस्मा॑
 ए॒त॒ ॥ सो॑मारौ॒द्रश्च॒रुन्नि॑र॒वप॑न्तेनै॒वास्मि॑न्नुच॒मद॑धुर्यो
 ब्र॒ह्मव॑र्च॒सका॑मः स्यात्तस्मा॑ ए॒त॒ ॥ सो॑मारौ॒द्रश्च॒रुन्नि॑र्व॒पेत्सोम॑श्चै॒व
 रु॒द्रश्च॒ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑धावति॒ तावे॒वास्मि॑न्ब्रह्मव॑र्च॒सन्ध॑तो
 ब्रह्मव॑र्च॒स्यैव॑ भ॒वति॑ ति॒ष्यापू॑र्णमा॒से नि॑र्व॒पेद्रु॑द्रः (53)

वै ति॒ष्यः सोमः॑ पू॒र्णमा॑सः सा॒क्षादे॒व ब्र॒ह्मव॑र्च॒समव॑रु॒न्धे
 परि॑श्रिते याज॑यति ब्रह्मव॑र्च॒सस्य॑ परि॑गृहीत्यै श्वे॒तायै॑
 श्वे॒तव॑त्सायै दु॒ग्धं म॑थि॒तमा॑ज्यं भव॒त्याज्यं॑ प्रोक्ष॑ण॒माज्ये॑न
 मार्ज॑यन्ते याव॑दे॒व ब्र॒ह्मव॑र्च॒सन्त॑त्सर्व॒ङ्करो॑त्यति॒ ब्रह्मव॑र्च॒सङ्कि॑यत्
 इत्या॑हुरीश्व॒रो दु॒श्चर्मा॑ भवि॑तो॒रिति॑ मा॒नवी॑ ऋचौ॑ धा॒य्ये
 कुर्या॑द्यद्वै किञ्च॒ मन॑ुरव॑दत्त॒द्वेष॑जम् (54)

भे॒ष॒जमे॒वास्मै॑ करोति॒ यदि॑ बिभी॒याद्दु॒श्चर्मा॑ भवि॑ष्यामीति॒
 सोमा॑पौ॒ष्णश्च॒रुन्नि॑र्व॒पेत्सौ॒म्यो वै दे॒वत॑या॒ पुरु॑षः पौ॒ष्णाः
 प॒शवः॑ स्वयै॒वास्मै॑ दे॒वत॑या प॒शुभि॑स्त्वच॒ङ्करो॑ति॒ न दु॒श्चर्मा॑
 भवति॑ सोमारौ॒द्रश्च॒रुन्नि॑र्व॒पेत्प्र॑जाका॑मः सोमो॒ वै रे॑तो॒धा
 अ॒ग्निः प्र॒जाना॑ प्र॒जन॑यि॒ता सोम॑ ए॒वास्मै॑ रेतो॒ दधा॑त्य॒ग्निः

प्रजां प्रजनयति विन्दते (55)

प्रजा९ सोमारौद्रश्चरुन्निर्वपेदभिचरन्त्सौम्यो वै
देवताया पुरुष एष रुद्रो यदग्निः स्वाया एवैनं
देवतायै निष्क्रीय रुद्रायापि दधाति ताजगार्तिमाच्छति
सोमारौद्रश्चरुन्निर्वपेज्ज्योगामयावी सोमं वा एतस्य रसो
गच्छत्यग्निः शरीरं यस्य ज्योगामयति सोमादेवास्य
रसन्निष्क्रीणात्यग्नेः शरीरमुत यदि (56)

इतासुर्भवति जीवत्येव सोमारुद्रयोर्वा एतद्भ्रंसितः
होता निष्विन्दति स ईश्वर आर्तिमार्तोरनृद्वान् होत्रा
देयो वह्निर्वा अनृद्वान् वह्निर्होता वह्निर्नैव वह्निर्मात्मानः
स्पृणोति सोमारौद्रश्चरुन्निर्वपेद्यः कामयेत् स्वैऽस्मा आयतने
भ्रातृव्यञ्जनयेयमिति वेदिं परिगृह्यार्द्धमुद्धन्याद्वर्द्धनार्द्धं
बर्हिषः स्तृणीयाद्वर्द्धं नार्द्धमिच्छास्याभ्याद्वद्धाद्वर्द्धं न स्व
एवास्मा आयतने भ्रातृव्यञ्जनयति॥ (57)

रुद्रो भेषजं विन्दते यदि स्तृणीयाद्वर्द्धन्द्वादश च॥10॥ [१०]

ऐन्द्रमेकादशकपालन्निर्वपेन्मारुतः सप्तकपालङ्गामकाम

इन्द्रश्चैव मरुतंश्च स्वेनं भागधेयेनोपं धावति त एवास्मै
 सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्याहवनीयं ऐन्द्रमधिश्रयति
 गार्हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै सप्तकपालो
 मारुतो भवति सप्तगणा वै मरुतो गणश एवास्मै
 सजातानवरुन्धेऽनूच्यमानं आसादयति विशमेव (58)

अस्मा अनुवर्त्मानङ्करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत
 र्षत्राय च विशे च समदन्दद्ध्यामित्यैन्द्रस्यावद्यन्ब्रूयादिन्द्रायानु
 ब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयान्मरुतो यजेति मारुतस्यावद्यन्ब्रूयान्मरुद्धो-
 ऽनुब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयादिन्द्रं यजेति स्व एवैभ्यो भागधेये
 समदन्दधाति वितृ० हाणास्तिष्ठन्त्येतामेव (59)

निर्वपेद्यः कामयेत कल्पैरन्त्रिति यथादेवतमवदाय
 यथादेवतं यजेद्भागधेयेनैवैनान् यथायथङ्कल्पयति कल्पन्त
 एवैन्द्रमेकादशकपालन्निर्वपेद्वैश्वदेवन्द्वादशकपालङ्ग्रामकाम
 इन्द्रश्चैव विश्वा०श्च देवान्स्वेनं भागधेयेनोपं धावति त
 एवास्मै सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्यैन्द्रस्यावदाय
 वैश्वदेवस्यावद्येदथैन्द्रस्य (60)

उपरिष्ठादिन्द्रियेणैवास्मा उभयतः सजातान्परिगृह्णात्युपाधाय

वासो दखिषणा सजातानामुपहित्यै पृश्नि्यै दुग्धे
 प्रैयङ्गवश्चरुन्निर्वपेन्मरुद्ध्यो ग्रामकामः पृश्नि्यै वै पयसो
 मरुतो जाताः पृश्नि्यै प्रियङ्गवो मारुताः खलु वै देवतया
 सजाता मरुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै
 सजातान्प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति प्रियवती याज्यानुवाक्यै
 (61)

भवतः प्रियमेवैनं समानानाङ्करोति द्विपदा पुरोनुवाक्या
 भवति द्विपद एवावरुन्धे चतुष्पदा याज्या चतुष्पद एव
 पशूनवरुन्धे देवासुराः सं यत्ता आसन्ते देवा मिथो
 विप्रिया आसन्ते ३ ऽन्योन्यस्मै ज्यैष्ठ्यायातिष्ठमानाश्चतुर्धा
 व्यक्रामन्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैः
 स इन्द्रः प्रजापतिमुपाधावत्तम् (62)

एतया संज्ञान्या ऽयाजयेदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं
 रुद्रवते चरुमिन्द्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं
 वरुणाया ऽऽदित्यवते चरुन्ततो वा इन्द्र देवा ज्यैष्ठ्यायाभि
 समजानत यः समानैर्मिथो विप्रियः स्यात्तमेतया संज्ञान्या
 याजयेदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सोमाय

रुद्रव॑ते च॒रुमिन्द्रा॑य म॒रुत्व॑ते पुरो॒डाश॑मेकादशकपालं
वरु॑णायाऽऽदि॒त्यव॑ते च॒रुमिन्द्र॑मे॒वैनं॑ भू॒तञ्चै॒ष्ठा॑य स॒मा॒ना
अ॒भिस॑ञ्जान॒ते वसि॑ष्ठः स॒माना॑नां भवति॥ (63)

विश॑मेव तिष्ठ॒न्त्येता॑मे॒वाथेन्द्र॑स्य याज्यानुवाक्ये तं वरु॑णाय चतु॑र्दश च॥11॥—[११]

हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भ आ॑पो ह॒ यत्प्र॑जापते। स वे॑द पु॒त्रः पि॒तर॒ꣳ स
मा॒तर॒ꣳ स सू॒नुर्भु॑व॒त्स भु॑व॒त्पुन॑र्मघः। स द्यामौ॑र्णो॒द॒न्तरि॑क्ष॒ꣳ
स सु॒वः स वि॒श्वा भु॒वो अ॒भव॑त्स आऽभ॑वत्। उदु॒त्यश्चि॒त्रम्।
सप्र॑त्न॒वन्न॑वी॒यसाऽग्ने॑ द्यु॒म्नेन॑ सं यता॑। बृ॒हत्त॑त॒न्थ भा॒नुना॑।
नि॒का॒व्या वे॒धसः॑ श॒श्व॑त॒स्कर॑ह॒स्ते द॑धानः (64)

न॒र्या पु॒रूणि॑। अ॒ग्निर्भु॑व॒द्रयि॑पती॒ रयी॑णाꣳ स॒त्रा च॑क्रा॒णो
अ॒मृता॑नि॒ विश्वा॑। हि॒र॒ण्यपा॑णिमू॒तये॑ स॒वितार॑मुप॒ ह्वये॑। स
चे॒त्ता दे॒वता॑ प॒दम्। वा॒मम॒द्य स॑वि॒तर्वा॑ममु॒ श्वो दि॒वेदि॑वे
वा॒मम॒स्मभ्य॑ꣳ सा॒वीः। वा॒मस्य॑ हि ख॒ष्यस्य॑ दे॒व भूरे॑र॒या
धि॒या वा॑म॒भाजः॑ स्याम। बडि॑त्था पर्व॒ताना॑ङ्घ्रि॒द्रं बि॑भर्षि
पृथि॑वि। प्र या भू॑मि प्रव॒त्वति॑ म॒हा जि॒नोषि॑ (65)

म॒हि॒नि। स्तोमा॑स॒स्त्वा वि॑चारिणि॒ प्रति॑ष्टोभ॒न्त्य॒क्तुभिः॑। प्र

या वाज॒न्न हे॒षन्तं॑ पे॒रुमस्य॑स्य॒र्जुनि॑ । ऋ॒दूदरे॑ण॒ सख्या॑ स॒चेय॑
 यो मा॒ न रि॒ष्येद्धर्य॑श्च पी॒तः । अ॒यं यः सोमो॑ न्य॒धाय्य॑स्मे
 तस्मा॒ इन्द्रं॑ प्र॒तिर॑मे॒म्यच्छ॑ । आ॒पा॒न्तम॑न्युस्तृ॒पल॑प्र॒भर्मा॑ धु॒निः
 शि॒र्मीवा॑ञ्छरु॒माꣳ ऋ॒जीषी॑ । सोमो॑ वि॒श्वान्य॑त॒सा वना॑नि
 ना॒र्वागिन्द्रं॑ प्र॒तिमा॑नानि दे॒भुः । प्र (66)

सु॒वानः॑ सोमं॑ ऋ॒तयु॑श्चि॒केतेन्द्रा॑य॒ ब्रह्मं॑ ज॒मद॑ग्निर॒र्चन् । वृषा॑
 य॒न्तासि॑ श॒वस॑स्तु॒रस्या॑न्त॒र्यच्छ॑ गृ॒णते॑ ध॒र्त्रं दृ॑ꣳह । स॒बाध॑स्ते
 मद॑श्च शु॒ष्मय॑श्च॒ ब्रह्म॑ नरो॑ ब्रह्म॒कृतः॑ स॒पर्य॑न् । अ॒र्को वा॒ यत्तु॑रते
 सोम॑चक्षा॒स्तत्रे॑दिन्द्रो॑ दधते पृ॒थ्सु तु॑र्याम् । व॒षद्वे वि॑ष्णवा॒स
 आ कृ॑णोमि॒ तन्मे॑ जुषस्व शि॒पिवि॑ष्ट ह॒व्यम् । (67)

व॒र्धन्तु॑ त्वा सु॒ष्टुतयो॑ गि॒रो मे॑ यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभिः॑ सदा॑
 नः । प्र त॑त्ते अ॒द्य शि॑पिविष्ट॒ नामा॑र्यः शꣳसामि व॒युना॑नि
 वि॒द्वान् । तं त्वा॑ गृ॒णामि॑ त॒वस॑म॒तवी॑या॒न्क्षय॑न्त॒मस्य॑ रज॑सः
 परा॒के । कि॒मित्ते॑ वि॒ष्णो परि॑चक्ष्य॑ भू॒त्प्रय॑द्व॒वक्षे॑ शि॑पिविष्टो
 अ॒स्मि । मा व॑र्पो अ॒स्मद॑प॒गूह ए॒तद्य॑द॒न्यरूपः॑ स॒मिथे॑ ब॒भूथ॑ ।
 (68)

अग्ने दा दाशुषे रयिं वीरवन्तं परीणसम्। शिशीहि नः
 सूनुमतः। दा नो अग्ने शतिनो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजः
 श्रुत्या अपावृधि। प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि सुवर्ण
 शुक्रमुषसो विदिद्युतुः। अग्निर्दा द्रविणं वीरपेशा अग्निर्ऋषिं
 यः सहस्रां सनोति। अग्निर्दिवि हव्यमाततानाग्नेर्धामानि
 विभृता पुरुत्रा। मा (69)

नो मूर्द्धीरा तू भर। घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम्।
 तत्ते रुक्मो न रोचत स्वधावः। उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी
 श्रीणीष आसनि। उतो न उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषः
 स्तोतृभ्य आ भर। वायो शतं हरीणां युवस्व पोष्याणाम्।
 उत वा ते सहस्रिणो रथ आ यातु पाजसा। प्र याभिः (70)

यासि दाश्वाः समच्छां नियुद्धिर्वायविष्टये दुरोणे। नि नो
 रयिः सुभोजसं युवेह नि वीरवद्रव्यमश्वियञ्च राधेः। रेवतीर्नः
 सधमाद् इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम। रेवाः
 इद्रेवतः स्तोता स्यात्त्वावतो मघोनः। प्रेदु हरिवः श्रुतस्य॥
 (71)

प्रजापतिस्ताः सृष्टा अग्र्ये पथिकृतेऽग्रये कामायाग्रयेऽन्नवते वैश्वानरमादित्यश्चरुमैन्द्रश्चरुमिन्द्रायान्वंजव आग्रावैष्णवमसौ
सौमारीद्रमैन्द्रमेकादशकपालः हिरण्यगर्भो द्वादश॥ (12) प्रजापतिरग्रये कामायाभि सम्भवतो यो विद्विषाणयोरिद्धो
सन्नद्येदाग्रावैष्णवमुपरिष्टाद्यासि द्वाश्वाःसमेकंसप्ततिः॥ (71) प्रजापतिः प्रेदुं हरिवः श्रुतस्य॥

आदित्येभ्यो देवा वै मृत्योर्देवा वै सत्रमयुष्मो प्रजापतेऽयंश्चिःशत्रुप्रजापतिर्देवेभ्योऽन्नाद्यन्देवासुरास्तात्रजंनो द्ध्रुवांसि
यन्नवमग्निं वै प्रजापतिर्वरुणाय या वामिन्द्रावरुणा सप्रब्रवच्चतुर्दश॥14॥ आदित्येभ्यस्त्वष्ट्रस्मै दानकामा एवावरुन्धेऽग्निं वै
सप्रब्रवथ्यदंश्चाशत्॥56॥ आदित्येभ्यः सुवरूपो जिगाय॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

आदित्येभ्यो भुवद्वद्वश्चरुं निर्वपेद्भूतिकाम आदित्या
वा एतम्भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलम्भूत्यै सन्भूतिं न
प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वतः स्वेन भागधेयेनोप धावति
त एवैनम्भूतिं गमयन्ति भवत्येवादित्येभ्यो धारयद्वद्वश्चरुं
निर्वपेदपरुद्धो वाऽपरुध्यमानो वाऽऽदित्या वा अपरोद्धार
आदित्या अवगमयितार आदित्यानेव धारयद्वतः॥१॥

स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं विशि दध्रत्यनपरुध्यो
भवत्यदितेऽनु मन्यस्वेत्यपरुध्यमानोऽस्य पदमा ददीतेयं

वा अदितिरियमेवास्मै राज्यमनु मन्यते सत्याशीरित्याह
सत्यामेवाशिषं कुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै
समनसः करोत्युप प्रेतं मरुतः॥२॥

सुदानव एना विशपतिनाभ्यमुः राजानमित्याह मारुती
वै विद्धोष्ठो विशपतिर्विशैवनः राष्ट्रेण समर्धयति यः
परस्ताद्भ्राम्यवादी स्यात्तस्य गृहाद्वीहीना हरेच्छुक्लाःश्च
कृष्णाःश्च वि चिनुयाद्ये शुक्लाः स्युस्तमादित्यं चरुं
निर्वपेदादित्या वै देवतया विद्विशमेवाव गच्छति॥३॥

अवंगतास्य विडनवगतः राष्ट्रमित्याहुर्ये कृष्णाः स्युस्तं
वारुणं चरुन्निर्वपेद्वारुणं वै राष्ट्रमुभे एव विशं च राष्ट्रं
चाव गच्छति यदि नावगच्छेदिममहमादित्येभ्यो भागं
निर्वपाम्यामुष्मादमुष्यै विशोऽवंगन्तोरिति निर्वपेदादित्या
एवैनम्भागधेयम्प्रेप्सन्तो विशमव॥३॥

गमयन्ति यदि नावगच्छेदाश्वत्थान्मयूखान्त्सप्त
मध्यमेषायामुप हन्यादिदमहमादित्यान्बध्नाम्यामुष्मादमुष्यै
विशोऽवंगन्तोरित्यादित्या एवैनम्बद्धवीरा विशमव गमयन्ति
यदि नावगच्छेदेतमेवादित्यं चरुं निर्वपेदिध्मेऽपि मयूखान्त्सं

नह्येदनपरुध्यमेवाव गच्छत्याश्वत्था भवन्ति मरुतां वा
 एतदोजो यदश्वत्थ ओजसैव विशमव गच्छति सप्त भवन्ति
 सप्तगणा वै मरुतो गणश एव विशमव गच्छति॥५॥

धारयद्वतो मरुतो गच्छति विशमवैतदष्टादश च॥१॥ [१]

देवा वै मृत्योरबिभ्युस्ते प्रजापतिमुपाधावन्तेभ्यं
 एताम्प्राजापत्यां शतकृष्णलां निरवपत्तयैवैष्वमृतमदधाद्यो
 मृत्योर्बिभीयात्तस्मा एताम्प्राजापत्यां शतकृष्णलां
 निर्वपेत्प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स
 एवास्मिन्नायुर्दधाति सर्वमायुरेति शतकृष्णला भवति
 शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये॥६॥

प्रति तिष्ठति घृते भवत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यमायुश्चैवास्मा
 अमृतं च समीचीं दधाति चत्वारिचत्वारि कृष्णलान्यव
 द्यति चतुरवत्तस्यास्या एकधा ब्रह्मण उप हरत्येकधैव
 यजमान आयुर्दधात्यसावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः
 प्रायश्चित्तिमैच्छन्तस्मा एतं सौर्यं चरुं निरवपन्तेनैवास्मिन्॥७॥

रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतं सौर्यं
 चरुं निर्वपेदमुमेवादित्यः स्वेन भागधेयेनोप धावति स

ए॒वास्मि॑न्ब्रह्मवर्च॒सं द॑धाति ब्रह्मवर्च॒स्यैव भ॑वत्युभ॒यतो॑
 रु॒क्मौ भ॑वत उभ॒यत॑ ए॒वास्मि॑न्नुचं दधाति प्रया॒जेप्र॑याजे
 कृ॒ष्णलं जु॑होति दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ ब्रह्मवर्च॒समव॑ रु॒द्ध
 आग्ने॑यम॒ष्टाक॑पालं निर्वपे॒त्सावि॑त्रं द्वाद॑शकपाल॒म्भूम्यै॑ ॥८॥

च॒रुं यः का॒मये॑त हि॒र॒ण्यं वि॒न्देय॒ हि॒र॒ण्य॒म्मोष॑
 नमे॒दिति॒ यदा॑ग्ने॒यो भ॑वत्याग्ने॒यं वै हि॒र॒ण्यं य॒स्यैव हि॒र॒ण्यं
 तेनै॒वैन॑द्विन्दते सावि॒त्रो भ॑वति सवि॒तृप्र॑सूत ए॒वैन॑द्विन्दते
 भू॒म्यै च॒रुर्भ॑वत्य॒स्यामे॒वैन॑द्विन्दत॒ उपै॑न॒५ हि॒र॒ण्यं न॑मति वि
 वा ए॒ष इन्द्रि॑येण॒ वी॒र्ये॑ण॒र्ध्यते॒ यो हि॒र॒ण्यं वि॒न्दत॑ ए॒ताम् ॥९॥

ए॒व निर्व॑पे॒द्धि॒र॒ण्यं वि॒त्त्वा नेन्द्रि॑येण॒ वी॒र्ये॑ण॒ व्यृ॑ध्यत
 ए॒तामे॒व निर्व॑पे॒द्यस्य॒ हि॒र॒ण्यं न॑श्येद्यदा॑ग्ने॒यो भ॑वत्याग्ने॒यं वै
 हि॒र॒ण्यं य॒स्यैव हि॒र॒ण्यं तेनै॒वैन॑द्विन्दति सावि॒त्रो भ॑वति
 सवि॒तृप्र॑सूत ए॒वैन॑द्विन्दति भू॒म्यै च॒रुर्भ॑वत्य॒स्यां वा ए॒तन्न॑श्यति
 यन्न॑श्यत्य॒स्यामे॒वैन॑द्विन्दतीन्द्रः ॥१०॥

त्वष्टुः सोम॑मभीषहा॒पिब॑त्स विष्व॒ङ्ग्या॑र्च्छु॒त्स इन्द्रि॑येण॒
 सोम॑पी॒थेन॒ व्या॑र्ध्यत॒ स यदूर्ध्व॑मुद॒वमी॑त्ते श्या॒माका॑
 अ॒भव॑न्त्स प्र॒जाप॑तिमुपा॒धाव॑त्तस्मा॑ ए॒त५ सो॒मेन्द्र॑ ३

श्यामाकं चरुन्निरवपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रियं सौमपीथमदधाद्वि
वा एष इन्द्रियेण सोमपीथेनर्ध्यते यः सोमं वर्मिति यः
सौमवामी स्यात्तस्मै॥११॥

एतं सौमेन्द्रः श्यामाकं चरुं निर्वपेत्सोमं चैवेन्द्रं च
स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं सौमपीथं
धत्तो नेन्द्रियेण सोमपीथेन व्यृध्यते यत्सौम्यो भवति
सौमपीथमेवाव रुन्दे यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सौमपीथ
इन्द्रियमेव सौमपीथमव रुन्दे श्यामाको भवत्येष वाव स
सोमः॥१२॥

साखादेव सौमपीथमव रुन्देऽग्रये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदिन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालम् पशुकामो-
ऽग्निरेवास्मै पशून्प्रजनयति वृद्धानिन्द्रः प्र यच्छति दधि मधुं
घृतमापो धाना भवन्त्येतद्वै पशूनां रूपं रूपेणैव पशूनव
रुन्दे पञ्चगृहीतम्भवति पाङ्गा हि पशवो बहुरूपम्भवति
बहुरूपा हि पशवः॥१३॥

समृद्धौ प्राजापत्यम्भवति प्राजापत्या वै पशवः
प्रजापतिरेवास्मै पशून्प्र जनयत्यात्मा वै पुरुषस्य मधु

यन्मध्वग्नौ जुहोत्यात्मानमेव तद्यजमानोऽग्नौ प्र दधाति
पङ्क्तौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तः पुरुषः पाङ्क्ताः पशव
आत्मानमेव मृत्योर्निष्क्रीय पशूनव रुन्दे ॥ १४ ॥

इन्द्रियैऽस्मिन्भूम्यां एतामिन्द्रः स्यात्तस्मै सोमो बहुरूपा हि पशव

एकचत्वारिंशच्च ॥ २ ॥

[२]

देवा वै सत्रमांसतर्द्धिपरिमितं यशस्कामास्तेषां सोमं
राजानं यशं आर्च्छत्स गिरिमुदैत्तमग्निरनूदैत्तावग्नीषोमौ
समभवतान्ताविन्द्रो यज्ञविभ्रष्टोऽनु परैत्तावब्रवीद्याजयतम्मेति
तस्मा एतामिष्टिं निरवपतामाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रमेकादशकपाल
सौम्यं चरुन्तयैवास्मिन्तेजः ॥ १५ ॥

इन्द्रियमब्रह्मवर्चसमधत्तां यो यज्ञविभ्रष्टः स्यात्तस्मा
एतामिष्टिं निर्वपेदाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रमेकादशकपालं
सौम्यं चरुं यदग्नेयो भवति तेजं एवास्मिन्तेन
दधाति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियमेवास्मिन्तेन दधाति
यथ्सौम्यो ब्रह्मवर्चसं तेनाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
समाश्लेषयेत्तेजश्चैवास्मिन्ब्रह्मवर्चसं च समीचीं ॥ १६ ॥

दधात्यग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपेद्यं कामो

नोप॒नमे॑दाग्रे॒यो वै ब्रा॑ह्म॒णः स सोमं॑म्पि॒बति॑ स्वा॒मेव॑ दे॒वता॑ ५
 स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ सैवैनं॑ का॒मेन॑ सम॒र्धय॑त्यु॒पैनं॑
 का॒मो न॑मत्य॒ग्री॒षोमी॑य॒मृष्टा॑क॒पालं॑ निर्व॒पेद्ब्र॑ह्मव॒र्चस॑का॒मो
 ऽग्री॒षोमा॑वे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ तावे॒वास्मि॑न्ब्रह्मव॒र्चसं॑
 ध॑त्तो ब्रह्मव॒र्चस्यै॑व ॥ १७ ॥

भ॒वति॒ यदृ॒ष्टाक॑पाल॒स्तेना॑ग्रे॒यो यच्छा॑मा॒कस्तेन॑
 सौ॒म्यः समृ॑द्धौ सोमा॒य वा॒जिनै॑ श्यामा॒कं च॒रुं निर्व॑पेद्यः
 क्लै॒व्या॑द्विभी॒याद्रेतो॑ हि वा ए॒तस्मा॒द्वाजि॑नम॒प॒क्राम॑त्यथै॒ष
 क्लै॒व्या॑द्विभा॒य सोम॑मे॒व वा॒जिन॑ ५ स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑
 धावति॒ स ए॒वास्मि॑न्नेतो॒ वाजि॑नं दधाति॒ न क्ली॒बो भ॑वति
 ब्राह्म॑णस्प॒त्यमे॑का॒दश॑क॒पालं॑ निर्व॒पेद्ब्राम॑कामः ॥ १८ ॥

ब्रह्म॑ण॒स्पति॑मे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मै॑
 सजा॒तान्प्र॑ यच्छति॒ ग्राम्ये॑व भ॑वति॒ गुण॑व॒ती या॒ज्यानु॑वा॒क्ये
 भवतः॑ सजा॒तैरे॒वैनं॑ गुण॑व॒न्तं करो॑त्ये॒तामे॒व निर्व॑पेद्यः
 का॒मये॑त॒ ब्रह्म॑न्वि॒शं वि ना॑शये॒यमि॑ति॒ मारु॑ती या॒ज्यानु॑वा॒क्ये
 कुर्या॑द्ब्रह्म॑न्ने॒व वि॒शं वि ना॑शयति ॥ १९ ॥

अ॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पे॒त्सुव॑र्गका॒मोऽसौ॑ वा आ॒दि॒त्यो॑ऽर्य॒मा-
 र्य॒मण॑मे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वैन॑ सु॒वर्गं
 लो॒कं ग॑मयत्य॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पे॒द्यः का॒मये॑त् दान॑कामा मे
 प्र॒जाः स्यु॑रित्य॒सौ वा आ॒दि॒त्यो॑ऽर्य॒मा यः खलु॑ वै ददा॑ति॒
 सो॑ऽर्य॒मा र्य॒मण॑मे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒व॥ २०॥

अ॒स्मै दान॑कामाः प्र॒जाः क॑रोति॒ दान॑कामा अ॒स्मै
 प्र॒जा भ॑वन्त्य॒र्य॒म्णे च॒रुं निर्व॑पे॒द्यः का॒मये॑त् स्व॒स्ति
 ज॒नता॑मि॒यामि॒त्य॒सौ वा आ॒दि॒त्यो॑ऽर्य॒मा र्य॒मण॑मे॒व स्वेन॑
 भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वैनं॑ तद्ग॑मयति॒ यत्र॑ जि॒ग॑मिष॒तीन्द्रो॑
 वै दे॒वाना॑मा॒नुजा॑व॒र आ॑सी॒त्स प्र॒जाप॑ति॒मुपा॑धाव॒त्तस्मा॑
 ए॒तमै॒न्द्रमा॑नुषू॒कमे॑का॒दश॑कपालं॒ निः॥ २१॥

अ॒व॒प॒त्तेनै॒वैन॒मग्रं॑ दे॒वता॑ना॒म्प॒र्य॒णय॑द्बु॒ध्रव॑ती॒ अग्र॑वती
 या॒ज्यानु॑वा॒क्ये अ॑करोद्बु॒ध्रादे॒वैन॒मग्र॒म्प॒र्य॒णय॑द्यो रा॒ज॒न्यं
 आ॒नुजा॑व॒रः स्या॑त्तस्मा॑ ए॒तमै॒न्द्रमा॑नुषू॒कमे॑का॒दश॑कपालं॒
 निर्व॑पे॒दिन्द्र॑मे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वैन॒मग्रं॑
 समा॒नाना॑म्प॒रि ण॑यति॒ बु॒ध्रव॑ती॒ अग्र॑वती॒ या॒ज्यानु॑वा॒क्ये
 भव॑तो बु॒ध्रादे॒वैन॒मग्र॑म्॥ २२॥

परि णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य
 आनुजावरः समृद्धौ यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात्तस्मा
 एतम्बार्हस्पत्यमानुषूकं चरुं निर्वपेद्बृहस्पतिमेव स्वेन
 भागधेयेनोप धावति स एवैनमग्रः समानानाम्परि णयति
 बुध्रवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्रादेवैनमग्रम्परि
 णयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य आनुजावरः
 समृद्धौ ॥ २३ ॥

एव निरग्रमेतस्य चत्वारि च ॥ ४ ॥ [४]

प्रजापतेस्त्रयस्त्रिंशद्बृहिरासन्ताः सोमाय राज्ञे-
 ऽददात्तासाः रोहिणीमुपेत्ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन्ता अन्वैत्ताः
 पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददात्सोऽब्रवीदृतममीष्व यथा
 समावच्छ उपैष्याम्यथ ते पुनर्दास्यामीति स ऋतमांसीत्ता
 अस्मै पुनरददात्तासाः रोहिणीमेवोप ॥ २४ ॥

ऐतं यक्ष्म आर्च्छद्राजानं यक्ष्म आरदिति तद्राजयक्ष्मस्य
 जन्म यत्पापीयानभवत्तत्पापयक्ष्मस्य यज्जायाभ्यो-
 ऽविन्दत्तज्जायेन्यस्य य एवमेतेषां यक्ष्माणां जन्म वेद
 नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एता एव नमस्यन्नुपाधावत्ता

अ॒ब्रुव॒न्वरं॑ वृ॒णाम॑है स॒माव॒च्छ ए॒व न॒ उपा॑य॒ इति॑ तस्मा॑
ए॒तम्॥ २५॥

आ॒दि॒त्यं च॒रुं नि॒र॒व॒प॒न्तेनै॒वैन॑म्पा॒पा॒थ्स्रामा॑दमु॒श्चन्
यः पा॑पय॒क्ष्मगृ॑हीतः स्या॒त्तस्मा॑ ए॒तमा॑दि॒त्यं च॒रुं
निर्व॑पेदादि॒त्याने॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ त ए॒वैनं॑
पा॒पा॒थ्स्रामा॑न्मु॒श्चन्त्य॑मावा॒स्यायां॑ निर्व॑पेद॒मुमे॒वैन॑मा॒प्याय॑मान॒मन॑
प्या॒यय॑ति नवो॑नवो भवति॒ जाय॑मान॒ इति॑ पुरो॒नुवा॒क्या
भव॑त्यायु॒रेवा॑स्मिन्तया॑ दधाति॒ यमा॑दि॒त्या अ॒शुमा॑प्या॒यय॑न्तीति॒
या॒ज्यैवैन॑मे॒तया॑ प्याययति॥ २६॥

ए॒वोपै॑तमस्मिन्त्रयो॑दश च॥ ५॥

[५]

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑ऽन्नाद्यं॒ व्यादि॑श॒त्सोऽब्र॑वीद्यदि॒माल्लो॑कान॒भ्यति॑
तन्म॑मा॒सदि॑ति॒ तदि॒माल्लो॑कान॒भ्यत्य॑रिच्यतेन्द्र॒राजा॑न॒मिन्द्र॑मधि॒
स्व॒राजा॑न॒न्ततो॑ वै स इ॒माल्लो॑का॒स्त्रेधा॑दु॒हत्त॑त्रि॒धातो॑स्त्रि॒धातु॑त्वय
का॒मये॑तान्ना॒दः स्या॑दि॒ति तस्मा॑ ए॒तं त्रि॒धातुं॑ निर्व॑पेदिन्द्रा॒य
राज्ञे॑ पुरो॒डाश॑म्॥ २७॥

एका॑दशक॒पाल॒मिन्द्रा॑या॒धिरा॑जायेन्द्रा॒य स्व॒राज्ञे॑ऽयं वा
इन्द्रो॑ रा॒जाय॑मिन्द्रो॑ऽधि॒राजो॑ऽसा॒विन्द्रः॑ स्व॒राडि॑माने॒व

लो॒का॒न्ध॒स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धावति॒ त ए॒वा॒स्मा॒ अन्न॒म्प्र
य॑च्छन्त्यन्ना॒द ए॒व भ॑वति॒ यथा॑ व॒त्सेन॒ प्र॒त्तां गां
दुह॑ ए॒वमे॒वेमा॒ल्लौका॑न्प्र॒त्ता॒न्काम॑मन्नाद्यं॒ दुह॑ उ॒त्ता॒नेषु॑
क॒पाले॑ष्वधि॒ श्रय॑त्यया॒तयाम॑त्वाय॒ त्रयः॑ पु॒रोडा॑शा
भव॑न्ति॒ त्रय॑ इ॒मे लो॒का ए॒षा॒ल्लौका॑ना॒मास्या॒ उत्त॑र॒उत्त॑रो
ज्याया॑न्भवत्ये॒वमि॑व॒ हीमे॑ लो॒काः समृ॑द्धौ॒ सर्वे॑षामभि॒गम॑य॒न्नव॑
द्यत्य॑च्छ॒म्बद्गार॑व्य॒त्यास॑मन्वा॒हानि॑र्दाहाय॥ २८॥

पु॒रोडा॑श॒त्रय॑ष्वङ्घ्रि॒शति॑श्च॥ ६॥ ————— [६]

दे॒वा॒सुराः॑ संय॑न्ता आ॒स॒न्तां दे॒वान॑सुरा अज॒य॒न्ते
दे॒वाः प॑राजि॒ग्या॒ना अ॑सुराणां॒ वैश्य॑मुपा॒य॒न्तेभ्य॑
इन्द्रि॑यं वी॒र्य॑मपा॒क्राम॑त्तदिन्द्रो॒ऽचा॒य॒त्तद॑न्वपा॒क्राम॑त्तद॒वरु॑धं
नाश॑क्रो॒त्तद॑स्माद॒भ्यर्धो॑ऽचर॒त्स प्र॒जाप॑तिमुपा॒धाव॑त्तमे॒तया॑
सर्व॑पृष्ठया॒ऽयाज॑य॒त्तयै॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑मदधा॒द्य
इन्द्रि॑यका॒मः॥ २९॥

वी॒र्य॑का॒मः स्या॑त्तमे॒तया॒ सर्व॑पृष्ठया॒ याज॑येदे॒ता ए॒व
दे॒वताः॑ स्वेन॑ भा॒ग॒धे॒ये॒नोप॑ धावति॒ ता ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं वी॒र्य॑
दध॑ति॒ यदिन्द्रा॑य॒ राथ॑तराय॒ निर्व॑पति॒ यदे॒वाग्ने॑स्तेज॒स्तदे॒वाव॑

रुद्धे यदिन्द्राय॑ बार॒हताय॑ यदे॒वेन्द्र॑स्य तेज॒स्तदे॒वाव॑ रुद्धे
यदिन्द्राय॑ वैरू॒पाय॑ यदे॒व स॑वि॒तुस्तेज॒स्तत्॥ ३०॥

ए॒वाव॑ रुद्धे यदिन्द्राय॑ वैरा॒जाय॑ यदे॒व धा॒तुस्तेज॒स्तदे॒वाव॑
रुद्धे यदिन्द्राय॑ शाक्क॒राय॑ यदे॒व म॒रुतां॑ तेज॒स्तदे॒वाव॑
रुद्धे यदिन्द्राय॑ रै॒वताय॑ यदे॒व बृ॒हस्प॑ते॒स्तेज॒स्तदे॒वाव॑ रुद्ध
ए॒ताव॑न्ति॒ वै तेजा॑सि॒ तान्ये॒वाव॑ रुद्ध॒ उत्ता॑नेषु॒ क॒पाले॒ष्वधि॑
श्रय॒त्यया॑तयाम॒त्वाय॑ द्वाद॑शकपालः पुरो॒डाशः॑॥ ३१॥

भ॒वति॒ वैश्व॑दे॒वत्वाय॑ स॒मन्त॑म्प॒र्यव॑द्यति स॒मन्त॑मे॒वेन्द्रि॑यं
वी॒र्यं॑ यज॑माने दधाति व्य॒त्यास॑म॒न्वाहा॑नि॒र्दाहा॑याश्च॒ ऋष॑भो
वृ॒ष्णिर्ब॒स्तः सा द॑खि॒षणा॑ वृष॒त्वायै॑तयै॒व य॑जेताभि॒शस्य॑मान
ए॒ताश्चे॒द्वा अ॑स्य दे॒वता॑ अन्न॑म॒दन्त्य॑दन्त्यु॒वेवा॑स्य
मनु॒ष्याः॑॥ ३२॥

इन्द्रि॒यका॑मः सवि॒तुस्तेज॒स्तत्पु॑रो॒डाशो॑ऽष्टात्रि॑ंशच्च॥ ७॥ [७]

रज॑नो॒ वै कौ॑णेयः॒ क्रतु॑जितं॒ जान॑किं च॒ख्युर्व॒न्यम॑या॒त्तस्मा॑
ए॒तामि॑ष्टिं॒ निर्व॑पद॒ग्नये॑ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालः
सौ॒र्यं च॒रुम॑ग्नये॒ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल॒न्तयै॑वास्मि॒श्चख्यु॑र
स्या॒त्तस्मा॑ ए॒तामि॑ष्टिं॒ निर्व॑पेद॒ग्नये॑ भ्राज॑स्वते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पाल

सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालमग्नेर्वै चख्षुषा
मनुष्या वि॥ ३३॥

पश्यन्ति सूर्यस्य देवा अग्निं चैव सूर्यं च स्वेन भागधेयेनोप
धावति तावेवास्मिश्चख्षुर्धत्तश्चख्षुष्मानेव भवति यदाग्नेयौ
भवतश्चख्षुषी एवास्मिन्तत्प्रति दधाति यथ्सौर्यो नासिकां
तेनाभितः सौर्यमाग्नेयौ भवतस्तस्मादभितो नासिकां चख्षुषी
तस्मान्नासिकया चख्षुषी विधृते समानी याज्यानुवाक्ये
भवतः समानः हि चख्षुः समृद्ध्या उदु त्यं जातवेदसः
सप्त त्वा हरितो रथे चित्रं देवानामुदगादनीकमिति पिण्डान्प्र
यच्छति चख्षुरेवास्मै प्र यच्छति यदेव तस्य तत्॥ ३४॥

वि ह्यष्टाविंशतिश्च॥ ८॥ [८]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता
वसुविद्धुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता
वसुविद्धुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता
वसुविदामनमस्यामनस्य देवा ये संजाताः कुमाराः
समनसस्तान्हं कामये हृदा ते मां कामयन्ताः हृदा तान्म
आमनसः कृधि स्वाहामनमसि॥ ३५॥

आमनस्य देवा याः स्त्रियः समनसस्ता अहं कामये
 हृदा ता मां कामयन्ताः हृदा ता म आमनसः कृधि
 स्वाहा वैश्वदेवीः साङ्ग्रहणीं निर्वपेद्दामकामो वैश्वदेवा वै
 संजाता विश्वानेव देवान्स्वेन भागधेयेनोप धावति त
 एवास्मै सजातान्प्र यच्छन्ति ग्राम्येव भवति साङ्ग्रहणी
 भवति मनोग्रहेण वै संग्रहेणम्मन एव संजातानाम्॥३६॥

गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमिति
 परिधीन्यरि दधात्याशिषमेवैतामा शास्तेऽथो एतदेव सर्वः
 संजातेष्वधि भवति यस्यैवं विदुष एते परिधयः परिधीयन्त
 आमनमस्यामनस्य देवा इति तिस्र आहुतीर्जुहोत्येतावन्तो
 वै संजाता ये महान्तो ये ख्युल्लका याः स्त्रियस्तानेवाव
 रुद्धे त एनमवरुद्धा उप तिष्ठन्ते॥३७॥

स्वाहामनमसि सजातानाः रुद्धे पञ्च च॥१॥ [१]

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिरभवद्यदधियत
 तद्धृतमभवदश्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि
 स्वाहेन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि
 स्वाहा मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः

प्रा॒णोऽसि॒ स्वाहा॒ विश्वे॑षां दे॒वानां॑ प्रा॒णोऽसि॑॥३८॥

तस्य॑ ते ददतु॒ येषां॑ प्रा॒णोऽसि॒ स्वाहा॑ घृ॒तस्य॒
धा॒रा॒म॒मृ॒तस्य॒ प॒न्था॒मि॒न्द्रेण॑ द॒त्ता॒म्प्र॒य॒ता॒म्म॒रु॒द्भिः। तत्त्वा॒
विष्णुः॑ पर्य॑पश्य॒त्तत्त्वे॒डा ग॒व्यैर॑यत्। पा॒व॒मा॒नेन॑ त्वा॒ स्तोमे॑न
गा॒य॒त्रस्य॑ वर्त॒न्योपा॑शो॒र्वीर्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोऽश्मृ॑जतु
जी॒वा॒त॒वे जी॒वन॒स्यायै॑ बृ॒ह॒द्र॒थ॒न्त॒रयो॑स्त्वा॒ स्तोमे॑न त्रि॒ष्टुभो॑
वर्त॒न्या शु॒क्रस्य॑ वी॒र्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोत्॥३९॥

सृ॒ज॒तु जी॒वा॒त॒वे जी॒वन॒स्याया॑ अ॒ग्नेस्त्वा॒ मा॒त्रया॒
जग॑त्यै वर्त॒न्याग्र॑य॒णस्य॑ वी॒र्ये॑ण दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोऽश्मृ॑जतु
जी॒वा॒त॒वे जी॒वन॒स्याया॑ इ॒मम॑ग्र॒ आयु॑षे॒ वर्च॑से
कृ॒धि प्रि॒य॑ रे॒तो वरु॑ण सोम॒ राज॑न्। मा॒तेवा॑स्मा
अ॒दि॒ते श॑र्म॒ यच्छु॑ विश्वे॑ दे॒वा ज॑र॒दष्टि॑र्यथास॑त्।
अ॒ग्निरा॑यु॒ष्मान्त्स व॑न॒स्पति॑भि॒रायु॑ष्म॒न्तेन॒ त्वायु॑षायु॒ष्मन्तं॑
क॑रोमि॒ सोम॒ आयु॑ष्म॒न्त्स ओष॑धीभि॒र्यज्ञ॑ आयु॒ष्म॒न्त्स
द॑खि॒षणाभि॑र्ब्र॒ह्मायु॑ष्म॒त्तद्वा॑ ह्य॒णैरायु॑ष्म॒द्दे॒वा आयु॑ष्म॒न्तस्ते॑-
ऽमृ॑ते॒न पि॒तर॒ आयु॑ष्म॒न्तस्ते॑ स्व॒धयायु॑ष्म॒न्तस्तेन॑
त्वायु॑षायु॒ष्मन्तं॑ क॑रोमि॥४०॥

विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि त्रिष्टुभो वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सोम
आयुष्मान्पञ्चविंशतिश्च॥ १०॥ [१०]

अग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमः रसो
वरुण एनं वरुणपाशेन गृह्णाति सरस्वतीं वाग्ग्राविष्णू
आत्मा यस्य ज्योगामयति यो ज्योगामयावी स्याद्वो
वा कामयेत सर्वमायुरिरियामिति तस्मा एतामिष्टिं
निर्वपेदाग्नेयमष्टाकपालः सौम्यं चरुं वारुणं दशकपालः
सारस्वतं चरुमाग्रावैष्णवमेकादशकपालमग्नेरेवास्य शरीरं
निष्क्रीणाति सोमाद्रसम्॥ ४१॥

वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति सारस्वतेन वाचं
दधात्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं
यज्ञेन च भिषज्यत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव
यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवदित्याज्यमवैरूष्यते रूपमेवास्यैतन्महिमा
व्याचष्टेऽश्विनोः प्राणोऽसीत्याहाश्विनौ वै देवानाम्॥ ४२॥

भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोतीन्द्रस्य प्राणो-
ऽसीत्याहेन्द्रियमेवास्मिन्नेतेन दधाति मित्रावरुणयोः
प्राणोऽसीत्याह प्राणापानावेवास्मिन्नेतेन दधाति विश्वेषां

देवानां प्राणोऽसीत्याह वीर्यमेवास्मिन्नेतेन दधाति घृतस्य
धारांममृतस्य पन्थामित्याह यथायजुरेवैतत्पावमानेन त्वा
स्तोमेनेति ॥ ४३ ॥

आह प्राणमेवास्मिन्नेतेन दधाति बृहद्रथन्तरयोस्त्वा
स्तोमेनेत्याहौज एवास्मिन्नेतेन दधात्यग्नेस्त्वा मात्रयेत्याहात्मानं
दधात्यृत्विजः पर्याहुर्यावन्त एवर्त्विजस्त एनम्भिषज्यन्ति
ब्रह्मणो हस्तमन्वारभ्य पर्याहुरेकधैव यजमान आयुर्दधति
यदेव तस्य तद्धिरण्यात् ॥ ४४ ॥

घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृतं हिरण्यममृतादेवायुर्निष्पिबति
शतमानम्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये
प्रति तिष्ठत्यथो खलु यावन्तीः समा एष्यन्मन्येत
तावन्मानः स्यात्समृद्ध्या इममग्र आयुषे वर्चसे
कृधीत्याहायुरेवास्मिन्वर्चो दधाति विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासदित
जरदष्टिमेवैनं करोत्यग्निरायुष्मानिति हस्तं गृह्णात्येते वै देवा
आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति ॥ ४५ ॥

रसं देवानां स्तोमेनेति हिरण्यादसदिति द्वाविंशतिश्च ॥ ११ ॥

प्रजापतिर्वरुणायाश्चमनयत्स स्वां देवतामाच्छत्स
 पर्यदीर्यत स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्तं निरवपत्ततो
 वै स वरुणपाशादमुच्यत वरुणो वा एतं गृह्णाति
 योऽश्वम्प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान्प्रतिगृह्णीयात्तावतो
 वारुणाश्चतुष्कपालान्निर्वपेद्वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोप
 धावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति॥४६॥

चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्विश्वः समृद्ध्या एकमतिरिक्तं
 निर्वपेद्यमेव प्रतिग्राही भवति यं वा नाध्येति तस्मादेव
 वरुणपाशान्मुच्यते यद्यपरम्प्रतिग्राही स्यात्सौर्यमेककपालमनु
 निर्वपेदमुमेवादित्यमुच्चारं कुरुतेऽपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै
 वरुणः साख्यादेव वरुणमव यजतेऽपोनप्रीयं चरुम्पुनरेत्य
 निर्वपेदप्सुयोनिर्वा अश्वः स्वामेवैनं योनिं गमयति स एनं
 शान्त उप तिष्ठते॥४७॥

मुञ्चति चरुं सप्तदश च॥१२॥

या वामिन्द्रावरुणा यतुव्या तनूस्तयेममंहसो
 मुञ्चतं या वामिन्द्रावरुणा सहस्र्या रक्खस्या तेजस्या
 तनूस्तयेममंहसो मुञ्चतं यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ सामस्तं

वा॒मे॒ते॒ना॒व॑ य॒ज॒ यो वा॒मि॒न्द्रा॒व॒रु॒णा द्वि॒पा॒थ्सु॑ प॒शुषु॑
च॒तु॒ष्पा॒थ्सु॑ गो॒ष्ठे गृ॒हेष्व॒प्स्वोष॑धीषु वन॒स्पति॑षु स्ना॒म॒स्तं
वा॒मे॒ते॒ना॒व॑ य॒ज॒ इन्द्रो॒ वा ए॒तस्य॑॥४८॥

इ॒न्द्रि॒येणा॑प॒ क्राम॑ति॒ वरु॑ण ए॒नं वरु॑णपा॒शेन॑ गृ॒ह्णाति॑
यः पा॒प्मना॑ गृ॒हीतो॑ भ॒वति॑ यः पा॒प्मना॑ गृ॒हीतः॑ स्या॒त्तस्मा॑
ए॒तामै॑न्द्रा॒वरु॑णी॒म्पय॑स्या॑ नि॒र्वपे॑दिन्द्र ए॒वास्मि॑न्निन्द्रि॒यं द॑धाति॒
वरु॑ण ए॒नं वरु॑णपा॒शान्मु॑ञ्चति॒ पय॑स्या॑ भ॒वति॑ प॒यो हि वा
ए॒तस्मा॑द॒प॒क्राम॑त्यथैष पा॒प्मना॑ गृ॒हीतो॑ य॒त्पय॑स्या॑ भ॒वति॑
प॒य ए॒वास्मि॑न्तया॑ द॒धाति॑ प॒यस्या॑याम्॥४९॥

पु॒रो॒डा॒श॒मव॑ द॒धा॒त्या॒त्म॒न्वन्त॑मे॒वैन॑ करो॒त्यथो॑
आ॒य॒त॑न॒वन्त॑मे॒व च॑तु॒र्धा व्यू॑हति॒ दि॒क्ष्वे॒व प्र॑ति॒ तिष्ठ॑ति॒
पुनः॑ स॒मू॒हति॑ दि॒ग्भ्य ए॒वास्मै॑ भेष॒जं क॑रोति॒ समू॒ह्याव॑ द्यति॒
यथा॑वि॒द्धं निष्कृ॑न्तति॒ ता॒दृगे॒व तद्यो॑ वा॒मि॒न्द्रा॒व॒रु॒णाव॒ग्नौ
स्ना॒म॒स्तं वा॒मे॒ते॒ना॒व॑ य॒ज॒ इत्या॑ह॒ दुरि॑ष्ट्या ए॒वैन॑म्पाति॒ यो
वा॒मि॒न्द्रा॒व॒रु॒णा द्वि॒पा॒थ्सु॑ प॒शुषु॑ स्ना॒म॒स्तं वा॒मे॒ते॒ना॒व॑ य॒ज॒
इत्या॑है॒ताव॑ती॒र्वा आप॒ ओष॑धयो॒ वन॒स्पत॑यः प्र॒जाः प॒शव॑
उप॒जीव॑नीया॒स्ता ए॒वास्मै॑ वरु॑णपा॒शान्मु॑ञ्चति॥५०॥

एतस्य पयस्यायाम्पाति षड्विंशतिश्च॥१३॥ [१३]

स प्रलवन्नि काव्येन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरः। त्वं नः
सोम विश्वतो रख्या राजन्नघायतः। न रिष्येत्त्वावतः सखा।
या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु।
तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेङ्नाजन्त्सोम प्रति हव्या गृभाय।
अग्नीषोमा सवेदसा सहृती वनतं गिरः। सं देवत्रा बभूवथुः।
युवम्॥५१॥

एतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम्।
युवः सिन्धूः रभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान्।
अग्नीषोमाविमः सु मे शृणुतं वृषणा हवम्। प्रति
सूक्तानि हर्यतुम्भवतं दाशुषे मयः। आन्यं दिवो मातरिश्वा
जभारामभ्रादन्यम्परि श्येनो अद्रेः। अग्नीषोमा ब्रह्मणा
वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम्। अग्नीषोमा हविषः
प्रस्थितस्य वीतम्॥५२॥

हर्यतं वृषणा जुषेथाम्। सुशर्माणा स्ववंसा हि भूतमथा
धत्तं यजमानाय शं योः। आ प्यायस्व सं ते। गुणानां
त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।

ज्येष्ठराजम्ब्रह्मणाम्ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीद
सादनम्। स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजम्भरते
धना नृभिः। देवानां यः पितरमाविवांसति॥५३॥

श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्। स सुष्टुभा स ऋक्ता
गुणेन वल९ रुरोज फलिग९ रवेण। बृहस्पतिरुस्त्रिया
हव्यसूदः कनिकदद्वावशतीरुदाजत्। मरुतो यद्ध वो दिवो या
वः शर्म। अर्यमा याति वृषभस्तुविष्मान्दाता वसूनाम्पुरुहूतो
अरहन्। सहस्राख्यो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु देवो द्रविणं
दधातु। ये तैर्यमन्बहवो देवयानाः पन्थानः॥५४॥

राजन्दिव आचरन्ति। तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छु शं
न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। बुधादग्रमङ्गिरोभिर्गृणानो वि
पर्वतस्य दृ९हितान्यैरत्। रुजद्रोधा९सि कृत्रिमाण्येषा९
सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार। बुधादग्रेण वि मिमाय
मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनाम्। वृथासृजत्पृथिभिर्दीर्घयाथैः
सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार॥५॥

प्र यो जज्ञे विद्वा९ अस्य बन्धुं विश्वानि देवो जनिमा
विवक्ति। ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाभि प्र

तस्थौ। महान्मही अस्तभायद्वि जातो द्या९ सन्न पार्थिवं च
 रजः। स बुध्रादाष्ट जनुषाभ्यग्रम्बृहस्पतिर्देवता यस्य सम्राट्।
 बुध्राद्यो अग्रमभ्यर्त्योजंसा बृहस्पतिमा विवासन्ति देवाः।
 भिनद्वलं वि पुरो ददरीति कनिक्रदत्सुवरपो जिगाय॥५६॥

युवं वीतमा विवासति पन्थानो दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार देवा नवं
 च॥14॥ [१४]

देवा मनुष्या देवासुरा अब्रुवन्देवासुरास्तेषां ज्ञायत्री प्रजापतिस्ता यत्राग्रे गोभिश्चित्रयां
 मारुतन्देवा वसव्या अग्रे मारुतमिति देवा वसव्या देवाः शर्मण्यास्त्वष्टा हतपुत्रो
 देवा वै राजन्यान्नवोनवश्चतुर्दश॥14॥ देवा मनुष्याः प्रजाम्पशून्देवा वसव्याः
 परिध्यादिदमस्यष्टाचत्वारि९शत्॥48॥ देवा मनुष्या मादयध्वम्॥ [१५]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रख्यांसि
 पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन्तद्रख्या
 रात्रीभिरसुभ्रन्तान्त्सुब्धान्मृतानभि व्यौच्छुत्ते देवा अविदुर्यो
 वै नोऽयमिष्यते रख्यांसि वा इमं घ्नन्तीति ते

र॒ख्याः॑ स्यु॒पा॒म॒त्रय॑न्त॒ तान्य॑ब्रुव॒न्वरं॑ वृ॒णाम॑है यत्॥१॥

असु॑रा॒ञ्जया॑म॒ तन्नः॑ स॒हास॑दिति॒ ततो॒ वै दे॒वा
असु॑रा॒नज॑यन्तेऽसु॑रा॒ञ्जित्वा॑ र॒ख्याः॑ स्यु॒पा॒नुद॑न्त॒ तानि॒
र॒ख्याः॑ स्यु॒नृ॒तम॑कर्तेति॒ सम॑न्तं दे॒वान्पर्य॑विशन्ते दे॒वा
अ॒ग्राव॑नाथन्त॒ तेऽग्न॑ये प्रव॑ते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं
नि॒र॒व॒प॒न्न॒ग्नये॑ वि॒बा॒ध॒व॒तेऽग्न॑ये प्रती॑कवते यद॒ग्नये॑ प्रव॑ते
नि॒र॒व॒प॒न् यान्ये॒व पुर॑स्ता॒द्र॒ख्याः॑सि॥२॥

आस॑न्तानि तेन प्राणु॑दन्त॒ यद॒ग्नये॑ वि॒बा॒ध॒व॒ते यान्ये॒वाभि॑तो
र॒ख्याः॑ स्या॒स॒न्तानि॒ तेन॒ व्य॑बाधन्त॒ यद॒ग्नये॑ प्रती॑कवते
यान्ये॒व प॒श्चाद्र॒ख्याः॑ स्या॒स॒न्तानि॒ तेना॒पा॒नुद॑न्त॒ ततो॒
दे॒वा अ॒भ॒व॒न्परा॑सु॒रा यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्थस्या॑त्स स्पर्ध॑मान
ए॒तये॑ष्ट्या॒ यजे॑ता॒ग्नये॑ प्रव॑ते पुरो॒डाश॑म॒ष्टाक॑पालं नि॒र्व॒पेद॒ग्नये॑
वि॒बा॒ध॒व॒ते॥३॥

अ॒ग्नये॑ प्रती॑कवते यद॒ग्नये॑ प्रव॑ते नि॒र्व॒प॒ति य
ए॒वास्मा॑च्छ्रेया॒न्भ्रातृ॑व्य॒स्तं तेन॒ प्र णु॑दते यद॒ग्नये॑ वि॒बा॒ध॒व॒ते
य ए॒वैनैन॑ स॒दृङ्गं॑ तेन॒ वि बा॑धते यद॒ग्नये॑ प्रती॑कवते य
ए॒वास्मा॑त्पापी॒यान्तं॑ तेनाप॑ नुदते प्र श्रेया॑स॒म्भ्रातृ॑व्यं

नुदतेऽतिं सदृशं क्रामति नैनम्पापीयानाप्रोति य एवं
विद्वानेतयेष्ट्या यजते॥४॥

वृणामहे यत्पुरस्ताद्द्रव्यांसि वपेदग्नये विबाधवन्त एवञ्चत्वारि च॥१॥ [१]

देवासुराः संयत्ता आसन्ते देवा अब्रुवन् यो नो
वीर्यावत्तमस्तमनुं समारभामहा इति त इन्द्रमब्रुवन्त्वं वै नो
वीर्यावत्तमोऽसि त्वामनुं समारभामहा इति सोऽब्रवीत्तिस्रो मं
इमास्तनुवो वीर्यावतीस्ताः प्रीणीताथासुरानभि भविष्यथेति
ता वै ब्रूहीत्यब्रुवन्त्रियमहोमुगियं विमृधेयमिन्द्रियावती॥५॥

इत्यब्रवीत्त इन्द्रायाहोमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं
निरवपन्निन्द्राय वैमृधायेन्द्रायेन्द्रियावते यदिन्द्रायाहोमुचे
निरवपन्नहंस एव तेनामुच्यन्त यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव
तेनापाघ्नत यदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रियमेव तेनात्मन्नदधत
त्रयस्त्रिंशत्कपालम्पुरोडाशं निरवपन्नयस्त्रिंशद्वै देवतास्ता
इन्द्र आत्मन्ननुं समारम्भयत भूत्यै॥६॥

तां वाव देवा विजितिमुत्तमामसुरैर्व्यजयन्त यो
भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेतेन्द्रायाहोमुचे

पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्राय वैमृधायेन्द्रायेन्द्रियावते-
 ऽहंसा वा एष गृहीतो यस्माच्छ्रेयान्भ्रातृव्यो यदिन्द्रायां होमुचे
 निर्वपत्यहंसा एव तेन मुच्यते मृधा वा एषोऽभिषण्णो
 यस्मात्समानेष्वन्यः श्रेयानुत ॥ ७ ॥

अभ्रातृव्यो यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव तेनाप
 हते यदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रियमेव तेनात्मन्धत्ते
 त्रयस्त्रिंशत्कपालम्पुरोडाशं निर्वपति त्रयस्त्रिंशद्वै
 देवतास्ता एव यजमान आत्मन्ननु समारम्भयते भूत्यै
 सा वा एषा विजितिर्नामेष्टिर्य एवं विद्वानेतयेष्ट्या यजत
 उत्तमामेव विजितिम्भ्रातृव्येण विजयते ॥ ८ ॥

इन्द्रियावती भूत्या उत्तैकान्नपञ्चाशच्च ॥ २ ॥

[२]

देवासुराः संयत्ता आसन्तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं
 वीर्यम्प्रजाम्पशून्संगृह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेऽमन्यन्त यत्तरान्
 वा इयमुपावत्स्यति त इदम्भविष्यन्तीति तां व्यह्वयन्त
 विश्वकर्मन्निर्ति देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतरांश्च
 नोपावर्तत ते देवा एतद्यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि
 बलमसि ॥ ९ ॥

भ्राजोऽसि देवानां धाम नामासि विश्वमसि
 विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा
 असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम्प्रजाम्पशूनवृञ्जत
 यद्गायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः सं वत्सरो
 वै गायत्री संवत्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतया देवा
 असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम्॥१०॥

प्रजाम्पशूनवृञ्जत तस्मादेतां संवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो
 भ्रातृव्यवान्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्रये संवर्गाय
 पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तं श्रुतमासन्नमेतेन यजुषाभि
 मृशेदोज एव बलमिन्द्रियं वीर्यम्प्रजाम्पशून्भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते
 भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥११॥

बलमस्येतया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम्प्रजाम्पशूनवृञ्जत॥३॥—[३]

प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
 यत्रावसन्ततो गर्मुदुदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्ववैतां सो-
 ऽब्रवीद्बृहस्पतिरनयां त्वा प्र तिष्ठान्यथ त्वा प्रजा
 उपावत्स्यन्तीति तम्प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिम्प्रजा
 उपावर्तन्त यः प्रजाकामः स्यात्तस्मा एतम्प्राजापत्यं गर्मुतं

चरुं निर्वपेत्प्रजापतिम्॥१२॥

एव स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ स ए॒वास्मै॑ प्र॒जाम्प्र
ज॑नयति प्र॒जाप॑तिः प॒शून्सृ॑जत॒ तैः॑ऽस्मात्सृ॒ष्टाः परा॑श्च
आय॑न्ते यत्राव॑स॒न्ततो॑ गर्मु॒दुद॑तिष्ठ॒त्तान्पू॑षा चा॒न्ववै॑ता॒ः
सो॑ऽब्रवीत्पू॒षानया॑ मा॒ प्र ति॒ष्ठार्थं॑ त्वा प॒शव॑ उ॒पाव॑त्स्य॒न्तीति॑
माम्प्र ति॒ष्ठेति॑ सोमो॑ऽब्रवीन्मम॒ वै॥१३॥

अ॒कृष्ट॒पच्य॑मित्यु॒भौ वा॒म्व्र ति॑ष्ठानीत्य॑ब्रवीत्तौ प्राति॑ष्ठत्ततो
वै प्र॒जाप॑तिम्प॒शव॑ उ॒पाव॑र्तन्त॒ यः प॒शुका॑मः स्यात्तस्मा॑
ए॒तः॑ सो॒मापौ॑ष्णं गा॒र्मुतं॑ चरुं निर्वपेत्सोमापू॒षणा॑वेव स्वेन॑
भाग॒धेये॒नोप॑ धावति॒ तावे॒वास्मै॑ प॒शून्प्र ज॑नयतः सोमो॒ वै
रे॒तो॒धाः पू॒षा प॑शूनाम्प्र॑जनयि॒ता सोमं॑ ए॒वास्मै॑ रे॒तो द॑धाति
पू॒षा प॑शून्प्र ज॑नयति॥१४॥

वृ॒षेत्प्र॒जाप॑तिं वै दधाति पू॒षा त्रीणि॑ च॥४॥ [४]

अ॒ग्ने गो॒भिर्न॒ आ गृ॒हीन्दो॑ पु॒ष्ट्या जु॑षस्व नः। इन्द्रो॑ ध॒र्ता
गृ॒हेषु॑ नः॥ स॒वि॒ता यः स॑ह॒स्रियः॑ स नो॑ गृ॒हेषु॑ रा॒रणत्। आ
पू॒षा ए॒त्वा व॑सु॥ धा॒ता द॑दातु नो र॒यिमी॑शा॒नो ज॑ग॒त॒स्पतिः॑।
स नः॑ पूर्णे॑न॒ वाव॑नत्॥ त्वष्टा॒ यो वृ॑ष॒भो वृ॑षा॒ स नो॑ गृ॒हेषु॑

रारणत्। सहस्रेणायुतेन च॥ येन देवा अमृतम्॥१५॥

दीर्घः श्रवो दिव्यैरयन्त। रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां
कुल्मिं जीवस आ युवस्व। अग्निर्गृहपतिः सोमो विश्ववनिः
सविता सुमेधाः स्वाहा। अग्ने गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन
सह ओज आक्रममाणाय धेहि श्रेष्ठ्यात्पथो मा योषं मूर्धा
भूयासः स्वाहा॥१६॥

अमृतमष्टात्रिंशच्च॥५॥ [५]

चित्रया यजेत पशुकाम इयं वै चित्रा यद्वा अस्यां
विश्वम्भूतमधि प्रजायते तेनेयं चित्रा य एवं विद्वाश्चित्रया
पशुकामो यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते प्रैवाग्नेयेन
वापयति रेतः सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा
रूपाणि वि करोति सारस्वतौ भवत एतद्वै दैव्यमिथुनं
दैव्यमेवास्मै॥१७॥

मिथुनमध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्म्यै
चरुर्भवति वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक्पुष्टिमेव
वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो भवति तेनैव तन्मिथुनं सप्तैतानि
हवींषि भवन्ति सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त

छन्दाँस्युभयस्यावरुद्ध्या अथैता आहुतीर्जुहोत्येते वै देवाः
पुष्टिपतयस्त एवास्मिन्पुष्टिं दधति पुष्यति प्रजया पशुभिरथो
यदेता आहुतीर्जुहोति प्रतिष्ठित्यै॥१८॥

अस्मै त एव द्वादश च॥६॥ [६]

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्द्धि रमयंत
मरुतः श्येनमायिनम्मनोजवसं वृषणं सुवृक्तिम्। येन
शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परि धत्तं स्वस्ति।
पुरोवातो वर्षञ्जिन्वरावृथ्स्वाहा वातावद्वर्षन्नुग्ररावृथ्स्वाहा
स्तनयन्वर्षन्भीमरावृथ्स्वाहानशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरावृथ्
वर्षन्पूतिरावृत्॥१९॥

स्वाहा बहु हायमवृषादिति श्रुतरावृथ्स्वाहातपति
वर्षन्विराडावृथ्स्वाहावस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्भूतरावृथ्स्वाहा
मान्दा वाशाः शुन्ध्यूरजिराः। ज्योतिष्मतीस्तमस्वरीरुन्दतीः
सुफेनाः। मित्रभृतः र्षत्रभृतः सुराष्ट्रा इह मांऽवत। वृष्णो
अश्वस्य संदानमसि वृष्ट्यै त्वोप नह्यामि॥२०॥

पूतिरावृद्धिचत्वारिंशच्च॥७॥ [७]

देवां वसव्या अग्ने सोम सूर्य। देवाः शर्मण्या
 मित्रावरुणार्थमन्त्र। देवाः सपीतयोऽपां नपादाशुहेमन्त्र। उद्रो
 दत्तोऽदधिभिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिख्यात्पृथिव्यास्ततो
 नो वृष्ट्याऽवत। दिवा चित्तमः कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन।
 पृथिवीं यद्व्युन्दन्ति। आ यं नरः सुदानवो ददाशुषे दिवः
 कोशमचुच्यवुः। वि पर्जन्याः सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना
 यन्ति॥ २१॥

वृष्टयः। उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा
 पुरीषिणः। न वो दस्त्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा
 अवृत्सत। सृजा वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रम्पृण। अज्जा असि
 प्रथमजा बलमसि समुद्रियम्। उन्नम्भय पृथिवीम्भिन्दीदं
 दिव्यं नभः। उद्रो दिव्यस्य नो देहीशानो वि सृजा दृतिम्।
 ये देवा दिविभागा येऽन्तरिख्यभागा ये पृथिविभागाः। त
 इमं यज्ञमवन्तु त इदं ख्येत्रमा विशन्तु त इदं ख्येत्रमनु वि
 विशन्तु॥ २२॥

यन्ति देवा विशतिश्च॥ ८॥

[८]

मारुतमसि मरुतामोज इति कृष्णं वासः कृष्णतूष्म्परि

धत्त ए॒तद्वै वृ॒ष्ट्यै रू॒पः स॒रूप ए॒व भू॒त्वा प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑ति
 र॒मय॑त मरुतः श्ये॒नमा॒यिन॒मिति॑ पश्चाद्वा॒तम्प॑ति मी॒वति
 पु॒रोवा॑तमे॒व ज॑नयति व॒र्षस्याव॑रुद्धौ वा॒तना॒मानि॑ जु॒होति
 वा॒युर्वै वृ॒ष्ट्या ई॒शे वा॒युमे॒व स्वेन॑ भा॒ग॒धेये॒नोप॑ धावति स
 ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑त्यष्टौ॥ २३॥

जु॒होति॑ च॒तस्रो॒ वै दि॒शश्च॑त॒स्रोऽवा॑न्तरदि॒शा दि॒ग्भ्य
 ए॒व वृ॒ष्टिः स॒म्प्र च्या॑वयति कृ॒ष्णाजि॒ने सं यौ॑ति
 ह॒विरे॒वाक॑रन्तर्वे॒दि सं यौ॑त्यव॑रुद्धौ यती॒नाम॑द्यमा॒नाना॑
 शी॒र्षाणि॑ प॒राप॑तन्ते ख॒र्जूरा॑ अभ॒वन्तेषा॑ र॒स ऊ॒र्ध्वो-
 ऽप॑त॒तानि॑ क॒रीरा॑ण्यभ॒वन्सौ॒म्यानि॑ वै क॒रीरा॑णि सौ॒म्या
 ख॒लु वा आ॑हु॒तिर्दि॒वो वृ॒ष्टिं च्या॑वयति यत्क॒रीरा॑णि
 भ॒वन्ति॑॥ २४॥

सौ॒म्ययै॑वाहु॒त्या दि॒वो वृ॒ष्टि॒मव॑ रु॒द्धे मधु॑षा॒ सं यौ॑त्य॒पां
 वा ए॒ष ओ॒षधी॑ना॒ र॒सो य॒न्मध्व॑द्वा ए॒वौष॑धी॒भ्यो व॒र्षत्य॑थो
 अ॒द्वा ए॒वौष॑धी॒भ्यो वृ॒ष्टिं नि॑ न॒यति॑ मा॒न्दा वा॒शा इति॑ सं
 यौ॑ति ना॒म॒धेयै॑रे॒वैना॒ अ॒च्छे॑त्यथो यथा॑ ब्रू॒याद॑सा॒वेही॑त्ये॒वमे॒वैना॑
 ना॒म॒धेयै॑रा॥ २५॥

च्याव॒यति॑ वृ॒ष्णो अश्व॑स्य॒ सं॒दान॑मसि॒ वृष्टे॑ त्वोप॑
नह्यामीत्या॑ह वृषा॒ वा अश्वो॑ वृषा॒ पर्जन्यः॑ कृ॒ष्ण इ॒व खलु॑ वै
भू॒त्वा व॑र्षति॒ रूपेणै॒वैन॑ ५ सम॑र्धयति॒ व॒र्षस्याव॑रुद्धौ ॥ २६ ॥

अष्टौ भवन्ति नामधेयैरैकान्नत्रिंशच्च ॥ १ ॥ [१]

देवा॑ वसव्या॒ देवाः॑ शर्म॒ण्या देवाः॑ सपी॒तय॑ इत्या
ब॑ध्नाति॒ देवता॑भिरे॒वान्व॑हं वृष्टि॑मिच्छति॒ यदि॑ व॒र्षेत्ताव॑त्ये॒व
हो॑तव्यं॒ यदि॑ न व॒र्षेच्छ्वो॑ भू॒ते ह॒विर्निर्व॑पेदहोरा॒त्रे वै
मि॒त्रावरु॑णावहोरा॒त्राभ्यां॑ खलु॑ वै पर्जन्यो॑ व॒र्षति॒ नक्तं॑ वा
हि दि॒वा वा व॑र्षति॒ मि॒त्रावरु॑णावे॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑
धा॒वति॒ तावे॒वास्मै॑ ॥ २७ ॥

अ॒होरा॒त्राभ्यां॑ पर्जन्यं॑ व॒र्षय॑तोऽ॒ग्नये॑ धाम॒च्छदे॑
पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पेन्मा॒रुत॑ ५ स॒प्तक॑पाल॑ ५
सौ॒र्यमे॑ककपालम॒ग्निर्वा इ॒तो वृष्टि॑मुदी॒रय॑ति म॒रुतः॑
सृ॒ष्टां न॑यन्ति य॒दा खलु॑ वा अ॒सावा॑दित्यो न्यङ्ग॒श्मिभिः॑
पर्या॑वर्ततेऽथ॑ व॒र्षति॒ धाम॒च्छदि॑व॒ खलु॑ वै भू॒त्वा व॑र्षत्ये॒ता
वै दे॒वता॒ वृष्ट्या॑ ई॒शते॒ ता ए॒व स्वेन॑ भा॒गधे॒येनोप॑ धा॒वति॒
ताः ॥ २८ ॥

ए॒वास्मै॑ पु॒र्जन्यं॑ व॒र्षय॑न्त्यु॒ताव॑र्षिष्यन्व॒र्षत्ये॑व
 सृ॒जा वृ॑ष्टिं दि॒व आ॒द्भिः स॑मु॒द्रम्पृ॑णेत्या॒हेमा॑श्चै॒वामू॑श्चा॒पः
 स॑म॒र्धय॑त्यथो॒ आ॒भिरे॒वामू॑रच्छै॒त्य॒जा अ॑सि प्रथ॒म॒जा ब॑ल॒मसि॑
 स॑मु॒द्रिय॑मित्या॒ह यथा॑य॒जुरे॒वैतदु॑न्न॒म्भय॑ पृथि॒वीमि॑ति॒ व॒र्षा॒ह्वां
 जु॑होत्ये॒षा वा ओष॑धी॒नां वृ॑ष्टि॒वनि॑स्तयै॒व वृ॑ष्टि॒मा च्या॑वयति
 ये दे॒वा दि॒विभा॑गा इति॑ कृ॒ष्णाजि॑नम॒व धू॑नोती॒म ए॒वास्मै॑
 लो॒काः प्री॒ता अ॒भीष्टा॑ भवन्ति॥ २९॥

अस्मै धावति ता वा एकविंशतिश्च॥ 10॥ ————— [१०]

स॒र्वाणि॑ छ॒न्दा॑स्ये॒तस्या॑मि॒ष्ट्याम॑नू॒च्यानी॑त्या॒हस्त्रि॑ष्टु॒भो वा
 ए॒तद्वी॑र्यं यत्क॒कुदु॑ष्णिहा जग॑त्ये॒ यदु॑ष्णिहक॒कुभा॑व॒न्वाह॑ तेनै॒व
 स॒र्वाणि॑ छ॒न्दा॑स्य॒व रु॑न्दे गाय॒त्री वा ए॒षा यदु॑ष्णिहा या॒नि
 च॒त्वार्य॑ध्य॒खरा॑णि चतु॑ष्पाद ए॒व ते प॑शवो॒ यथा॑ पुरो॒डाशे॑
 पुरो॒डाशो॑ऽध्ये॒वमे॒व तद्य॑दृच्य॒ध्य॒खरा॑णि य॒ज्ञग॑त्या॥ ३०॥

प॒रिद॒ध्याद॑न्तं य॒ज्ञं ग॑मये॒त्रिष्टु॑भा॒ परि॑ दधातीन्द्रि॒यं वै
 वी॒र्यं त्रि॑ष्टु॒गिन्द्रि॒य ए॒व वी॒र्यं य॒ज्ञम्प्र॑ति॒ ष्ठाप॑यति॒ नान्तं॑
 ग॑मय॒त्यग्ने॒ त्री ते॒ वाजि॑ना॒ त्री ष॑ध॒स्थेति॑ त्रि॒वत्या॑ परि॑ दधाति
 स॒रूप॑त्वाय॒ सर्वो॑ वा ए॒ष य॒ज्ञो यत्रै॑धा॒तवी॒यङ्कामा॑य॒कामा॑य॒

प्र युज्यते सर्वेभ्यो हि कामेभ्यो यज्ञः प्रयुज्यते त्रैधातवीयेन
यजेताभिचरन्त्सर्वो वै ॥ ३१ ॥

एष यज्ञो यत्रैधातवीयः सर्वेणैवैनं यज्ञेनाभि चरति
स्तृणुत एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो
यत्रैधातवीयः सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्त्स्तृणुत
एतयैव यजेत सहस्रेण यक्ष्यमाणः प्रजातमेवैनद्वदात्येतयैव
यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं वा एष पशूनां गच्छति ॥ ३२ ॥

यः सहस्रेण यजते प्रजापतिः खलु वै पशूनसृजत
ताः स्त्रैधातवीयेनैवासृजत य एवं विद्वाः स्त्रैधातवीयेन
पशुकामो यजते यस्मादेव योनेः प्रजापतिः पशूनसृजत
तस्मादेवैनान्सृजत उपैनमुत्तरः सहस्रं नमति देवताभ्यो
वा एष आ वृश्च्यते यो यक्ष्य इत्युक्त्वा न यजते त्रैधातवीयेन
यजेत सर्वो वा एष यज्ञः ॥ ३३ ॥

यत्रैधातवीयः सर्वेणैव यज्ञेन यजते न देवताभ्य
आ वृश्च्यते द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति ते
त्रयश्चतुष्कपालास्त्रिष्वमृद्धत्वाय त्रयः पुरोडाशा भवन्ति
त्रय इमे लोका एषां लोकानामाप्त्या उत्तरउत्तरो

ज्याया॑न्भवत्ये॒वमि॑व॒ हीमे॑ लो॒का य॑व॒मयो॑ मध्यं॒ एत॑द्वा
अ॒न्तरि॑रि॒ष्वस्य॑ रूपं॒ समृ॑द्धौ॒ सर्वे॑षामभि॒गम॑य॒न्नव॑
द्यत्य॑छ॒म्बद्वा॒रं॒ हिर॑ण्यं ददाति॒ तेज॑ ए॒व॥ ३४॥

अ॒व॑ रु॒द्धे ता॒र्प्यं द॑दाति॒ प॒शूने॒वाव॑ रु॒द्धे धे॑नुं
द॑दात्या॒शिष॑ ए॒वाव॑ रु॒द्धे सा॒मो वा ए॒ष वर्णो॑ यद्वि॒रण्यं॑
यजु॑षां ता॒र्प्यमु॑क्थाम॒दाना॑ धे॒नुरे॒ताने॒व सर्वा॑न् वर्णा॒नव॑
रु॒द्धे॥ ३५॥

जग॑त्याऽभि॒चर॑न्त्सर्वो॒ वै ग॑च्छति॒ यज्ञ॑स्तेजं॒ ए॒व त्रि॑श॒च्च॥ ११॥

त्वष्टा॑ ह॒तपु॑त्रो॒ वीन्द्र॑ः सोम॒माह॑र॒त्तस्मि॒न्निन्द्र॑
उ॒पह॑वमै॒च्छत॒ तं नो॑पा॒ह्वय॑त॒ पु॒त्रम्मे॑ऽवधी॒रिति॑ स
य॑ज्ञ॒वेश॑सं कृ॒त्वा प्रा॒सहा॒ सोम॑मपि॒ब॒त्तस्य॑ यद॒त्यशि॑ष्यत॒
तत्त्वष्टा॑ह॒वनी॒यमु॑प॒ प्राव॑र्तय॒त्स्वाहेन्द्र॑शत्रु॒र्वध॑स्वेति॒ स
याव॑द॒ूर्ध्वः प॑रा॒विध्य॑ति॒ ताव॑ति॒ स्व॒यमे॒व व्य॑रम॒त॒ यदि॑ वा
ताव॑त्प्रवृ॒णम्॥ ३६॥

आसी॑द्यदि॒ वा ता॒वद॒ध्यग्ने॑रासी॒त्स स॒म्भवं॑न्न॒ग्नीषो॑मा॒वभि॑
स॒म॒भव॑त्स इ॒षुमा॑त्रमि॒षुमा॑त्रं वि॒ष्वङ्हु॒र्वध॑त॒ स इ॒माल्लो॑का॒नवृ॑णो॒द्य
वृ॒त्रत्व॑न्तस्मा॒दिन्द्रो॑ऽबिभे॒दपि॑ त्वष्टा॒ तस्मै॑ त्वष्टा॒

वज्रमसिञ्चत्तपो वै स वज्र आसीत्तमुद्यन्तुं नाशक्रोदथ वै
तरहि विष्णुः॥३७॥

अन्या देवतासीत्सोऽब्रवीद्विष्णवेहीदमा हरिष्यावो
येनायमिदमिति स विष्णुस्त्रेधात्मानं वि न्यधत्त पृथिव्यां
तृतीयमन्तरिख्ये तृतीयं दिवि तृतीयमभिपर्यावर्ताच्चबिभेद्यत्पृथि
तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्णवंनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा
मे प्र हारस्ति वा इदम्॥३८॥

मयि वीर्यं तत्ते प्र दास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत्तत्प्रत्यंगृह्णादथ
मेति तद्विष्णवेति प्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यंगृह्णादस्मास्विन्द्रं
इन्द्रियं दधात्विति यदन्तरिख्ये तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो
वज्रमुदयच्छद्विष्णवंनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्र हारस्ति वा
इदम्॥३९॥

मयि वीर्यं तत्ते प्र दास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत्तत्प्रत्यंगृह्णाद्वि
इति तद्विष्णवेति प्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यंगृह्णादस्मास्विन्द्रं
इन्द्रियं दधात्विति यद्वि तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्णु
सोऽब्रवीन्मा मे प्र हार्येनाहम्॥४०॥

इदमस्मि तत्ते प्र दास्यामीति त्वी (३) इत्यब्रवीत्सन्धान्तु

सं दधावहृ त्वामेव प्र विशानीति यन्माम्प्रविशेः किम्मा भुञ्ज्या
इत्यब्रवीत्त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वाम्प्र विशेयमित्यब्रवीत्तं
वृत्रः प्राविशदुदरं वै वृत्रः ख्युत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो
यः॥ ४१॥

एवं वेद हन्ति ख्युधम्भ्रातृव्यन्तदस्मै प्रायच्छुत्तप्रत्यगृह्णात्रिम
इति तद्विष्णवेति प्रायच्छुत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र
इन्द्रियं दधात्विति यत्रिः प्रायच्छुत्रिः प्रत्यगृह्णात्तत्रिधातोस्त्रिधातु
यद्विष्णुरन्वतिष्ठत् विष्णवेति प्रायच्छुत्तस्मादैन्द्रावैष्णवः
हविर्भवति यद्वा इदं किं च तदस्मै तत्प्रायच्छुदृचः सामानि
यजूंषि सहस्रं वा अस्मै तत्प्रायच्छुत्तस्मात्सहस्रदखिणम्॥ ४२॥

प्रवणं विष्णुर्वा इदमिदमहं यो भवत्येकविंशतिश्च॥ १२॥

देवा वै राजन्याञ्जायमानादबिभयुस्तमन्तरेव सन्तं
दाम्नापौम्भन्त्स वा एषोऽपौब्धो जायते यद्राजन्यो यद्वा एषो-
ऽनपौब्धो जायेत वृत्रान्धः श्वरेद्यं कामयेत राजन्यमनपौब्धो
जायेत वृत्रान्धः श्वरेदिति तस्मा एतमैन्द्राबारहस्पत्यं
चरुं निर्वपेदैन्द्रो वै राजन्यो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनं
दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति हिरण्मयं दाम् दखिणा साख्यादेवैनं

दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति॥४३॥

ए॒न॒न्द्वा॒द॒श च॥13॥ [१३]

न॒वो॒न॒वो भ॒वति॒ जा॒य॒मा॒नोऽह्नां॑ के॒तु॒रु॒ष॒सा॒मे॒त्य॒ग्रे॑।
भा॒गं दे॒वेभ्यो॒ वि द॑धा॒त्या॒य॒न् च॒न्द्र॒मा॑स्ति॒रति॑ दी॒र्घ॒मा॒युः।
य॒मा॒दि॒त्या अ॒शु॒मा॑प्या॒य॒य॑न्ति॒ यम॑खि॒तम॑खि॒तयः॑
पि॒ब॑न्ति। तेन॑ नो॒ राजा॒ वरु॑णो॒ बृह॑स्पति॒रा प्या॑य॒यन्तु॒
भुव॑नस्य गो॒पाः। प्रा॒च्यां दि॒शि त्वमि॑न्द्रा॒सि राजो॒तोदी॑च्यां
वृ॒त्रह॑न्वृ॒त्रहा॒सि। यत्र॒ यन्ति॑ स्त्रो॒त्यास्त॑त्॥४४॥

जि॒तं ते॑ द॒खि॒णतो॑ वृ॒षभ॑ ए॒धि ह॒व्यः। इन्द्रो॑ ज॒याति॒
न परा॑ ज॒याता॑ अ॒धि॒रा॒जो राज॑सु राज॒याति॑। वि॒श्वा हि॒
भू॒याः पृ॒त॒ना अ॒भि॒ष्टीरु॑प॒सद्यो॑ नम॒स्यो॑ यथा॒सत्। अ॒स्ये॒दे॒व
प्र रि॑रि॒चे म॒हित्वं दि॒वः पृ॒थि॒व्याः पर्य॑न्तरि॒ख्यात्। स्व॒राडिन्द्रो॑
दम॒ आ वि॒श्वगू॑र्तः स्व॒रि॒रम॑त्रो वव॒ख्ये रणा॑य। अ॒भि त्वा॑ शूर
नो॒नु॒मोऽदु॑ग्धा इव धे॒नवः॑। ईशा॑नम्॥४५॥

अ॒स्य जग॑तः सुवृ॒द्ध॒श॒मीशा॑नमिन्द्र त॒स्थुषः॑। त्वामि॒द्धि
हवा॑महे सा॒ता वाज॑स्य का॒रवः॑। त्वां वृ॒त्रेष्वि॑न्द्र सत्प॑तिं
नर॒स्त्वां का॑ष्ठा॒स्वर्व॑तः। यद्वा॒व इन्द्र॑ ते श॒त॒ श॒तम्भू॑मीरु॒त

स्युः। न त्वा वज्रिन्सहस्रं सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी।
पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषावं हर्यश्वाद्विः॥४६॥

सोतुर्बाहुभ्यां सुयंतो नार्वी। रेवतीर्नः सधमाद्
इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। रघुमन्तो याभिर्मदेम। उदग्रे
शुचयस्तव वि ज्योतिषोदु त्यं जातवेदसं सप्त त्वा
हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं विचरखण। चित्रं
देवानामुदगादनीकं चरखुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आप्रा
द्यावापृथिवी अन्तरिख्यं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषः॥४७॥

च। विश्वे देवा ऋतावृधं ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां
युज्यम्पयः। विश्वे देवाः शृणुतेमं हवाम्मे ये अन्तरिख्ये
य उप द्यवि ष्ठा ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा
आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्॥४८॥

तदीशानमद्रिस्तस्थुर्पञ्चिंशच्च॥१४॥ [१४]

विश्वरूपस्त्वष्टेन्द्रं वृत्रम्रंहवादिनः स त्वे नासोमयाज्येष वै देवस्थो देवा वै नर्वि
नायज्ञोऽग्रे महात्रीन्निर्वीतमायुष्टे द्वादश॥१२॥ विश्वरूपो नैनं शीतरूरावद्य वसु पूर्वद्युर्वाजा
इत्यग्रे महान्निर्वीतमन्या यन्ति चतुःसप्ततिः॥७४॥ विश्वरूपोऽनु ते दायि॥ [१५]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

वि॒श्वरूपो॑ वै त्वा॒ष्ट्रः पु॒रोहि॑तो दे॒वाना॑मासी॒थ्स्रस्त्री॑यो-
 ऽसुरा॑णा॒न्तस्य॑ त्रीणि॑ शी॒र्षाण्या॑सन्थ्सोम॒पान॑ꣳ सुरा॒पान॑मन्नाद॒न-
 स प्र॒त्यर्ख्यं॑ दे॒वेभ्यो॑ भा॒गम॑वदत्प॒रोर्ख्य॑मसुरे॒भ्यः सर्व॑स्मै वै
 प्र॒त्यर्ख्य॑म्भा॒गं व॑दन्ति॒ यस्मा॑ ए॒व प॒रोर्ख्यं॑ व॑दन्ति॒ तस्य॑
 भा॒ग उ॑दितस्तस्मा॒दिन्द्रो॑ऽबिभेदी॒दृङ्क्षे॑ रा॒ष्ट्रं वि॑ पर्याव॑र्तय॒तीति॑
 तस्य॑ वज्र॑मा॒दाय॑ शी॒र्षाण्य॑च्छि॒न्नद्य॑त्सोम॒पानम्॑॥१॥

आसी॒थ्स क॑पिञ्ज॒लोऽभ॑वद्यत्सुरा॒पान॑ꣳ स क॑ल॒विङ्को
 यद॑न्नाद॒नꣳ स ति॑त्तिरिस्तस्या॑ञ्जलिना॑ ब्रह्म॒हत्या॑मुपा॑गृह्णा॒त्ताꣳ
 सं॑वथ्स॒रम॑बिभ॒स्तम्भू॑तान्य॒भ्यंक्रो॑शन्ब्रह्म॒हन्ति॑ति॒ स
 पृ॑थि॒वीमुपा॑सीद॒स्यै ब्र॑ह्म॒हत्या॑यै तृती॑यम्प्रति॑ गृहा॒णेति॑
 सा॒ब्रवी॑द्वरं॑ वृ॒णै खा॒तात्प॑राभविष्य॒न्ती म॑न्ये॒ ततो॑ मा॒ परा॑
 भू॒वमि॑ति॒ पुरा॑ ते॑॥२॥

सं॑व॒थ्स॒रादपि॑ रोहा॒दित्य॑ब्रवी॒त्तस्मा॑त्पुरा॒ सं॑वथ्स॒रात्पृ॑थि॒व्यै
 खा॒तमपि॑ रोहति॒ वारै॑वृ॒तꣳ ह्य॑स्यै तृती॑यम्ब्रह्म॒हत्या॑यै
 प्र॒त्यगृ॑ह्णा॒त्तथ्स्र॑कृ॒तमि॑रि॒णम॑भ॒वत्तस्मा॑दाहि॒ताग्निः॑ श्र॒द्धादे॑वः

स्वकृतं इरिणे नावं स्येद्ब्रह्महत्यायै ह्येष वर्णः स
 वनस्पतीनुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयम्प्रति गृहीतेति
 तैऽब्रुवन्वरं वृणामहे वृक्षणात्॥३॥

पराभविष्यन्तो मन्यामहे ततो मा परा भूमेत्याव्रश्चनाद्वो
 भूयांस उतिष्ठानित्यब्रवीत्तस्मादाव्रश्चनादृक्षाणाम्भूयांस
 उतिष्ठन्ति वारंवृतः३ ह्येषान्तृतीयम्ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृह्णन्स
 निर्यासोऽभवत्तस्मान्निर्यासस्य नाशयम्ब्रह्महत्यायै ह्येष
 वर्णोऽथो खलु य एव लोहितो यो वाऽऽव्रश्चनान्निर्येषति
 तस्य नाशयम्॥४॥

काममन्यस्य स स्त्रीषंसादमुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै
 तृतीयम्प्रति गृहीतेति ता अब्रुवन्वरं वृणामहा ऋत्वियात्प्रजां
 विन्दामहे काममा विजनितोः सम्भवामेति तस्मादृत्वियाश्चिन्नयः
 प्रजां विन्दन्ते काममा विजनितोः सम्भवन्ति वारंवृतः३
 ह्यासान्तृतीयम्ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृह्णन्सा मलवद्वासा
 अभवत्तस्मान्मलवद्वाससा न सं वदेत॥५॥

न सहासीत नास्या अन्नमद्याद्ब्रह्महत्यायै ह्येषा
 वर्णम्प्रतिमुच्यास्तेऽथो खल्वाहुरभ्यञ्जनं वाव स्त्रिया

अन्नमभ्यञ्जनमेव न प्रतिगृह्यं काममन्यदिति याम्मलंवद्वाससः
 सम्भवन्ति यस्ततो जायते सौऽभिषिक्तो यामरण्ये तस्यै
 स्तेनो याम्पराचीं तस्यै हीतमुख्यपगल्भो या स्नाति तस्यां
 अप्सु मारुको या॥६॥

अभ्यङ्गे तस्यै दुश्चर्मा या प्रलिखते तस्यै खलतिरंपमारी
 याऽऽङ्गे तस्यै काणो या दतो धावते तस्यै श्यावदन् या
 नखानि निकृन्तते तस्यै कुनखी या कृणत्ति तस्यै क्लीबो
 या रज्जुः सृजति तस्यां उद्धन्धुको या पर्णेन पिबति
 तस्यां उन्मादुको या खर्वेण पिबति तस्यै खर्वस्तिस्त्रो
 रात्रीर्व्रतं चरेदञ्जलिना वा पिबेदखर्वेण वा पात्रेण प्रजायै
 गोपीथाय॥७॥

यत्सोमपानन्ते वृक्षान्तस्य नाशयं वदेत् मारुको याऽखर्वेण वा त्रीणि च॥१॥—[१]

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रः सोममाहरत्तस्मिन्निन्द्रं
 उपहवमैच्छत् तं नोपाह्वयत् पुत्रम्मेऽवधीरिति स
 यज्ञवेशसं कृत्वा प्रासहा सोममपिबत्तस्य यदत्यशिष्यत्
 तत्त्वष्टाहवनीयमुप प्रावर्तयत्स्वाहेन्द्रशत्रुर्वधस्वेति यदवर्तयत्तद्वृत्रं
 वृत्रत्वं यदब्रवीत्स्वाहेन्द्रशत्रुर्वधस्वेति तस्मादस्य॥८॥

नैनं शीतरूरो हतस्ताभ्यामेनमभ्यनयत्तस्माञ्जञ्जभ्यमानादग्र
निरक्रामताम्प्राणापानौ वा एनं तदजहिताम् प्राणो वै द्रव्यो-
ऽपानः क्रतुस्तस्माञ्जञ्जभ्यमानो ब्रूयान्मयि द्रव्यक्रतू इति
प्राणापानावेवात्मन्धत्ते सर्वमायुरेति स देवता वृत्रान्निर्हूय
वार्त्रघ्नं हविः पूर्णमासे निरवपद्धन्ति वा एनम्पूर्णमास
आ॥११॥

अ॒मा॒वा॒स्या॒याम्प्या॒य॒य॒न्ति॒ तस्मा॒द्वार्त्र॑घ्नी पूर्ण॒मा॒से-
 ऽनू॑च्येते वृध॑न्वती अ॒मा॒वा॒स्या॒यान्त॑त्स॒ऽस्थाप्य॒ वार्त्र॑घ्न॒ः
 ह॒विर्वज्र॑मा॒दाय॒ पुन॑र॒भ्या॒य॒त॒ ते अ॑ब्रूता॒न्द्यावा॑पृथि॒वी
 मा प्र हा॑रा॒वयो॑र्वै श्रित॒ इति॒ ते अ॑ब्रूतां वरं
 वृणा॑वहै न॒ख्यत्र॑विहिता॒ऽहम॑सा॒नीत्य॑साव॑ब्रवीच्चि॒त्रवि॑हिता-
 ऽह॒मिती॑यन्तस्मा॒न्नख्य॑त्रविहिता॒ऽसौ चि॒त्रवि॑हिते॒यं य ए॒वं
 द्यावा॑पृथि॒व्योः॥१२॥

वरं वेदै॒नं वरो॑ गच्छति॒ स आ॒भ्यामे॒व प्र॑सूत॒ इन्द्रो॑
 वृ॒त्रम॑हन्ते दे॒वा वृ॒त्रः ह॒त्वाऽग्नी॑षोमा॑वब्रुवन्॒हव्यं॑ नो
 वह॑त॒मिति॒ ताव॑ब्रूता॒मप॑तेजसौ॒ वै त्यौ वृ॒त्रे वै त्ययो॑स्तेज॒
 इति॒ तेऽब्रु॑वन्क इ॒दम॑च्छेतीति॒ गौरि॑त्य॒ब्रुव॑न्गौर्वाव सर्व॑स्य
 मि॒त्रमिति॒ साऽब्र॑वीत्॥१३॥

वरं वृ॒णै म॒य्ये॒व स॒तोभ॑येन भुन॒जाध्वा॒ इति॒
 तद्वी॑राहर॒त्तस्मा॑द्ग॒वि स॒तोभ॑येन भुञ्जत ए॒तद्वा अ॒ग्नेस्तेजो॑
 यद्धृ॑तमे॒तत्सोम॑स्य॒ यत्प॒यो य ए॒वम॑ग्नीषोम॑योस्तेजो॒ वेद॑
 तेज॒स्यै॒व भ॑वति ब्रह्म॒वादि॑नो वदन्ति कि॒न्दे॒वत्य॑म्पौर्ण॒मा॒समि॑ति
 प्रा॒जाप॒त्यमि॑ति ब्रू॒यात्ते॒नेन्द्रं॑ ज्येष्ठ॒म्पुत्रं॑ नि॒रवा॑साय॒यदिति॑

तस्माञ्ज्येष्ठम्पुत्रं धनेन निरवसाययन्ति॥१४॥

अस्य मा वेदा द्यावापृथिव्योरब्रवीदिति तस्माच्चत्वारि च॥२॥ [२]

इन्द्रं वृत्रं जघ्निवाँसम्मृधोऽभि प्रावैपन्त स एतं
वैमृधम्पूणमासेऽनुनिर्वाप्यमपश्यत्तं निरवपत्तेन वै स
मृधोऽपाहत यद्वैमृधः पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति मृध एव
तेन यजमानोऽप हत इन्द्रो वृत्रं हत्वा देवताभिश्चेन्द्रियेण
च व्यार्ध्यत स एतमाग्नेयमष्टाकपालममावास्यायामपश्यदैन्द्रं
दधि॥१५॥

तं निरवपत्तेन वै स देवताश्चेन्द्रियं चावारुन्ध
यदाग्नेयोऽष्टाकपालोऽमावास्यायाम्भवत्यैन्द्रं दधि देवताश्चैव
तेनैन्द्रियं च यजमानोऽव रुन्ध इन्द्रस्य वृत्रं जघ्नुष
इन्द्रियं वीर्यम्पृथिवीमनु व्यार्च्छत्तदोषधयो वीरुधोऽभवन्त्स
प्रजापतिमुपाधावद्धृत्रम्मे जघ्नुष इन्द्रियं वीर्यम्॥१६॥

पृथिवीमनु व्यार्त्तदोषधयो वीरुधोऽभूवन्निति स
प्रजापतिः पशूनब्रवीदेतदस्मै सं नयतेति तत्पशव
ओषधीभ्योऽध्यात्मन्त्समनयन्तत्प्रत्यदुहन् यत्समनयन्तत्सान्ना
सान्नाय्यत्वं यत्प्रत्यदुहन्तत्प्रतिधुषः प्रतिधुक्त्वं समनैषुः

प्रत्यधुख्यन्न तु मयि श्रयत् इत्यब्रवीदेतदस्मै॥१७॥

शृतं कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै शृतमकुर्वन्निन्द्रियं वावास्मिन्वीर्यं
तदश्रयन्तच्छृतस्य शृतत्वः समनैषुः प्रत्यधुख्यच्छृतमक्रन्न
तु मा धिनोतीत्यब्रवीदेतदस्मै दधि कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै
दध्यकुर्वन्तदेनमधिनोत्तद्दध्नो दधित्वम्ब्रह्मवादिनो वदन्ति दध्नः
पूर्वस्यावदेयम्॥१८॥

दधि हि पूर्वं क्रियत् इत्यनादृत्य तच्छृतस्यैव पूर्वस्याव
द्येदिन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यं श्रित्वा दध्नोपरिष्ठाद्धिनोति
यथापूर्वमुपैति यत्पूतीकैर्वा पर्णवल्कैर्वातश्चाथसौम्यं
तद्यत्कलै राख्यसं तद्यत्तण्डुलैर्वैश्वदेवं तद्यदातश्चनेन मानुषं
तद्यद्दध्ना तथ्सेन्द्र दध्ना तनक्ति॥१९॥

सेन्द्रत्वायाग्निहोत्रोच्छेषणमभ्यातनक्ति यज्ञस्य संतत्या
इन्द्रो वृत्रं हत्वा परां परावतमगच्छदपाराधमिति
मन्यमानस्तं देवताः प्रेषमैच्छन्त्सोऽब्रवीत्प्रजापतिर्यः
प्रथमोऽनुविन्दति तस्य प्रथमम्भागधेयमिति तम्पितरो-
ऽन्वविन्दन्तस्मात्पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते सोऽमावास्यां
प्रत्यागच्छत्तं देवा अभि समगच्छन्तामा वै नः॥२०॥

अद्य वसु वसुतीतीन्द्रो हि देवानां वसु तदमावास्याया
 अमावास्यत्वम्ब्रह्मवादिनो वदन्ति किन्देवत्यः सान्नाय्यमिति
 वैश्वदेवमिति ब्रूयाद्विश्वे हि तद्देवा भागधेयमभि
 समगच्छन्तेत्यथो खल्वैन्द्रमित्येव ब्रूयादिन्द्रं वाव ते
 तद्विषज्यन्तोऽभि समगच्छन्तेति॥२१॥

दधि मे जघ्नुष इन्द्रियं वीर्यमित्यब्रवीदेतदस्मा अवदेयन्तनक्ति नो द्विचत्वारिंशच्च॥३॥[३]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै दर्शपूर्णमासौ यजेत य
 एनौ सेन्द्रो यजेतेति वैमृधः पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति
 तेन पूर्णमासः सेन्द्र ऐन्द्रं दध्यमावास्यायां तेनामावास्या
 सेन्द्रा य एवं विद्वान्दर्शपूर्णमासौ यजते सेन्द्रावेवेनौ यजते
 श्वःश्वोऽस्मा ईजानाय वसीयो भवति देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत
 तदसुरा अकुर्वत ते देवा एताम्॥२२॥

इष्टिमपश्यन्नाग्रावैष्णवमेकादशकपालः सरस्वत्यै चरुः
 सरस्वते चरुं ताम्पौर्णमासः सःस्थाप्यानु निरवपन्ततो
 देवा अभवन्परासुरा यो भ्रातृव्यवान्स्यात्स पौर्णमासः
 सःस्थाप्यैतामिष्टिमानु निर्वपेत्पौर्णमासेनैव वज्रम्भ्रातृव्याय
 प्रहृत्याग्रावैष्णवेन देवतांश्च यज्ञं च भ्रातृव्यस्य वृद्धे

मिथुनान्पशून्त्सारस्वताभ्यां यावदेवास्यास्ति तत्॥२३॥

सर्वं वृद्धे पौर्णमासीमेव यजेत भ्रातृव्यवान्नामावास्यां
हत्वा भ्रातृव्यं नाप्याययति साकम्प्रस्थायीयेन यजेत
पशुकामो यस्मै वा अल्पेनाहरन्ति नात्मना तृप्यति नान्यस्मै
ददाति यस्मै महता तृप्यत्यात्मना ददात्यन्यस्मै महता पूर्णं
होतव्यन्तृप्त एवैनमिन्द्रः प्रजया पशुभिस्तर्पयति दारुपात्रेण
जुहोति न हि मृन्मयमाहुतिमानश औदुम्बरम्॥२४॥

भूवत्यूर्वा उदुम्बर ऊर्क्पर्शव ऊर्जैवास्मा ऊर्जम्पशूनव
रुद्धे नागतश्रीर्महेन्द्रं यजेत त्रयो वै गतश्रियः शुश्रुवान्ग्रामणी
राजन्यस्तेषाम्महेन्द्रो देवता यो वै स्वां देवतामतिरयजते
प्र स्वायै देवतायै च्यवते न पराम्प्राप्नोति पापीयान्भवति
संवत्सरमिन्द्रं यजेत संवत्सरं हि व्रतं नाति स्वा॥२५॥

एवैनं देवतेज्यमाना भूत्या इद्धे वसीयान्भवति
संवत्सरस्य परस्तादग्र्यै व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेत् संवत्सरमेवैनं वृत्रं जघ्निवांसमग्निर्व्रतपतिर्व्रतमा
लम्भयति ततोऽधि कामं यजेत॥२६॥

नासोमयाजी सं नयेदनागतं वा एतस्य पयो यो-
 ऽसोमयाजी यदसोमयाजी संनयेत्परिमोष एव सोऽनृतं
 करोत्यथो परैव सिच्यते सोमयाज्यैव सं नयेत्पयो वै
 सोमः पयः सान्नाय्यम्पयंसैव पय आत्मन्धत्ते वि वा
 एतम्प्रजया पशुभिरर्धयति वर्धयत्यस्य भ्रातृव्यं यस्य
 हविर्निरुप्तम्पुरस्ताच्चन्द्रमाः ॥ २७ ॥

अभ्युदेति त्रेधा तण्डुलान् वि भजेद्ये मध्यमाः स्युस्तान्ग्नये
 दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं कुर्याद्ये स्थविष्ठास्तानिन्द्राय प्रदात्रे
 दधश्चरुं येऽणिष्ठास्तान् विष्णवे शिपिविष्टाय शृते
 चरुमग्निरेवास्मै प्रजाम्प्रजनयति वृद्धामिन्द्रः प्र यच्छति
 यज्ञो वै विष्णुः पशवः शिपिर्यज्ञ एव पशुषु प्रति तिष्ठति न
 द्वे ॥ २८ ॥

यजेत यत्पूर्वया सम्प्रति यजेतोत्तरया छुम्बङ्कुर्याद्यदुत्तरया
 सम्प्रति यजेत पूर्वया छुम्बङ्कुर्यान्नेष्टिर्भवति न यज्ञस्तदनु
 हीतमुख्यपगल्भो जायत एकामेव यजेत प्रगल्भोऽस्य
 जायतेऽनादित्य तद्वै एव यजेत यज्ञमुखमेव पूर्वया लभते
 यजेत उत्तरया देवता एव पूर्वयावरुन्ध इन्द्रियमुत्तरया

देवलोकमेव॥ २९॥

पूर्वयाभिजयति मनुष्यलोकमुत्तरया भूयसो यज्ञक्रतूनुपैत्येषा
वै सुमना नामेष्टिर्यमद्येजानम्पश्चाच्चन्द्रमा अभ्युदेत्यस्मिन्नेवास्मै
लोकेऽर्धुकम्भवति दाख्यायणयज्ञेन सुवर्गकामो यजेत
पूर्णमासे सं नयेन्मैत्रावरुण्याऽऽ- मिष्यामावास्यायां यजेत
पूर्णमासे वै देवानां सुतस्तेषामेतमर्धमासम्प्रसुतस्तेषाम्मैत्रावरु
वशामावास्यायामनूबन्ध्या यत्॥ ३०॥

पूर्वेद्युर्यजते वेदिमेव तत्करोति यद्वथ्सानपाकरोति
सदोहविधाने एव सम्मिनोति यद्यजते देवैरेव सुत्यां
सम्पादयति स एतमर्धमासं सधमादं देवैः सोमंम्पिबति
यन्मैत्रावरुण्यामिष्यामावास्यायां यजते यैवासौ देवानां
वशानूबन्ध्या सो एवैषैतस्य साख्याद्वा एष देवानभ्यारोहति
य एषां यज्ञम्॥ ३१॥

अभ्यारोहति यथा खलु वै श्रेयान्भ्यारूढः कामयते तथा
करोति यद्यवविध्यति पापीयान्भवति यदि नावविध्यति
सदृङ्क्षावृत्काम एतेन यज्ञेन यजेत ख्युरपविर्ह्येष
यज्ञस्ताजक्पुण्यो वा भवति प्र वा मीयते तस्यैतद्वृतं नानृतं

वदेन्न मा॒ऽसमं॑श्रीयान्न स्त्रियमुपेयान्नास्य॒ पल्पूल॑नेन॒ वासः॑
पल्पूलयेयुरेतद्धि दे॒वाः सर्वं॑ न कुर्वन्ति॥ ३२॥

चन्द्रमा द्वे देवलोकमेव यद्यज्ञं पल्पूलयेयुष्षट्॥ ५॥ [५]

ए॒ष वै दे॒व॒र॒थो यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ यो द॑र्शपूर्णमा॒सावि॑ष्टा
सोमे॑न॒ यज॑ते रथंस्पष्ट ए॒वाव॑साने॒ वरे॑ दे॒वाना॑मव॒स्यत्ये॑तानि
वा अ॒ङ्गाप॒रू॑षि संवत्स॒रस्य॑ यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं
वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑तेऽङ्गाप॒रू॑ष्येव संवत्स॒रस्य॑ प्रति॒
दधा॑त्येते वै संवत्स॒रस्य॑ च॒ख्षु॑षी॒ यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं
वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते ताभ्यामे॒व सु॒व॒र्गं लो॒कम॑नु
पश्यति॥ ३३॥

ए॒षा वै दे॒वानां॑ वि॒क्रा॑न्तिर्यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं
वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते दे॒वाना॑मे॒व वि॒क्रा॑न्तिमनु वि
क्र॑मत ए॒ष वै दे॒व॒यानः॑ पन्था॒ यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं
वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते य ए॒व दे॒व॒यानः॑ पन्थास्त॑
स॒मारो॑हत्येतौ वै दे॒वाना॑ः ह॒री॒ यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य
ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते यावे॒व दे॒वाना॑ः ह॒री॒
ताभ्याम्॥ ३४॥

ए॒वैभ्यो॑ ह॒व्यं व॑ह॒त्येत॒द्वै दे॒वाना॑मा॒स्यं यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ
 य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते सा॒ख्यादे॒व दे॒वाना॑मा॒स्ये
 जुहो॑त्ये॒ष वै ह॑वि॒र्धानी॒ यो द॑र्शपूर्णमा॒सया॒जी
 सा॒यम्प्रा॑तर॒ग्निहो॑त्रं जु॒होति॑ यज॑ते द॒र्शपूर्ण॑मा॒साव॑ह॒रहर॑ह॒विर्धा॑
 सु॒तो य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते ह॒विर्धान्य॑स्मीति॒
 सर्व॑मे॒वास्य॑ ब॒र्हिष्यं द॒त्तम्भ॑वति दे॒वा वा अ॑हः॥३५॥

य॒ज्ञियं॑ ना॒विन्द॑न्ते द॒र्शपूर्ण॑मा॒साव॑पुन॒न्तौ वा ए॒तौ पू॒तौ
 मे॒ध्यौ यद्व॑र्शपूर्णमा॒सौ य ए॒वं वि॒द्वान्द॑र्शपूर्णमा॒सौ यज॑ते
 पू॒तावे॒वैनौ॑ मे॒ध्यौ यज॑ते ना॒मावा॒स्यायां॑ च पौ॒र्णमा॒स्यां
 च स्त्रि॒यमु॑पे॒याद्यदु॑पे॒यान्नि॑रिन्द्रि॒यः स्या॒त्सोम॑स्य॒ वै रा॒ज्ञो-
 ऽर्ध॑मा॒सस्य॒ रात्र॑यः प॒त्रय॑ आ॒सन्ता॑सा॒ममावा॒स्यां च
 पौ॒र्णमा॒सीं च नो॑पै॒त्॥३६॥

ते ए॒नम॑भि॒ सम॑न॒ह्येतान्तं॑ यक्ष्मं आ॒र्च्छ॒द्राजा॑नं॒ यक्ष्मं॑
 आ॒र॒दिति॑ तद्रा॒जय॑क्ष्मस्य॒ जन्म॑ यत्पा॒पीया॑नभ॒वत्त-
 त्पा॑पय॒क्ष्मस्य॑ य॒ज्ञाया॑भ्याम॒विन्द॑त्त॒ज्ञाये॒न्यस्य॑ य ए॒वमे॒तेषां॑
 यक्ष्मा॑णां॒ जन्म॑ वेद॒ नैन॑मे॒ते यक्ष्मा॑ वि॒न्दन्ति॒ स ए॒ते ए॒व
 न॑म॒स्यन्नु॑पा॒धाव॑त्ते अ॒ब्रू॒तां वरं॑ वृ॒णाव॑हा आ॒वं दे॒वानां॑ भा॒गधे॑

असाव॥३७॥

आवदधि देवा इज्यान्ता इति तस्मात्सदृशीनां
रात्रीणाममावास्यायां च पौर्णमास्यां च देवा इज्यन्त
एते हि देवानां भागधे भागधा अस्मै मनुष्या भवन्ति
य एवं वेद भूतानि रक्षुधमघ्नन्सद्यो मनुष्या अर्धमासे
देवा मासि पितरः संवत्सरे वनस्पतयस्तस्मादहरहर्मनुष्या
अशनमिच्छन्तेऽर्धमासे देवा इज्यन्ते मासि पितृभ्यः क्रियते
संवत्सरे वनस्पतयः फलं गृह्णन्ति य एवं वेद हन्ति
रक्षुधम्प्रातृव्यम्॥३८॥

पश्यति ताभ्यामहरैदसाव फलं सप्त च॥६॥ [६]

देवा वै नर्चि न यजुष्यश्रयन्त ते सामन्नेवाश्रयन्त हिं
करोति सामैवाकर्हिं करोति यत्रैव देवा अश्रयन्त तत
एवैनान्प्र युङ्क्ते हिं करोति वाच एवैष योगो हिं करोति प्रजा
एव तद्यजमानः सृजते त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां यज्ञस्यैव
तद्वत्सम्॥३९॥

नह्यत्यप्रस्रं साय संततमन्वाह प्राणानामन्नाद्यस्य संतत्या
अथो रक्षसामपहत्यै राथतरीम्प्रथमामन्वाह राथतरो वा

अ॒यं लो॒क इ॒ममे॒व लो॒कम॒भि ज॑यति॒ त्रि॒र्वि गृ॑ह्णाति॒ त्रय॑ इ॒मे
लो॒का इ॒माने॒व लो॒कान॒भि ज॑यति॒ बा॒र्ह॑तीमु॒त्त॒माम॒न्वा॑ह
बा॒र्ह॑तो वा अ॒सौ लो॒कोऽमु॑मे॒व लो॒कम॒भि ज॑यति॒ प्र
वः॥४०॥

वा॒जा इ॒त्यनि॑रु॒क्ताम्प्रा॒जाप॒त्याम॒न्वा॑ह य॒ज्ञो वै
प्र॒जाप॑तिर्य॒ज्ञमे॒व प्र॒जाप॑ति॒मा र॑भते॒ प्र वो॒ वाजा॒
इ॒त्यन्वा॑हान्नं॒ वै वा॒जोऽन्न॑मे॒वाव॑ रु॒न्ध्रे प्र वो॒ वाजा॒
इ॒त्या॒न्वा॑ह तस्मा॑त्प्रा॒चीन॒ः रे॒तो धी॑य॒तेऽग्न॒ आ या॑हि वी॒तय॒
इ॒त्या॑ह तस्मा॑त्प्र॒तीचीः॑ प्र॒जा जा॑यन्ते॒ प्र वो॒ वाजाः॑॥४१॥

इ॒त्यन्वा॑ह मा॒सा वै वा॒जा अ॒र्धमा॑सा अ॒भिद्य॑वो
दे॒वा ह॒विष्म॑न्तो गौ॒र्धृता॑चीं य॒ज्ञो दे॒वाञ्जि॑गाति॒ यज॑मानः
सु॒म्रयु॑रि॒दम॑सी॒दम॑सीत्ये॒व य॒ज्ञस्य॑ प्रि॒यं धा॑माव॑ रु॒न्ध्रे यं
का॒मये॑त॒ सर्व॑मायु॑रि॒यादि॑ति॒ प्र वो॒ वाजा॒ इति॑ तस्या॒नूच्या॑ग्न
आ या॑हि वी॒तय॒ इति॑ संत॑तमु॒त्तर॑म॒र्धर्च॑मा ल॒भेत॑॥४२॥

प्रा॒णेनै॒वास्या॑पानं दा॒धार॒ सर्व॑मायु॑रेति॒ यो वा अ॑र॒न्निः
सा॒मिधे॑नीनां वेदा॑र॒त्नावे॒व भ्रातृ॑व्यं कुरु॒तेऽर्ध॑र्चो॒ सं द॑धात्येष
वा अ॑र॒न्निः सा॒मिधे॑नीनां य ए॒वं वेदा॑र॒त्नावे॒व भ्रातृ॑व्यं कुरु॒त

ऋषेर्ऋषेर्वा एता निर्मिता यत्सामिधेन्यस्ता यदसंयुक्ताः
 स्युः प्रजया पशुभिर्यजमानस्य वि तिष्ठेरन्नर्धर्चौ संदधाति सं
 युनक्त्येवैनास्ता अस्मै संयुक्ता अवरुद्धाः सर्वामाशिषं दुहे॥
 43॥

बृसं वो जायन्ते प्र वो वाजां लभेत दधाति सन्दशं च॥७॥—————[७]

अयंज्ञो वा एष योऽसामाऽग्न आ याहि वीतय इत्याह
 रथंतरस्येष वर्णस्तं त्वां समिद्धिरङ्गिर इत्याह वामदेव्यस्येष
 वर्णो बृहदग्ने सुवीर्यमित्याह बृहत एष वर्णो यदेतं तृचमन्वाह
 यज्ञमेव तत्सामन्वन्तं करोत्यग्निर्मुष्मिल्लोक आसीदादित्यो-
 ऽस्मिन्ताविमौ लोकावशान्तौ॥४४॥

आस्तान्ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यूहामेत्यग्न आ याहि
 वीतय इत्यस्मिल्लोकैऽग्निमदधुर्बृहदग्ने सुवीर्यमित्यमुष्मिल्लोक
 आदित्यन्ततो वा इमौ लोकावशाम्यतां यदेवमन्वाहानयोर्लोकयो
 शान्त्यै शाम्यतोऽस्मा इमौ लोकौ य एवं वेद पञ्चदश
 सामिधेनीरन्वाह पञ्चदश॥४५॥

वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमासशः संवत्सर आप्यते
 तासां त्रीणि च शतानि षष्टिश्चाखराणि तावतीः संवत्सरस्य

रात्रयोऽखरश एव संवत्सरमाप्नोति नृमेधश्च परुच्छेपश्च
 ब्रह्मवाद्यमवदेतामस्मिन्दारावाद्रैऽग्निं जनयाव यतरो नौ
 ब्रह्मीयानिति नृमेधोऽभ्यवदत्स धूममजनयत्परुच्छेपो-
 ऽभ्यवदत्सोऽग्निमजनयदृष इत्यब्रवीत्॥४६॥

यथ्समावद्विद्व कथा त्वमग्निमजीजनो नाहमिति
 सामिधेनीनामेवाहं वर्णं वेदेत्यब्रवीद्यद्वृतवत्पदमनूच्यते स
 आसां वर्णस्तं त्वां समिद्धिरङ्गिर इत्याह सामिधेनीष्वेव
 तज्ज्योतिर्जनयति स्त्रियस्तेन यदृचः स्त्रियस्तेन यद्वायुत्रियः
 स्त्रियस्तेन यथ्सामिधेन्यो वृषण्वतीमन्वाह॥४७॥

तेन पुःस्वतीस्तेन सेन्द्रास्तेन मिथुना अग्निर्देवानां दूत
 आसीदुशना काव्योऽसुराणान्तौ प्रजापतिम्प्रश्नमैतां स
 प्रजापतिरग्निं दूतं वृणीमह इत्यभि पर्यावर्तत ततो देवा
 अभवन्परासुरा यस्यैवं विदुषोऽग्निं दूतं वृणीमह इत्यन्वाह
 भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यध्वरवतीमन्वाह
 भ्रातृव्यमेवैतया॥४८॥

ध्वरति शोचिष्केशस्तमीमह इत्याह पवित्रमेवैतद्यजमानमेवै
 पवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्याह परिधिमेवैतम्परि

दधात्यस्कन्दाय॒ यदतं ऊ॒र्ध्वम॑भ्याद॒ध्याद्यथा॑ बहिःपरि॒धि
स्कन्द॑ति तादृगे॒व तत्र॑यो वा अ॒ग्नयो॑ ह॒व्यवा॑हनो दे॒वानां॑
कव्य॒वाहनः॑ पि॒तृणां॑ स॒हर॑ख्या अ॒सुरा॑णान्त ए॒तर॑ह्या
श॑सन्ते मां वरि॒ष्यते॒ माम्॥४९॥

इति॑ वृणी॒ध्वः ह॑व्य॒वाहन॑मित्या॒ह य ए॒व दे॒वानां॑ तं वृणी॑त
आ॒र्षेयं॑ वृणी॑ते बन्धो॒रे॒व नै॒त्यथो॒ संत॑त्यै प॒रस्ता॑र्वाचो वृणी॑ते
तस्मा॑त्प॒रस्ता॑र्वाचो मनु॒ष्या॑न्पि॒तरोऽनु॒ प्र पि॑पते॥५०॥

अशा॑न्तावाह पञ्च॑दशाब्रवीदन्वा॒हे॒तया॑ वरि॒ष्यते॒ मामेका॑त्रि॒ंशच्च॑॥८॥ [८]

अग्रे॑ म॒हाः अ॒सीत्या॑ह म॒हान् ह्ये॑ष यद॒ग्निर्ब्रा॑ह्म॒णेत्या॑ह
ब्रा॒ह्म॒णो ह्ये॑ष भा॒रते॑त्या॒हैष हि दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यम्भ॑रति दे॒वेद्ध
इत्या॑ह दे॒वा ह्ये॑तमै॒न्ध॒त॒ मन्वि॑द्ध इत्या॑ह मनु॒र्ह्येत॑मु॒त्तरो॑
दे॒वेभ्य॑ ऐ॒न्द्रर्षि॑ष्टु॒त इत्या॑ह॒र्षयो॑ ह्ये॑तमस्तु॒वन्वि॑प्रा॒नुम॑दित॒
इत्या॑ह॥५१॥

वि॒प्रा ह्ये॑ते यच्छु॑श्रुवा॒सः क॒विश॑स्त इत्या॑ह
क॒वयो॑ ह्ये॑ते यच्छु॑श्रुवा॒सो ब्र॒ह्म॑स॒ंशित॒ इत्या॑ह
ब्र॒ह्म॑स॒ंशितो॑ ह्ये॑ष घृ॒ताह॑वन॒ इत्या॑ह घृ॒ताहु॑ति॒र्ह्यस्य॑
प्रि॒यत॑मा प्र॒णीर्य॑ज्ञाना॒मित्या॑ह प्र॒णीर्ह्ये॑ष य॒ज्ञाना॑

रथीरध्वराणामित्याहैष हि देवरथोऽतूर्तो होतेत्याह न ह्येतं
कश्चन॥५२॥

तरन्ति तूर्णिरहव्यवाडित्याह सर्वः ह्येष तरत्यास्पात्रं
जुहूर्देवानामित्याह जुहूर्ह्येष देवानांश्चमसो देवपान
इत्याह चमसो ह्येष देवपानोऽराः इवाग्ने नेमिर्देवाः
स्त्वम्परिभूरसीत्याह देवान् ह्येष परिभूर्यद्भूयादा वह
देवान्देवयते यजमानायेति भ्रातृव्यमस्मै॥५३॥

जुनयेदा वह देवान् यजमानायेत्याह यजमानमेवैतेन
वर्धयत्यग्निमग्ने आ वह सोममा वहेत्याह देवता एव
तद्यथापूर्वमुप ह्वयत आ चाग्ने देवान् वह सुयजा च यज
जातवेद इत्याहाग्निमेव तथ्सः श्यति सोऽस्य सःशितो
देवेभ्यो हव्यं वहत्यग्निर्होता॥५४॥

इत्याहाग्निर्वै देवानां होता य एव देवानां
होता तं वृणीते स्मो वयमित्याहात्मानमेव सत्त्वं
गमयति साधु ते यजमान देवतेत्याहाशिषमेवैतामा
शास्ते यद्भूयाद्योऽग्निः होता रमवृथा इत्यग्निनोभयतो
यजमानम्परि गृहीयात् प्रमायुकः स्याद्यजमानदेवत्या वै

जुहूर्भा॑तृव्यदे॒व॒त्यो॑प॒भृत्॥ ५॥

यद्वे इ॒व ब्रू॒याद्भा॑तृव्यमस्मै॒ जन॑येद्धृ॒तव॑तीमध्व॒र्यो
स्रुच॑मा॒स्यस्वे॒त्याह॑ यज॑मानमे॒वैतेन॑ वर्धयति दे॒वायु॑व॒मित्या॑ह
दे॒वान् ह्यै॒षाव॑न्ति वि॒श्ववा॑रा॒मित्या॑ह विश्व॑ः॒ ह्यै॒षाव॑तीडामहै
दे॒वाः ई॒डे॒न्यान्न॑म॒स्याम॑ नम॒स्यान् य॒जाम॑ य॒ज्ञिया॑नित्या॒ह
मनु॑ष्या॒ वा ई॒डे॒न्याः पि॒तरो॑ नम॒स्या दे॒वा य॒ज्ञिया॑ दे॒वता॑
ए॒व तद्य॑थाभा॒गं य॑जति॥ ५६॥

वि॒प्रा॒नुम॑दित् इत्या॒ह च॒नास्मै॒ होतो॑प॒भृद्दे॒वता॑ ए॒व त्री॑णि च॥ १॥ ————— [९]

त्रीः॑ स्तु॒चान॑नु ब्रू॒याद्रा॑ज॒न्यस्य॑ त्रयो॒ वा अ॒न्ये
रा॑ज॒न्यात्पु॑रुषा ब्रा॒ह्म॒णो वैश्यः॑ शू॒द्रस्ता॑ने॒वास्मा॑
अ॒नु॒का॒न्क॒रोति॑ प॒ञ्चद॑शानु ब्रू॒याद्रा॑ज॒न्यस्य॑ प॒ञ्चद॑शो वै
रा॑ज॒न्यः स्व॑ ए॒वैन॑ः॒ स्तोमे॑ प्र॒ति॑ ष्ठापयति त्रि॒ष्टुभा॑ परि
द॒ध्यादि॑न्द्रि॒यं वै त्रि॒ष्टुगि॑न्द्रि॒यका॑मः खलु॒ वै रा॑ज॒न्यो य॑जते
त्रि॒ष्टुभै॒वास्मा॑ इन्द्रि॒यम्परि॑ गृह्णाति॒ यदि॑ का॒मये॑त॥ ५७॥

ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम॑स्त्विति॒ गाय॑त्रिया॒ परि॑ द॒ध्याद्ब्र॑ह्मव॒र्चसं॑
वै गा॑य॒त्री ब्र॑ह्मव॒र्चस॑मे॒व भ॑वति स॒प्तद॑शानु ब्रू॒याद्वैश्य॑स्य
स॒प्तद॑शो वै वैश्यः॒ स्व ए॒वैन॑ः॒ स्तोमे॑ प्र॒ति॑ ष्ठापयति॒

जगत्या॒ परि॑ दध्या॒ज्जागता॒ वै प॒शवः॑ प॒शुका॑मः खलु॒ वै
वैश्यो॑ यजते॒ जगत्यै॑वास्मै॒ प॒शून्परि॑ गृह्णात्येक॑विंशति॒मनु॑
ब्रूयात्प्रति॒ष्ठाका॑मस्यैक॑विंशः॒ स्तोमा॑नाम्प्रति॒ष्ठा प्रति॑ष्ठित्यै॥ ५८

चतुर्विंशति॒मनु॑ ब्रूयाद्ब्रह्मवर्च॑सका॒मस्य॒ चतुर्विंशत्य॑खरा
गाय॒त्री गा॑य॒त्री ब्र॑ह्मवर्च॑सङ्गाय॒त्रियै॑वास्मै॒ ब्रह्मवर्च॑समव॑
रुन्दे॒ त्रिंश॑त॒मनु॑ ब्रूयादन्न॑का॒मस्य॒ त्रिंश॑द॒खरा॒ विरा॑डन्न॑
वि॒राड्वि॒राजै॑वास्मा॒ अ॒न्नाद्य॑मव॑ रुन्दे॒ द्वात्रिं॑श॒तमनु॑ ब्रूयात्प्रति॒ष्ठा
द्वात्रिं॑श॒दख॑रानुष्टु॒गनु॑ष्टु॒च्छन्द॑साम्प्रति॒ष्ठा प्रति॑ष्ठित्यै
षट्त्रिं॑श॒तमनु॑ ब्रूयात्प॒शुका॑मस्य॒ षट्त्रिं॑श॒दख॑रा बृह॒ती
बा॒र्हताः॑ प॒शवो॑ बृह॒त्यैवास्मै॑ प॒शून्॥ ५९॥

अव॑ रुन्दे॒ चतु॑श्चत्वारिंश॒तमनु॑ ब्रूयादिन्द्रि॒यका॑मस्य॒
चतु॑श्चत्वारिंश॒दख॑रा त्रि॒ष्टुगिन्द्रि॒यं त्रि॒ष्टुत्रि॒ष्टुभै॑वास्मा॒
इन्द्रि॒यमव॑ रुन्देऽष्टाच॑त्वारिंश॒तमनु॑ ब्रूयात्प॒शुका॑मस्याष्टाच॑त्वा
जग॑ती॒ जाग॑ताः प॒शवो॑ जग॒त्यैवास्मै॑ प॒शून्व रु॑न्दे
सर्वा॑णि॒ छन्दा॑स्यनु॑ ब्रूयाद्बहु॒यजि॑नः॒ सर्वा॑णि॒ वा
ए॒तस्य॒ छन्दा॑स्यवरु॒द्धानि॑ यो बहु॒यज्य॑परि॒मित॒मनु॑
ब्रूया॒दपरि॑मित॒स्याव॑रु॒द्ध्यै॥ ६०॥

कामयेत् प्रतिष्ठित्यै पशून्सप्तचत्वारिंशच्च॥१०॥

निर्वीतम्मनुष्याणाम्प्राचीनावीतम्पितृणामुपवीतं देवानामुप-
व्ययते देवलक्ष्ममेव तत्कुरुते तिष्ठन्नन्वाह तिष्ठन् ह्याश्रुततरं
वदति तिष्ठन्नन्वाह सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्या आसीनो
यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति यत्क्रौञ्चमन्वाहासुरं
तद्यन्मन्द्रम्मानुषं तद्यदन्तरा तत्सदेवमन्तरानूच्य
सदेवत्वाय विद्वांसो वै॥६१॥

पुरा होतारोऽभूवन्तस्माद्विधृता अध्वानोऽभूवन्न पन्थानः
समरुख्यन्नन्तर्वेद्यन्यः पादो भवति बहिर्वेद्यन्यो-
ऽथान्वाहाध्वनां विधृत्यै पथामसंरोहायाथो भूतं चैव
भविष्यच्चाव रुन्देऽथो परिमितं चैवापरिमितं चाव रुन्देऽथो
ग्राम्याश्चैव पशूनाण्याश्चाव रुन्देऽथो॥६२॥

देवलोकं चैव मनुष्यलोकं चाभि जयति देवा वै
सामिधेनीरनूच्य यज्ञं नान्वपश्यन्स प्रजापतिस्तूष्णीमाधारमाघ-
वै देवा यज्ञमन्वपश्यन् यत्तूष्णीमाधारमाधारयति
यज्ञस्यानुख्यात्या अथो सामिधेनीरेवाभ्यनत्तल्लूख्यो
भवति य एवं वेदाथो तर्पयत्येवैनास्तृप्यति प्रजया
पशुभिः॥६३॥

य एवं वेद यदेकं याघारयेदेकां प्रीणीयाद्यद्वाभ्यां द्वे
 प्रीणीयाद्यत्तिसृभिरति तद्रेचयेन्मनसा घारयति मनसा
 ह्यनाप्तमाप्यते तिर्यश्चमा घारयत्यछम्बद्वारं वाक्
 मनश्चार्तीयेतामहं देवेभ्यो हव्यं वहामीति वागब्रवीदहं
 देवेभ्य इति मनस्तौ प्रजापतिम्प्रश्नमैतां सौ ब्रवीत्॥६४॥

प्रजापतिर्दूतीरेव त्वम्मनसोऽसि यद्धि मनसा ध्यायति
 तद्वाचा वदतीति तत्खलु तुभ्यं न वाचा जुहवन्नित्यंब्रवीत्
 तस्मान्मनसा प्रजापतये जुह्वति मन इव हि प्रजापतिः
 प्रजापतेराप्त्यै परिधीन्त्सम्माष्टि पुनात्येवैनात्रिर्मध्यमं त्रयो
 वै प्राणाः प्राणानेवाभि जयति त्रिदंखिषणार्ध्यं त्रयः॥६५॥

इमे लोका इमानेव लोकानभि जयति त्रिरुत्तरार्ध्यं त्रयो
 वै देवयानाः पन्थानस्तानेवाभि जयति त्रिरुपं वाजयति त्रयो
 वै देवलोका देवलोकानेवाभि जयति द्वादश सम्पद्यन्ते द्वादश
 मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्मा
 उप दधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्या आधारमा घारयति
 तिर इव॥६६॥

वै सुवर्गो लोकः सुवर्गमेवास्मै लोकम्प्र रोयत्यृजुमा

घारयत्यृजुरिव हि प्राणः संततमा घारयति प्राणानामन्नाद्यस्य
 संतत्या अथो रख्षंसामपहत्यै यं कामयेत प्रमायुकः
 स्यादिति जिह्वं तस्या घारयेत्प्राणमेवास्माज्जिह्वं नयति
 ताजक्प्र मीयते शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार आत्मा
 ध्रुवा॥६७॥

आघारमाघार्य ध्रुवाः समनत्तयात्मन्नेव यज्ञस्य शिरः
 प्रति दधात्यग्निर्देवानां दूत आसीद्वैव्योऽसुराणान्तौ
 प्रजापतिम्प्रश्नमेताः स प्रजापतिर्ब्राह्मणमब्रवीदेतद्वि
 ब्रूहीत्या श्रावयेतीदं देवाः शृणुतेति वाव तदब्रवीदग्निर्देवो
 होतेति य एव देवानां तमवृणीत ततो देवाः॥६८॥

अभवन्परासुरा यस्यैवं विदुषः प्रवरम्प्रवृणते
 भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यद्ब्राह्मणश्चाब्राह्मणश्च
 प्रश्नमेयातां ब्राह्मणायाधि ब्रूयाद्यद्ब्राह्मणायाध्याहात्मनेऽध्याह
 यद्ब्राह्मणम्पराहात्मनम्पराह तस्माद्ब्राह्मणो न परोच्यः॥६९॥

वा आरण्याः श्रावं रुन्धेऽथो पशुभिः सोऽब्रवीद्विद्विषणार्थ्यन्नयं इव ध्रुवा
 देवाश्चत्वारिंशच्च॥११॥

[११]

आयुष्ट आयुर्दा अग्र आ प्यायस्व सं तेऽवं ते हेड

उदुत्तमम्प्र णो देव्या नो दिवोऽग्राविष्णू अग्राविष्णू इमं मे
वरुण तत्त्वा याम्युदु त्यं चित्रम्। अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं
जिह्वानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः। तस्य ज्येष्ठम्महिमानं
वहन्तीरहिरण्यवर्णाः परि यन्ति यद्हीः। सम्॥७०॥

अन्या यन्त्युप यन्त्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति।
तमू शुचिः शुचयो दीदिवाः समपां नपात्म्परि तस्थुरापः।
तमस्मेरा युवतयो युवानम्मर्मृज्यमानाः परि यन्त्यापः।
स शुक्लेण शिक्कना रेवदग्निर्दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगप्सु।
इन्द्रावरुणयोरहः सम्राजोरव आ वृणे। ता नो मृडात
ईदृशौ। इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नः॥७१॥

विशे जनाय महि शर्म यच्छतम्। दीर्घप्रयज्युमति यो
वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः। आ नो मित्रावरुणा
प्र बाहवा। त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वां देवस्य हेडोऽव
यासिसीष्ठाः। यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि
प्र मुमुग्ध्यस्मत्। स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या
उषसो व्युष्टौ। अव यक्ष्व नो वरुणम्॥७२॥

रराणो वीहि मृडीकः सुहवो न एधि। प्रप्रायमग्निर्भरतस्य

शृण्वे वि यथ्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः। अ॒भि यः पू॒रुम्पृ॑तनासु
तस्थौ दी॒दाय॒ दैव्यो॒ अति॑तिथिः शिवो नः। प्र ते य॒खिष॒ प्र
ते इ॒यर्मि॑ मन्म॒ भुवो॒ यथा॒ वन्द्यो॑ नो हवेषु। धन्व॑न्निव प्र॒पा
अ॒सि त्वम॑ग्न इ॒य॒ख्यवे॑ पू॒रवे॑ प्रत्न राजन्॥७३॥

वि पाज॑सा वि ज्योति॑षा। स त्वम॑ग्रे प्रती॑केन प्रत्यो॑ष
यातु॑धा॒न्यः। उ॒रु॒ख्ये॑षु दी॒द्यत्। त॑ सु॒प्रती॑क॑ सु॒दृश॑ः
स्वश्च॒मवि॑द्वा॑सो वि॒दुष्ट॑र॑ सपेम। स य॒ख्यद्वि॑श्वा व॒युना॑नि
वि॒द्वान्प्र ह॒व्यम॒ग्नि॒रमृ॑तेषु वोचत्। अ॒हो॒मुचै॑ वि॒वेष॒ यन्मा॒ वि
न इ॒न्द्रेन्द्र॑ ख्य॒त्रमि॑न्द्रि॒याणि॑ शत॒क्रतो॑ऽनु ते दायि॥७४॥

य॒हीः सम॑ध्व॒राय॑ नो वरु॑ण॑ राज॑ः श्रु॒तुश्च॑त्वारि॑श॒च्च॥१२॥—————[१२]

स॒मिध॑श्च॒खुषी॑ प्र॒जाप॑ति॒राज्यं॑ दे॒वस्य॒ स्फ्य॑म्ब्र॒ह्मवा॑दिनो॒ऽद्वि॒ग्रेस्त्रयो॑ म॒नुः पृथि॑व्याः प॒शवो॑ऽग्नी॒धे
दे॒वा वै य॒ज्ञस्य॑ यु॒क्ष्वोश॑न्त॒स्त्वा द्वाद॑श॥१२॥ स॒मिधो॑ या॒ज्या तस्मा॑न्ना॒भाग॑ हि तम॑न्वित्या॒ह
प्र॒जा वा अ॒हेत्या॑ह यु॒क्त्वा हि सं॑सृ॒तिः॥७०॥ स॒मिधः॑ सौम॒न॒से स्या॑म॥—————[१३]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

सुमिधो यजति वसन्तमेवर्तूनामव रुन्दे तनूनपातं यजति
 ग्रीष्ममेवाव रुन्दे इडो यजति वृषा एवाव रुन्दे बर्हिर्यजति
 शरदमेवाव रुन्दे स्वाहाकारं यजति हेमन्तमेवाव रुन्दे
 तस्मात्स्वाहाकृता हेमन्पशवोऽव सीदन्ति सुमिधो यजत्युषसं
 एव देवतानामव रुन्दे तनूनपातं यजति यज्ञमेवाव रुन्दे॥१॥

इडो यजति पशूनेवाव रुन्दे बर्हिर्यजति प्रजामेवाव
 रुन्दे समानयत उपभृतस्तेजो वा आज्यम्प्रजा बर्हिः
 प्रजास्वेव तेजो दधाति स्वाहाकारं यजति वाचमेवाव
 रुन्दे दश सम्पद्यन्ते दशाखरा विराड्विराजैवान्नाद्यमव
 रुन्दे सुमिधो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति तनूनपातं
 यजति॥२॥

यज्ञ एवान्तरिख्ये प्रति तिष्ठतीडो यजति पशुष्वेव
 प्रति तिष्ठति बर्हिर्यजति य एव देवयानाः पन्थानस्तेष्वेव
 प्रति तिष्ठति स्वाहाकारं यजति सुवर्ग एव लोके प्रति
 तिष्ठत्येतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वम्प्रति तिष्ठति

देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ते देवाः प्रयाजैरेभ्यो
लोकेभ्योऽसुरान्प्राणुदन्त तत्प्रयाजानाम्॥३॥

प्रयाजत्वं यस्यैवं विदुषः प्रयाजा इज्यन्ते प्रैभ्यो
लोकेभ्यो भ्रातृव्यानुदतेऽभिक्रामं जुहोत्यभिजित्यै यो वै
प्रयाजानाम्मिथुनं वेद प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते समिधो
बह्वीरिव यजति तनूनपातमेकमिव मिथुनं तदिडो बह्वीरिव
यजति बर्हिरेकमिव मिथुनं तदेतद्वै प्रयाजानाम्मिथुनम् य
एवं वेद प्र॥४॥

प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते देवानां वा अनिष्टा देवता
आसन्नथासुरा यज्ञमजिघांसन्ते देवा गायत्रीं व्यौहन्
पञ्चाखराणि प्राचीनानि त्रीणि प्रतीचीनानि ततो वर्म
यज्ञायाभवद्वर्म यजमानाय यत्प्रयाजानूयाजा इज्यन्ते
वर्मैव तद्यज्ञाय क्रियते वर्म यजमानाय भ्रातृव्याभिभूत्यै
तस्माद्वरूथम्पुरस्ताद्वर्षीयः पश्चाद्धर्षीयो देवा वै पुरा
रख्यौभ्यः॥५॥

इति स्वाहाकारेण प्रयाजेषु यज्ञं स स्थाप्यमपश्यन्तः
स्वाहाकारेण प्रयाजेषु समंस्थापयन्वि वा एतद्यज्ञं छिन्दन्ति

यथ्स्वाहाकारेण प्रयाजेषु सऽस्थापयन्ति प्रयाजानिष्ठा
हवींष्यभिघारयति यज्ञस्य सन्तत्या अथो हविरेवाकरथो
यथापूर्वमुपैति पिता वै प्रयाजाः प्रजानूयाजा यत्प्रयाजानिष्ठा
हवींष्यभिघारयति पितैव तत्पुत्रेण साधारणम्॥६॥

कुरुते तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च न कथा पुत्रस्य
केवलं कथा साधारणम्पितुरित्यस्कन्नमेव तद्यत्प्रयाजेष्विष्टेषु
स्कन्दति गायत्र्यैव तेन गर्भं धत्ते सा प्रजाम्पशून् यजमानाय
प्र जनयति॥७॥

यजति यज्ञमेवावर्कन्धे तनूनपातं यजति प्रयाजानामेवं वेद प्र रख्षीभ्यः

साधारणम्पञ्चत्रिंशच्च॥१॥ [१]

चख्षुषी वा एते यज्ञस्य यदाज्यभागौ यदाज्यभागौ
यजति चख्षुषी एव तद्यज्ञस्य प्रतिं दधाति पूर्वार्धे जुहोति
तस्मात्पूर्वार्धे चख्षुषी प्रबाहुं गजुहोति तस्मात्प्रबाहुं चख्षुषी
देवलोकं वा अग्निना यजमानोऽनु पश्यति पितृलोकं
सोमेनोत्तरार्धेऽग्नये जुहोति दख्षिणार्धे सोमायैवमिव
हीमौ लोकावनयोर्लोकयोरनुख्यात्यै राजानौ वा एतौ
देवतानाम्॥८॥

यदग्नीषोमावन्तरा देवता इज्येते देवतानां विधृत्यै
 तस्माद्राज्ञा मनुष्या विधृता ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे
 यजमानः कुरुते येनान्यतोदतश्च पशून्दाधारोभयतोदतश्चेत्यृचम-
 जुषाणेन यजति तेनान्यतोदतो दाधारर्चमनूच्य हविष ऋचा
 यजति तेनोभयतोदतो दाधार मूर्धन्वती पुरोनुवाक्या भवति
 मूर्धानमेवैनं समानानां करोति॥९॥

नियुत्वत्या यजति भ्रातृव्यस्यैव पशून्नि युवते केशिनं
 ह दार्यं केशी सात्यकामिरुवाच सप्तपदां ते शक्करीं
 श्वो यज्ञे प्रयोक्तासे यस्यै वीर्येण प्र जातान्भ्रातृव्यान्नुदते
 प्रति जनिष्यमाणान् यस्यै वीर्येणोभयोर्लोकयोज्योतिर्धत्ते
 यस्यै वीर्येण पूर्वार्धेनान्द्वान्भुनक्ति जघनार्धेन धेनुरिति
 पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोनुवाक्या भवति जातानेव भ्रातृव्यान्प्र
 णुदत उपरिष्ठाल्लक्ष्मा॥१०॥

याज्या जनिष्यमाणानेव प्रति नुदते पुरस्ताल्लक्ष्मा
 पुरोनुवाक्या भवत्यस्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्त उपरिष्ठाल्लक्ष्मा
 याज्यामुष्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मन्तावस्मा इमौ
 लोकौ भवतो य एवं वेद पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोनुवाक्या

भवति तस्मात्पूर्वधेनान्द्वान्भुनक्त्युपरिष्ठांलक्ष्मा याज्या
तस्माञ्जघनार्धेन धेनुर्य एवं वेद भुङ्क्ते एनमेतौ वज्र आज्यं
वज्र आज्यभागौ॥११॥

वज्रो वषट्कारस्त्रिवृतमेव वज्रं सम्भृत्य भ्रातृव्याय
प्र हरत्येच्छंस्वट्कारमपगूर्य वषट्करोति स्तृत्यै गायत्री
पुरोनुवाक्या भवति त्रिष्टुग्याज्या ब्रह्मन्नेव ख्यत्रमन्वारम्भयति
तस्माद्वाह्मणो मुख्यो मुख्यो भवति य एवं वेद
प्रैवैनम्पुरोनुवाक्यायाह प्र णयति याज्यया गमयति
वषट्कारेणैवैनम्पुरोनुवाक्याया दत्ते प्र यच्छति याज्यया
प्रति॥१२॥

वषट्कारेण स्थापयति त्रिपदा पुरोनुवाक्या भवति
त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति चतुष्पदा
याज्या चतुष्पद एव पशूनव रुद्धे द्यख्यरो वषट्कारो
द्विपाद्यजमानः पशुष्वेवोपरिष्ठात्प्रति तिष्ठति गायत्री
पुरोनुवाक्या भवति त्रिष्टुग्याज्यैषा वै सप्तपदा शक्करी यद्वा
एतया देवा अशिख्यन्तदशक्रुवन् य एवं वेद शक्रोत्येव
यच्छिख्यति॥१३॥

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत्स आत्मन्नाज्यमधत्त
 तं देवा अंब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदाज्यमप्येव नोत्रास्त्विति
 सोऽब्रवीद्यजान् व आज्यभागवुपं स्तृणानभि घारयानिति
 तस्माद्यजन्त्याज्यभागवुपं स्तृणन्त्यभि घारयन्ति
 ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सत्याद्यातयामान्यन्यानि
 हवींष्ययातयाममाज्यमिति प्राजापत्यम्॥१४॥

इति ब्रूयादयातयामा हि देवानां प्रजापतिरिति छन्दांसि
 देवेभ्योऽपाक्रामन्न वोऽभागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्यं
 एतच्चतुरवत्तमधारयन्पुरोनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै
 वषट्काराय यच्चतुरवत्तं जुहोति छन्दांस्येव तत्प्रीणाति
 तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्त्यङ्गिरसो वा इत
 उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन्तदृषयो यज्ञवास्त्वभ्यवायन्ते॥१५॥

अपश्यन्पुरोडाशं कूर्मम्भूतं सर्पन्तं तमंब्रुवन्निन्द्राय
 ध्रियस्व बृहस्पतये ध्रियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो ध्रियस्वेति
 स नाध्रियत् तमंब्रुवन्नग्नये ध्रियस्वेति सोऽग्नयेऽध्रियत्
 यदाग्नेयोऽष्टाकंपालोऽमावास्यायां च पौर्णमास्यां चाच्युतो
 भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै तमंब्रुवन्कथाहास्था

इत्यनुपाक्तोऽभूवमित्यब्रवीद्यथाख्योऽनुपाक्तः ॥ १६ ॥

अवाच्छत्येवमवारमित्युपरिष्ठादभ्यज्याधस्तादुपानक्ति
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सर्वाणि कपालान्यभि
प्रथयति तावतः पुरोडाशानमुष्मिल्लौकैऽभि जयति यो
विदग्धः स नैर्ऋतो योऽशृतः स रौद्रो यः शृतः स
सदेवस्तस्मादविदहता शृतंकृत्यः सदेवत्वाय भस्मनाभि
वासयति तस्मान्मासेनास्थिं छुन्नं वेदेनाभि वासयति
तस्मात् ॥ १७ ॥

केशैः शिरश्छुन्नं प्रच्युतं वा एतदस्माल्लोकादगतं
देवलोकं यच्छृतं हविरनभिधारितमभिधार्योद्वासयति
देवत्रैवेनद्रमयति यद्येकं कपालं नश्येदेको मासः
संवत्सरस्यानवेतः स्यादथ यजमानः प्र मीयेत यद्वे नश्येतां
द्वौ मासौ संवत्सरस्यानवेतौ स्यातामथ यजमानः प्र मीयेत
संख्यायोद्वासयति यजमानस्य ॥ १८ ॥

गोपीथाय यदि नश्येदाश्विनं द्विकपालं निर्वपेद्वावापृथिव्यमेव
वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति
द्वावापृथिव्यं एकंकपालो भवत्यनयोर्वा एतन्नश्यति

यन्नश्यत्यनयोरेवैनद्विन्दति प्रतिष्ठित्यै॥१९॥

प्राजापत्यन्तेऽख्योऽनुपाक्तो वेदेनाभि वांसयति तस्माद्यजमानस्य द्वात्रिंशच्च॥३॥—[३]

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्फ्यमा दत्ते प्रसूत्या
अश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्ताम्
पूष्णो हस्ताभ्यामित्याह यत्यै शतभृष्टिरसि वानस्पत्यो
द्विषतो वध इत्याह वज्रमेव तथ्सः श्यति भ्रातृव्याय
प्रहरिष्यन्थस्तम्बयजुर्हरत्येतावती वै पृथिवी यावती
वेदिस्तस्या एतावत एव भ्रातृव्यं निर्भजति॥२०॥

तस्मान्नाभागं निर्भजन्ति त्रिर्हरति त्रय इमे लोका एभ्य
एवैनं लोकेभ्यो निर्भजति तूष्णीं चतुर्थः हरत्यपरिमितादेवैनं
निर्भजत्युद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदप हन्त्युद्धन्ति
तस्मादोषधयः परा भवन्ति मूलं छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं
छिनत्ति पितृदेवत्यातिखातेयतीं खनति प्रजापतिना॥२१॥

यज्ञमुखेन सम्मितामा प्रतिष्ठायै खनति यजमानमेव
प्रतिष्ठां गमयति दखिणतो वर्षीयसीं करोति
देवयजनस्यैव रूपमकः पुरीषवतीं करोति प्रजा वै पशवः
पुरीषम्प्रजयैवैनम्पशुभिः पुरीषवन्तं करोत्युत्तरम्परिग्राहम्परि

गृह्णात्येतावन्ती वै पृथिवी यावन्ती वेदिस्तस्या एतावन्त एव
 भ्रातृव्यं निर्भज्यात्मन उत्तरम्परिग्राहम्परि गृह्णाति क्रूरमिव
 वै॥२२॥

एतत्करोति यद्वेदिं करोति धा असि स्वधा असीति
 योयुष्यते शान्त्यै प्रोख्णीरा सादयत्यापो वै रख्णोघ्नी
 रख्णसामपंहत्यै स्फ्यस्य वर्त्मन्सादयति यज्ञस्य संतत्यै यं
 द्विष्यात्तं ध्यायेच्छुचैवैनमर्पयति॥२३॥

भुजति प्रजापतिनेव वै त्रयस्त्रिंशच्च॥४॥ [४]

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यद्विर्हवींषि प्रौख्यीः केनाप इति
 ब्रह्मणेति ब्रूयादद्विर्ह्यैव हवींषि प्रोख्यति ब्रह्मणाप
 इध्माबर्हिः प्रोख्यति मेध्यमेवैनत्करोति वेदिम्प्रोख्यत्यृक्षा
 वा एषाऽलोमकाऽमेध्या यद्वेदिर्मेध्यामेवैनां करोति दिवे
 त्वान्तरिख्याय त्वा पृथिव्यै त्वेति बर्हिरासाद्य प्र॥२४॥

उख्यत्येभ्य एवैनल्लोकेभ्यः प्रोख्यति क्रूरमिव वा
 एतत्करोति यत्खनन्त्यपो नि नयति शान्त्यै पुरस्तात्प्रस्तरं
 गृह्णाति मुख्यमेवैनं करोतीयन्तं गृह्णाति प्रजापतिना
 यज्ञमुखेन सम्मितम्बर्हिः स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी

वेदिः प्रजा एव पृथिव्याम्प्रति स्थापयत्यनन्तिदृश्रः स्तृणाति
प्रजयैवैनम्पशुभिरनन्तिदृश्रं करोति॥२५॥

उत्तरम्बर्हिषः प्रस्तरः सादयति प्रजा वै बर्हिर्यजमानः
प्रस्तरो यजमानमेवायंजमानादुत्तरं करोति तस्माद्यजमानो-
ऽयंजमानादुत्तरोऽन्तर्दधाति व्यावृत्त्या अनक्ति हविष्कृतमेवैनः
सुवर्गं लोकं गमयति त्रेधानक्ति त्रयं इमे लोका एभ्य एवैनं
लोकेभ्योऽनक्ति न प्रति शृणाति यत्प्रतिशृणीयादनूर्ध्वम्भावुकं
यजमानस्य स्यादुपरीव प्र हरति॥२६॥

उपरीव हि सुवर्गो लोको नि यच्छति वृष्टिमेवास्मै नि
यच्छति नात्यग्रम्प्र हरेद्यदत्यग्रम्प्रहरेदत्यासारिण्यध्वर्यो-
र्नाशुका स्यान्न पुरस्तात्प्रत्यस्येद्यत्पुरस्तात्प्रत्यस्येत्सुवर्गाल्लोका
नुदेत्प्राञ्चम्प्र हरति यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति न
विष्वञ्चं वि युयाद्यद्विष्वञ्चं वियुयात्॥२७॥

स्यस्य जायेतोर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिव हि पुंसः पुमानेवास्य
जायते यथ्स्फ्येन वोपवेषेण वा योयुष्येत स्तृतिरेवास्य सा
हस्तेन योयुष्यते यजमानस्य गोपीथाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति
किं यज्ञस्य यजमान इति प्रस्तर इति तस्य कं सुवर्गो

लो॒क इत्या॑हव॒नीय॒ इति॑ ब्रूया॒द्यत्प्र॑स्तर॒माहव॑नीये॑ प्र॒हर॑ति॒
यज॑मानमे॒व॥२८॥

सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑मयति॒ वि वा ए॒तद्यज॑मानो लि॒शते॒
यत्प्र॑स्तरं यो॒युप्य॑न्ते ब॒र्हि॒रनु॑ प्र॒हर॑ति॒ शान्त्या॑ अ॒नार॑म्भ॒ण
इ॒व वा ए॒तर्ह्यध्व॑र्युः स ई॒श्वरो॑ वै॒प॒नो भवि॑तोर्ध्रु॒वासी॑ती॒माम॑भि
मृ॒शती॑यं वै ध्रु॒वाऽस्यामे॒व प्रति॑ तिष्ठति॒ न वै॒प॒नो
भ॒व॒त्यगा॑(३)न॒ग्रीदि॒त्याह॑ यद्वृ॒यादग॑न्न॒ग्निरि॒त्यग्ना॑व॒ग्निं
ग॑मये॒न्निर्य॑ज॒मानः॑ सु॒व॒र्गालो॒काद्भ॒जेद॑ग॒न्नित्ये॒व ब्रू॑या॒द्यज॑मानमे॒व
सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑मयति॥२९॥

आसाद्य प्रानतिदृशं करोति हरति वियुयाद्यजमानमेवाग्निरिति सप्तदश च॥५॥—[५]

अ॒ग्ने॒स्त्रयो॒ ज्या॒याः सो॒ भ्रा॒तर॑ आ॒स॒न्ते दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं वह॑न्तः
प्रा॒मी॒यन्त॑ सो॒ऽग्निर॑बि॒भेदि॑त्थं वा॒व स्य॑ आ॒र्ति॒मा॒रि॒ष्यती॑ति॒
स नि॒ला॒यत॑ सो॒ऽपः प्रा॑वि॒श॒न्तं दे॒वताः॑ प्रैष॑मैच्छ॒न्तम्म॑थ॒स्यः
प्रा॒ब्र॒वी॒त्तम॑श॒पद्धि॑याधि॒या त्वा व॑ध्यासु॒र्यो मा प्रा॑वो॒च॒ इति॑
तस्मा॒न्म॑थ॒स्य धि॒याधि॑या घ्नन्ति॒ शप्तः॑॥३०॥

हि तमन्व॑वि॒न्द॒न्तम॑ब्रुव॒न्नुप॑ न॒ आ वर्त॑स्व ह॒व्यं
नो व॒हेति॑ सो॒ऽब्र॒वी॒द्वर॑ वृ॒णै यदे॒व गृ॑ही॒तस्याहु॑त॒स्य

बहिःपरिधिं स्कन्दात्तन्मे भ्रातृणाम्भागधेयमसदिति
 तस्माद्यद्रूहीतस्याहुतस्य बहिःपरिधिं स्कन्दति तेषां
 तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति परिधीन्परि दधाति
 रख्यसामपहत्यै सः स्पर्शयति॥३१॥

रख्यसामनन्ववचाराय न पुरस्तात्परि दधात्यादित्यो
 ह्येवोद्यन्पुरस्ताद्रख्याः स्यपहत्यूर्ध्वं समिधावा दधात्युपरिष्ठादेव
 रख्याः स्यप हन्ति यजुषान्यां तूष्णीमन्यामिमिथुनत्वाय द्वे
 आ दधाति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति
 स त्वै यजेत यो यज्ञस्यार्त्या वसीयान्थस्यादिति भूपतये
 स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानाम्॥३२॥

पतये स्वाहेति स्कन्नमनु मन्त्रयेत यज्ञस्यैव तदार्त्या
 यजमानो वसीयान्भवति भूयसीर्हि देवताः प्रीणाति जामि
 वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यदन्वश्चौ पुरोडाशावुपाः शुयाजमन्तरा
 यजत्यजामित्वायाथौ मिथुनत्वायाग्निमुष्मिल्लोक
 आसीद्यमोऽस्मिन्ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ वि पर्यहामेत्यन्नाद्येन
 देवा अग्निम्॥३३॥

उपामन्त्रयन्त राज्येन पितरो यमं तस्मादग्निर्देवानामन्नादो

य॒मः पि॑तृणां॑ राजा॒ य ए॒वं वेद॒ प्र रा॒ज्यम॒न्नाद्य॑माप्नोति॒
तस्मा॑ ए॒तद्भाग॑धेय॒म्प्राय॑च्छन् यद॒ग्नये॑ स्विष्ट॒कृते॑ऽव॒द्यन्ति॒
यद॒ग्नये॑ स्विष्ट॒कृते॑ऽव॒द्यति॑ भा॒गधेये॑नैव तद्गु॒द्रु॑ऽसम॑र्धयति
स॒कृत्स॑कृद॒व द्यति॑ स॒कृदि॒व हि रु॒द्र उ॑त्तरा॒र्धाद॒व द्यत्ये॒षा
वै रु॒द्रस्य॑॥ ३४॥

दिक्स्वा॒यामे॒व दि॒शि रु॒द्रं नि॒रव॑दयते॒ द्वि॒रभि॑ घा॒रय॑ति
चतु॒रव॑त्तस्या॒स्यै प॒शवो॑ वै पूर्वा॒ आहु॑तय॒ एष रु॒द्रो
यद॒ग्निर्य॑त्पूर्वा॒ आहु॑ती॒रभि जु॑हुयाद्गु॒द्राय॑ प॒शूनपि॑
दध्या॒दप॑शु॒र्यज॑मानः स्यादति॒हाय॒ पूर्वा॒ आहु॑तीर्जुहोति
प॒शूनां॑ गो॒पी॒थाय॑॥ ३५॥

श॒प्तः स्पर्श॑यति भू॒ताना॑म॒ग्निं रु॒द्रस्य॑ स॒प्तत्रिं॑शच्च॥ ६॥ ————— [६]

मनुः॑ पृथि॒व्या य॒ज्ञिय॑मैच्छ॒त्स घृ॑तं निषि॑क्तमविन्द॒त्सो-
ऽब्र॒वीत्को॑ऽस्येश्व॒रो य॒ज्ञेऽपि॑ कर्तो॒रिति॑ ताव॑ंब्रू॒तामि॒त्रावरु॑णौ
गो॒रेवा॒वमी॑श्व॒रौ कर्तोः॑ स्व॒ इति॑ तौ ततो॒ गां स॒मैर॑यता॒ऽसा
यत्र॑यत्र॒ न्यक्रा॑म॒त्ततो॑ घृ॒तम॑पीडय॒त् तस्मा॑द्धृ॒तप॑द्युच्यते॒ तद॑स्यै
जन्मोप॑हृतं॑ रथ॒न्तरं॑ स॒ह पृथि॒व्येत्या॑ह॥ ३६॥

इ॒यं वै र॑थ॒न्तर॑मि॒मामे॒व स॒हान्ना॑द्ये॒नोप॑ ह्वय॒त् उप॑हृतं

वामदेव्यं स॒हान्तरि॑खे॒णेत्या॑ह प॒शवो॑ वै वा॒मदे॒व्यम्प॒शूने॒व
स॒हान्तरि॑खे॒णोप॑ ह॒यत॒ उप॑हूतम्बृ॒हत्स॒ह दि॒वेत्या॑हैरं वै
बृ॒हदि॒रामे॒व स॒ह दि॒वोप॑ ह॒यत॒ उप॑हूताः स॒प्त हो॒त्रा इत्या॑ह
हो॒त्रा ए॒वोप॑ ह॒यत॒ उप॑हूता धे॒नुः॥ ३७॥

स॒हर्ष॑भेत्या॑ह मि॒थुनमे॒वोप॑ ह॒यत॒ उप॑हूतो भ॒र्खः
स॒खेत्या॑ह सोमपी॒थमे॒वोप॑ ह॒यत॒ उप॑हूतां (4) हो
इत्या॑हात्मानमे॒वोप॑ ह॒यत॒ आ॒त्मा ह्यु॑प॒हूतानां॑ वसि॑ष्ठ
इडा॒मुप॑ ह॒यते प॒शवो॑ वा इडा॑ प॒शूने॒वोप॑ ह॒यते च॒तुरु॑प॒
ह॒यते च॒तुष्पा॒दो हि प॒शवो॑ मा॒नवी॑त्या॑ह म॒नुर॒ह्येता॑म्॥ ३८॥

अ॒ग्रेऽप॑श्यद्धृ॒तप॒दीत्या॑ह यदे॒वास्यै॑ प॒दाद्धृ॒तमपी॑ड्यत॒
तस्मा॑दे॒वमा॑ह मै॒त्रावरु॑णीत्या॑ह मि॒त्रावरु॑णौ ह्ये॒नां
स॒मैर॑यता॒म्ब्रह्म॑ दे॒वकृ॑त॒मुप॑हूत॒मित्या॑ह ब्रह्मै॒वोप॑ ह॒यते दै॒व्या
अ॒ध्वर्य॑व॒ उप॑हूता॒ उप॑हूता म॒नुष्या॑ इत्या॑ह दे॒वम॒नुष्या॑ने॒वोप॑
ह॒यते य इ॒मं य॒ज्ञम॒वा॒न् ये य॒ज्ञप॑तिं॒ वर्धा॑नित्या॑ह॥ ३९॥

य॒ज्ञाय॑ चै॒व यज॑मानाय चा॒शिष॑मा शा॒स्त॒ उप॑हूते
द्या॒वापृ॑थि॒वी इत्या॑ह द्या॒वापृ॑थि॒वी ए॒वोप॑ ह॒यते पू॒र्वजे॑
ऋ॒ताव॑री॒ इत्या॑ह पू॒र्वजे॑ ह्ये॒ते ऋ॒ताव॑री दे॒वी दे॒वपु॑त्रे

इत्याह देवी ह्येते देवपुत्रे उपहृतोऽयं यजमान इत्याह
यजमानमेवोप ह्वयत उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहृतो भूयसि
हविष्करणे उपहृतो दिव्ये धामन्नुपहृतः ॥ ४० ॥

इत्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो
हविष्करणं सुवर्गो लोको दिव्यं धामेदमसीदमसीत्येव
यज्ञस्य प्रियं धामोप ह्वयते विश्वमस्य प्रियमुपहृतमित्याहाच्छम्ब
ह्वयते ॥ ४१ ॥

आह धेनुरेतां वर्धानित्याह धामन्नुपहृतश्चतुस्त्रिंशच्च ॥ ७ ॥ ————— [७]

पशवो वा इडां स्वयमा दत्ते काममेवात्मनां पशूनामा
दत्ते न ह्यन्यः कामम्पशूनाम्प्रयच्छति वाचस्पतये त्वा
हुतम्प्राश्नामीत्याह वाचमेव भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये
त्वा हुतम्प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै चतुरवत्तम्भवति हविर्वै
चतुरवत्तम्पशवश्चतुरवत्तं यद्धोतां प्राश्नीयाद्धोतां ॥ ४२ ॥

आर्तिमार्च्छेद्यदग्नौ जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमान
स्याद्वाचस्पतये त्वा हुतम्प्राश्नामीत्याह परोख्यमेवैनञ्जुहोति
सदसस्पतये त्वा हुतम्प्राश्नामीत्याह स्वगाकृत्यै प्राश्नन्ति
तीर्थ एव प्राश्नन्ति दखिषणां ददाति तीर्थ एव दखिषणां

ददाति वि वा एतद्यज्ञम्॥४३॥

छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्नन्त्यद्विर्मार्जयन्त आपो
वै सर्वा देवता देवताभिरेव यज्ञं सं तन्वन्ति देवा
वै यज्ञाद्ब्रुवन्तमन्तरायन्त्स यज्ञमविध्यन्त देवा अभि
समंगच्छन्त कल्पतां न इदमिति तैऽब्रुवन्त्स्विष्टं वै न
इदमविष्यति यदिमं राधयिष्याम इति तत्स्विष्टकृतः
स्विष्टकृत्वन्तस्याविद्धं निः॥४४॥

अकृन्तन् यवेन सम्मितं तस्माद्यवमात्रमव द्येद्यज्यायो-
ऽवद्येद्रोपयेत्तद्यज्ञस्य यदुप च स्तृणीयादभि च
घारयेदुभयतः सः श्वायि कुर्यादवदायाभि घारयति द्विः
सम्पद्यते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्ये यत्तिरश्चीनमतिहरेदनभिविद्ध
यज्ञस्याभि विध्येदग्रेण परि हरति तीर्थेनैव परि हरति
तत्पूष्णे पर्यहरन्तत्॥४५॥

पूषा प्राश्य दतोऽरुणत्तस्मात्पूषा प्रपिष्टभागोऽदन्तको हि
तं देवा अब्रुवन्वि वा अयमार्ध्यप्राशित्रियो वा अयमभूदिति
तद्ब्रह्मस्पतये पर्यहरन्त्सोऽबिभेद्ब्रह्मस्पतिरित्थं वाव स्य
आर्तिमारिष्यतीति स एतम्मन्त्रमपश्यत्सूर्यस्य त्वा चखुषा

प्रति पश्यामीत्यब्रवीन्न हि सूर्यस्य चख्युः ॥ ४६ ॥

किं च न हिनस्ति सोऽबिभेत्प्रतिगृह्णन्तम्मा हिः सिष्यतीति
 देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्याम्प्रति गृह्णामीत्यब्रवीत्सवितृप्रसूत एवैनद्वह्मणा
 देवताभिः प्रत्यगृह्णात्सोऽबिभेत्प्राश्रन्तम्मा हिः सिष्यतीत्यग्नेस्त्वा
 प्राश्रामीत्यब्रवीन्न ह्यग्नेरास्यं किं च न हिनस्ति सो-
 ऽबिभेत् ॥ ४७ ॥

प्राशितम्मा हिः सिष्यतीति ब्राह्मणस्योदरेणेत्यब्रवीन्न
 हि ब्राह्मणस्योदरं किं च न हिनस्ति बृहस्पतेर्ब्रह्मणेति
 स हि ब्रह्मिष्ठोऽप वा एतस्मात्प्राणाः कामन्ति यः
 प्राशित्रम्प्राश्रात्यद्धिर्माजयित्वा प्राणान्धसम्मृशतेऽमृतं वै
 प्राणा अमृतमापः प्राणानेव यथास्थानमुप ह्वयते ॥ ४८ ॥

प्राञ्जीयाद्धोता यज्ञत्रिरहरन्तच्चख्युरास्यङ्किञ्च न हिनस्ति सोऽबिभेच्चतुश्चत्वारिंशच्च ॥ ८ ॥ [८]

अग्नीध आ दधात्यग्निमुखानेवर्तून्प्रीणाति समिधमा
 दधात्युत्तरासामाहुतीनाम्प्रतिष्ठित्या अथो समिद्वत्येव
 जुहोति परिधीन्धसम्माष्टि पुनात्येवैनान्धसकृत्सकृत्सम्माष्टि
 पराडिव ह्यैतर्हि यज्ञश्चतुः सम्पद्यते चतुष्पादः पशवः

प॒शूने॒वाव॑ रु॒द्धे ब्र॒ह्म॒न्म॒ स्था॑स्या॒म॒ इत्या॒हात्र॒ वा ए॒तर्हि॑
य॒ज्ञः श्रि॒तः॥४९॥

यत्र॑ ब्र॒ह्मा यत्रै॒व य॒ज्ञः श्रि॒तस्त॑त॒ ए॒वैन॒मा र॑भते॒ यद्ध॑स्तेन
प्र॒मी॒वै॒द्वेप॒नः स्या॒द्यच्छी॒र्ष्णा शी॑र्ष॒क्ति॒मा॒न्स्या॒द्यत्तू॒ष्णीमा॑सी॒तास॑
य॒ज्ञः स्या॒त्प्र ति॒ष्ठेत्ये॒व ब्रू॑याद्वा॒चि वै य॒ज्ञः श्रि॒तो यत्रै॒व य॒ज्ञः
श्रि॒तस्त॑त॒ ए॒वैन॒ः सम्प्र॑ य॒च्छति॒ दे॒व॑ स॒वित॑रे॒तत्ते प्र॥५०॥

आ॒हेत्या॑ह॒ प्रसू॑त्यै॒ बृह॑स्पति॒र्ब्रह्मे॑त्या॒ह॒ स हि ब्र॒ह्मि॑ष्ठः
स य॒ज्ञम्पा॑हि॒ स य॒ज्ञप॑तिम्पा॒हि॒ स मा॒म्पाही॑त्या॒ह॒ य॒ज्ञाय॑
य॒ज॑मा॒नाया॒त्मने॑ तेभ्य॑ ए॒वाशि॑ष॒मा शा॒स्तेऽना॑र्त्या आ॒श्राव्या॑ह
दे॒वान् य॒जेति॑ ब्र॒ह्मवा॑दि॒नो वद॑न्ती॒ष्टा दे॒वता॑ अथ॑ क॒तम॑ ए॒ते
दे॒वा इति॑ छ॒न्दा॒ःसी॑ति॒ ब्रू॑याद्वा॒यत्रीं त्रि॒ष्टुभ॑म्॥५१॥

जग॑ती॒मित्य॑थो॒ खल्वा॑हुर्ब्रा॒ह्म॒णा वै छ॒न्दा॒ःसी॑ति॒ ताने॒व
तद्य॑जति॒ दे॒वानां॑ वा इ॒ष्टा दे॒वता॑ आ॒सन्न॑था॒ग्निर्नो॑द॒ज्वल॑त्तं
दे॒वा आ॑हु॒तीभि॑रनू॒या॒जेष्व॑न्व॒विन्द॑न् यद॑नू॒या॒जान्
य॒ज॑त्य॒ग्निमे॒व तथ्स॑मि॒न्द्र ए॒तदु॒र्वै ना॑मा॒सुर॑ आ॒सीत्स॑
ए॒तर्हि॑ य॒ज्ञस्या॒शिष॑मवृ॒ङ्क्षु॒ यद्व्या॑दे॒तत्॥५२॥

उ॒ द्या॒वापृ॑थि॒वी भ॒द्रम॑भू॒दित्ये॒तदु॑मे॒वासुरं॑ य॒ज्ञस्या॒शिष॑

गमयेदिदं द्यावापृथिवी भद्रमभूदित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव
यज्ञस्याशिषंमामयत्याध्वं सूक्तवाकमुत नमोवाकमित्याहेदमरा
वावैतदाहोपश्रितो दिवः पृथिव्योरित्याह द्यावापृथिव्योर्हि
यज्ञ उपश्रित ओमन्वती तेऽस्मिन् यज्ञे यजमान
द्यावापृथिवी॥५३॥

स्तामित्याहाशिषमेवैतामा शास्ते यद्व्याध्सूपावसाना
च स्वध्यवसाना चेति प्रमायुको यजमानः स्याद्यदा हि
प्रमीयतेऽथेमामुपावस्यति सूपचरणा च स्वधिचरणा चेत्येव
ब्रूयाद्वरीयसीमेवास्मै गव्यूतिमा शास्ते न प्रमायुको भवति
तयोरविद्यग्निरिदं हविरजुषतेत्याह या अयाक्ष्म॥५४॥

देवतास्ता अरीरधामेति वावैतदाह यन्न निर्दिशेत्प्रतिवेशं
यज्ञस्याशीर्गच्छेदा शास्तेऽयं यजमानोऽसावित्याह
निर्दिश्यैवैनं सुवर्गं लोकं गमयत्यायुरा शास्ते सुप्रजास्त्वमा
शास्त इत्याहाशिषमेवैतामा शास्ते सजातवनस्यामा शास्त
इत्याह प्राणा वै संजाताः प्राणानेव॥५॥

नान्तरैति तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनते वयमग्नेर्मानुषा
इत्याहाग्निर्देवेभ्यो वनुते वयम्मनुष्येभ्य इति वावैतदाहेह

गतिर्वामस्येदं च नमो देवेभ्य इत्याह याश्चैव देवता यजति
याश्च न ताभ्य एवोभयीभ्यो नमस्करोत्यात्मनोऽनात्यै॥५६॥

श्रितस्ते प्र त्रिष्टुभमेतद्वावापृथिवी या अयाक्ष्म प्राणानेव षट्त्वारिंशच्च॥१॥—[९]

देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दन्ते शं
युम्बार्हस्पत्यमब्रुवन्निमं नो यज्ञः स्वगा कुर्विति
सोऽब्रवीद्वरं वृणौ यदेवाब्राह्मणोक्तोऽश्रद्धधानो यजाते
सा मे यज्ञस्याशीरसदिति तस्माद्यदब्राह्मणोक्तो-
ऽश्रद्धधानो यजते शं युमेव तस्य बार्हस्पत्यं
यज्ञस्याशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत्किम्मे प्रजायाः॥५७॥

इति योऽपगुरातै शतेन यातयाद्यो निहनन्त्सहस्रेण
यातयाद्यो लोहितं करवद्वावतः प्रस्कद्य पांसून्त्संगृह्णात्तावतः
संवत्सरान्पितृलोकं न प्र जानादिति तस्माद्ब्राह्मणाय नापं
गुरेत न नि हन्यान्न लोहितं कुर्यादितावता हैनसा भवति
तच्छं योरा वृणीमह इत्याह यज्ञमेव तत्स्वगा करोति
तत्॥५८॥

शं योरा वृणीमह इत्याह शं युमेव बार्हस्पत्यम्भागधेयेन
समर्धयति गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतय इत्याह शिषमेवैतामा

शास्ते सोमं यजति रेतं एव तद्धधाति त्वष्टारं यजति रेतं
 एव हितं त्वष्टा रूपाणि वि करोति देवानाम्पत्नीर्यजति
 मिथुनत्वायाग्निं गृहपतिं यजति प्रतिष्ठित्यै जामि वा
 एतद्यज्ञस्य क्रियते॥५९॥

यदाज्येन प्रयाजा इज्यन्त आज्येन पत्नीसंयाजा
 ऋचमनूच्य पत्नीसंयाजानामृचा यजत्यजामित्वायाथो
 मिथुनत्वाय पङ्क्तिप्रायणो वै यज्ञः पङ्क्तुदयनः पञ्च प्रयाजा
 इज्यन्ते चत्वारः पत्नीसंयाजाः समिष्टयजुः पञ्चमम्पङ्क्तिमेवानु
 प्र यन्ति पङ्क्तिमनूद्यन्ति॥६०॥

प्रजायाः करोति तत्क्रियते त्रयस्त्रिंशच्च॥१०॥

[१०]

युक्ष्वा हि देवहूतमां अश्वां अग्ने रथीरिव। नि होता
 पूर्यः सदः। उत नो देव देवां अच्छा वोचो विदुष्टरः।
 श्रद्धिश्वा वार्या कृधि। त्वं ह यद्यविष्टु सहसः सूनवाहुत।
 ऋतावा यज्ञियो भुवः। अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य
 शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रयीणाम्। तं नेमिमृभवो यथा
 नमस्व सहतिभिः। नेदीयो यज्ञम्॥६१॥

अङ्गिरः। तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया। वृष्णे

चोदस्व सुष्टुतिम्। कमुं ष्विदस्य सेनयाग्नेरपाकचख्यसः।
 पुणिं गोषु स्तरामहे। मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्नाः।
 कृशं न हासुरघ्नियाः। मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो
 अ॒ह॒तिः। ऊ॒र्मि॒र्न नाव॒मा व॑धीत्। नम॑स्ते अ॒ग्र ओज॑से
 गृ॒णन्ति॑ देव कृ॒ष्टयः॑। अ॒मैः॑॥६२॥

अ॒मि॒त्रम॑र्दय। कु॒वि॒थ्सु नो॒ गवि॑ष्टयेऽग्ने॒ संवे॑षिषो
 र॒यिम्। उरु॑कृदुरु॒ण॑स्कृधि। मा नो अ॒स्मिन्म॑हाध॒ने परा॑
 व॒र्गार॑भृद्यथा। सं॒वर्ग॑स॒ र॒यिञ्ज॑या। अ॒न्यम॑स्मद्भिया
 इ॒यम॑ग्ने॒ सिष॑क्तु दु॒च्छुना॑। वर्धा॑ नो अम॑व॒च्छवः॑।
 यस्याजु॑षन्नम॒स्विनः॑ शमी॒मदु॑र्मखस्य वा। तं घेद॒ग्निर्वृ॑धाव॑ति।
 पर॑स्या॒ अधि॑॥६३॥

सं॒वतो॑ऽव॒रास॑ अ॒भ्या त॑र। यत्रा॒हमस्मि॒ तास॑ अ॒वा वि॒द्म
 हि ते॑ पु॒रा व॒यम॑ग्ने॒ पितु॑र्यथाव॑सः। अधा॑ ते सु॒म्रमी॑महे।
 य उ॒ग्र इ॒व शर्य॑हा ति॒ग्मशृ॑ङ्गो न व॑स॒गः। अ॒ग्ने पु॒रो
 रु॒रोजि॑था। सखा॑यः सं वः स॒म्यश्च॑मिष॒स्तोमं॑ चा॒ग्रये॑।
 व॒र्षि॑ष्ठाय॒ खि॒तीना॑मूर्जो न॒त्रे सह॑स्वते। स॒स॒मिद्यु॑वसे
 वृष॑न्न॒ग्ने वि॒श्वान्य॑र्य आ। इ॒डस्प॑दे स॒मिध्य॑से स नो व॒सू॒न्या

भर। प्रजापते स वेद सोमापूषणेमौ देवौ॥६४॥

युजममैरधि वृषन्नेकात्रविंशतिश्च॥११॥ [११]

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि। उशन्नुशत आ वह् पितृन् हविषे अत्तवे। त्वं सोम प्रचिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनुं नेषि पन्थाम्। तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः। त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः। वन्वन्नवातः परिधीं रपोर्णु वीरेभिरश्वैर्मघवां भव॥६५॥

नः। त्वं सोम पितृभिः संविदानोऽनु द्यावापृथिवी आ ततन्थ। तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम्। अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः। अत्ता हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा रयिं सर्ववीरं दधातन। बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वाग्निमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम्। त आ गतावसा शन्तमेनाथास्मभ्यम्॥६६॥

शं योररपो दधात। आहं पितृन्सुविदत्रां अविथ्सि नपातश्च विक्रमणश्च विष्णोः। बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः। उपहूताः पितरो बर्हिष्येषु

निधिषु प्रियेषु। त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु ते
अवन्त्वस्मान्। उदीरतामवर उत्परांस उन्मध्यमाः पितरः
सोम्यासः। असुम्॥६७॥

य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु।
इदम्पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः। ये
पार्थिवे रजस्या निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु विख्यु।
अधा यथा नः पितरः परांसः प्रत्नासो अग्र ऋतमाशुषाणाः।
शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः ख्यामा भिन्दन्तो अरुणीरपं
व्रन्। यदग्रे॥६८॥

कव्यवाहन पितृन् यक्ष्यतावृधः। प्र च हव्यानि
वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ। त्वमग्र ईडितो जातवेदो-
ऽवाङ्मुव्यानि सुरभीणि कृत्वा। प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते
अख्यन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि। मातली कव्यैर्यमो
अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्भिर्वावृधानः। यांश्च देवा वावृधुर्ये
च देवान्स्वाहान्ये स्वधयान्ये मन्दन्ति॥६९॥

इमं यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा

मादयस्व। अङ्गिरोभि॒रा गं॑हि य॒ज्ञियै॑भि॒र्यम॑ वैरू॒पैरि॑ह
 मा॑दयस्व। वि॒वंस्वन्त॑ः हु॒वे यः पि॒ता तेऽस्मिन् य॒ज्ञे
 ब॒र्हिष्या नि॑षद्य। अङ्गि॑रसो नः पि॒तरो न॑वंग्वा अथ॑र्वाणो
 भृ॒गवः सो॒म्यासः॑। तेषां॑ व॒यः सु॑म॒तौ य॒ज्ञिया॑ना॒मपि॑ भ॒द्रे
 सौम॑न॒से स्या॑म॥७०॥

भ॒वा॒स्मभ्य॑मसुं यद॑ग्रे म॒दन्ति सौम॑न॒स एक॑ञ्च॥12॥ [१२]

प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यतैष तै य॒ज्ञं वै प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑मानाः प्रा॒जाप॑त्या यो वा अय॑थादे॒वतमि॑ष्ट॒र्गो
 नि॒ग्राभ्याः॑ स्थ॒ यो वै दे॒वाञ्जुष्टोऽग्नि॑ना॒ रयि॑मेका॒दश॥11॥ प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यत प्र॒जाप॑ते॒र्जाय॑माना
 व्याय॑च्छन्ते म॒ह्यमि॑मान्मा॒या मा॒यिना॑न्दिच॑त्वारि॒शत्॥42॥ प्र॒जाप॑तिर॒काम॑यता॒ग्निः
 संमु॑द्र॒वास॑सम्॥ [१३]